

Sahibi:

KTMMOB

MİMARLAR ODASI

Genel Yayın Yönetmeni:

Tarkan DAVULCU

Genel Koordinatör:

Ekrem BODAMYALIZADE

Yayın Ekibi:

Azmi Öge, Cem KARA, Fatma İLKİN,
Burak TÜRSOY, Fatma TERLİK, Pınar ULUÇAY,
Aysel ALİHAN, Banu T.ÇAVUŞOĞLU,
Didem ÇELİK, Afet ÇELİKER

Sponsorlar:

ERMATAŞ

Kapak Tasarımı:

Senih ÇAVUŞOĞLU

Grafik Tasarım Danışmanı:

Senih ÇAVUŞOĞLU

Layout:

Gamze ANIL

Baskı:

DAÜ - Matbaası

ISSN 1306-3138

İnternet Adresimiz:

www.mimarlarodasi.org

E-mail: info@mimarlarodasi.org

Yazışma adresi: P.K. 271 LEFKOŞA

1.Şehit İbrahim Ali Sokak

ÇAĞLAYAN Lefkoşa KIBRIS

Tel: (0392) 227 1677 - 227 4925

Bu yayında yayınlanan yazılardaki fikirler tümüyle yazarlarına aittir. Yayınımızdan, kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Herhangi bir yazışma "MİMARCA Yayın Kuruluna" açık isim, soyadı, meslek ve adres verilerek gönderilmelidir.

Düzeltilme: 72. sayımızda Sn Abdullah Onar ile yaptığımız söyleşide bir satırın teknik problemlerden atlanması yüzünden 3 yıl part time eğitim alarak mezun olduğu anlamı çıkmaktadır. Abdullah Onar toplam 7 yılda yüksek mimar olarak mezun olmuştur.

Mimarca 73'e Başlarken

Mimarca 72'nin yayın sürecinde Uluslararası ISSN numarası alınarak Mimarcaya Uluslararası bir boyut kazandırılmıştır. Mimarca 72 dahil bundan sonraki sayılar, istendiği zaman tüm dünyadaki veritabanlarından taranıp ulaşılabilecek duruma gelmiştir.

Tüm Mimarca okurlarından ve üyelerimizden 72'nin bir hedefe ulaştığı mesajları geldi, hatta yurt dışından dahi olumlu söylemler, bizleri çok sevindirdi.

Bu sayı içinde bulacağınız İngiliz dönemi Lefkoşa Standart Evleri, KONUT KURULTAYI nedeni ile özel hazırlanmış bir başlıktır. Kent yaşamında, mahalle kavramı ve oluşumu, komşuluk ilişkileri çok önemlidir.

Ülkemizdeki yeni konut bölgelerindeki yapılaşma bu değerleri yitirmiş durumda. Bu da sosyal ilişkileri bozuk toplum bireyleri oluşturmaya devam ediyor. Oysa Mimarlar ve Şehircilere Lefkoşa Standart Evlerinin iyi ve güzel yanları bir örnek olmalı düşüncesindeyim.

Saygılarımla,
Ekrem Z. Bodamyalizade

İÇİNDEKİLER

Merhaba.....	2
Yasal Düzenlemeler.....	3
Odadan Haberler.....	4-6
Karikatür.....	7
Meydanı Boş Bulmak.....	8
İngiliz Dönemi Standart Lefkoşa Evleri.....	9-16
Kuzey Kıbrıs Sosyal Konut Politikası ve Uygulamaları.....	17-19
Serhan Gazioğlu ile Söyleşi.....	20-23
Tarihi Çevrelerde Fiziksel Değişimin Kontrolü ve Geleneksel Kent Dokularının Korunması.....	24-28
Neoptolemos Michaelides Mimarlığının Bio-iklimsel Boyutu.....	29-37
Ülkemizde Mimaride İzlenecek Yol Ne Olmalı?.....	38-39
İş Alma Süreci Üzerine Profesyonel Söylemler.....	40-41
Heyecanlandırıcı Tasarım.....	42-44
Akdenizlilik.....	45-46
Modernizmin Yerel Açılımları (3): Suna-Ümit Süleyman Evi, Lefkoşa.....	47-51
Gazimağusa Kaza Mahkeme Binası.....	52-57
Küçükso Kasrı Tarihçesi.....	58-64
İç mimarca(2).....	65-66
Peyzaj ve Ada Kimliği.....	67-70
Bir Konuk, Emin Çizenel - Ressam.....	71-74
Kara Trenin Peşinde - (1) Kıbrıs Devlet Demiryolu.....	75-76
The Buffer Zone's Structural Condition and The Re-use Strategies For This Area.....	77-81
Yokoluşa Terk.....	82
Kentsel Gelişim ve Tasarıma Sürekli Eşlik Eden Bir Danışma Kurulu Örneği.....	83-85
Yapı Birim Maliyetleri.....	86

2 merhaba,

mimarca

Ahmet ULAŞ*

Kıbrıs sorununun çözümü çalışmaları açısından durağan bir yıl olmuştur.

K.T.M.M.O.B olarak bizler her zaman, Kıbrıs sorununun çözülmesinin ve toplumsal haklarımızla birlikte Birleşik Kıbrıs kurulmasının, Kıbrıslı Türk ve Rum halklarının olduğu kadar Türkiye, Yunanistan ve bölge halklarının yararına olduğunu savunmaktayız.

Her yeni yıl ümitlerin gelişmesini beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla 2006 yılının çözüm için liderlerin görüşmelere başlaması ve sonuçlanması, ümitlerini getirmektedir.

2006 yılında sadece ümit edip beklemekle geçiştirilmemeli ulusal ve uluslararası çabalarımızı artırarak sürece katkı koymalıyız.

Kıbrıs sorunundaki bu gelişmeler, meslek alanlarımıza olumlu ve olumsuz etkilerini 2005 yılında da devam ettirmiştir. Olumlu yanıyla İnşaat sektörü gelişmelerini devam ettirmesine karşın, hızlı yükseliş beraberinde kalitesiz üretimi de getirerek olumsuz etkiler yaratmıştır.

Bilim ve teknolojiyi insan merkezli olarak uygulayan bir mesleğin üyeleri olarak; Çevreyi , geleceği ve Barışı dikkate alan çözümleri üretmek anlayışı için de hareket etmek zorunda olduğumuzu unutmamalıyız.

Üreteceğimiz eserleri birer barınak olarak görmemeli, günümüzü geleceğe taşıyacağının bilinci ile hareket etmeli, üretim yapmalıyız.

Bilimi ve Teknolojiyi halkımızın mutluluğu için kullanma ilkesinden hareket eden bir mesleğin üyeleri olmamız nedeniyle; bilimsel bazda kendimizi, mesleğimizi geliştirme çalışmalarımızı kesintisiz sürdürmeliyiz.

Odamızın hazırladığı yayınları takip etmek, seminer ve etkinliklere katılmakla , kendimizi geliştirirken, bilgi birikimimizin de diğer meslektaşların yararlanmasına sunulduğunu bilmeliyiz.

Bilmeliyiz ki yapacağınız her çalışmayı öncelikle ulusal düzeyde kullanırken bu çalışmaları uluslararası platformlara taşımakta hem meslektaşlarımıza yararlı olurken, Kıbrıs sorunu çözüm sürecine de katkı

yapacağınızı unutmamalıyız.

Ve unutmamalıyız ki bizler Kıbrıslı Mimarlar ve Mühendisler olarak üretimimizi her zaman Ülkemize yararlı BARIŞ ve Barışçı amaçlarla yapmalıyız.

Saygılarımla

* KTMMOB başkanı

yasal düzenlemeler

Tarkan DAVULCU*

11.02.2006
Lefkoşa

Yasal düzenlemeler...

Dünyamız, tarihin farklı dönemlerinde yaşanan değişimlere benzer bir döneme daha tanıklık ediyor. Kölelikten feodalizme, ordan 'rönesansla' birlikte krallıklara daha sonra da burjuvazi ile de ulus devlet oluşumuna tanıklık etmişti. Ve bu tanıklıklara da mimari eşlik ederek, bu tanıklığı ürünleriyle somutlaştırmıştı. Günümüzde ise globalleşmenin etkisiyle/dayatmasıyla ulus devletlerin ortadan kalkmasının gündeme gelmesine ve ulus devletlerin kendi egemenliklerini üst yapıya devretmesine tanıklık ediyoruz. Mimarlık ise tarihteki konumunu korumakta...

Bu tanıklık devam ederken ortaya çıkan bir başka duruma dikkat etmek gerekiyor. Bu globalleşmeye koşut olarak mimarlar da artık sınırlar olmadan hizmet verme 'özgürlüğüne' sahip olmaktadır.. SIM direktifi diye tanımlanan 'İç pazarda hizmet vermek' Avrupa Birliği ülkeleri için artık yürürlükte olan bir yasal düzenleme. Örnekleme gerekirse Fransız bir mimar Güney Kıbrıs'ta rahatça proje yapabilirken, bunun yanında Portekiz'li bir mimar da Fransa'da hizmet verebilmektedir. Tabii bu hizmetin nasıl olabileceği kurallara bağlanmış durumda.

Dolayısıyla Avrupa, bir standartlar birliği olması gerçeğinden yola çıkarak mimarlık eğitime de standart getirmek zorundaydı ve bunun için gerekli düzenlemeler yapıldı. Dolayısı ile AB'ye üye olmak yolunda ilerleyen Türkiye Cumhuriyeti ile her alanda başlayan müzakere çalışmalarında mesleklerin standardizasyonu için taleplerde bulunuldu. Ancak bunların içinden dokuz tanesi için özel uygulamalar talep edilmektedir. Gerek eğitim süreci için gerekse de eğitim sonrası için AB'nin zorlayıcı talepleri vardır. Bunlar hukuk, eczacılık, tıp gibi dallar olurken bir tanesi ise 'MİMARLIK'tır. AB kendi içerisinde tüm mimarlık eğitimlerini birbirlerine yaklaştırmak amacıyla çalışmalar yapmakta söz konusu meslekler için akreditasyon kurulları oluşmasını teşvik etmektedir. Bununla kalmayıp ayrıca uluslararası anlaşmalar yaparak bu globalleşmenin sınırlarını genişletmek çabasını sürdürmekte, örneğin Amerikan Mimarlar Birliği(AIA) ile Avrupa Mimarlar Konseyi(ACE) ile karşılıklı anlaşma yaparak diplomaların karşılıklı tanın-

ması için yöntemler geliştirmektedir.

Türkiye Mimarlar Odası bu talepleri karşılamak için çalışmalarını sürdürmektedir.

Bu genel yapının dışında/kenarında/içinde yer alan Kıbrıs Türk Mimarlar Odası nasıl bir stratejiye sahip olmalıdır?

Sanırım burda önemli olan öncelikle yasal çerçeve içerisinde değil düşünce sistematığı olarak 'Avrupalı Mimar' olabilmeyi başarmak. Öncelikle Avrupalılığın, standartlara sahip olmak demek olduğunu kabul ederek yola çıkılmalı ve bu yönde çalışmalar yürütülmelidir. İşte tam da bu noktada (71. sayıdaki yazımın konusu olan) 'örgütlü mimar' profili önem kazanmakta birlikteliğin önemi ortaya çıkmaktadır. Örgütüyle barışık, bilgisinin, birikiminin, enerjisinin, zamanın 'bir kısmını' kendi geleceği için ayırmaya hazır meslektaşlarla yapılacak çalışmalar sonucunda ortaya çıkan ürünlerin daha sağlıklı olacağı ortadadır. Üyelerimizin birikimleriyle, yüzümüzü AB'ye dönerek yasal çerçevemizi ele almak gerekmektedir.

Bu noktada, daha önceki yıllardaki durumun aksine yasal açıdan avantajlı bir durumda olduğumuz ortadadır. Yeni yasanın sağlayacağı olanaklarla tüm bu oluşumlara, yapılacak yasal düzenlemelerle ayak uydurmak mümkün görünmektedir.

Kendimizi bir oldu bitti içinde bulmamak için buna zorunluyuz. Birilerinin yaptıklarını kopyalamamak için zorunluyuz. Bir örgüt olduğumuzu göstermek için zorunluyuz. Üyelerimizin seviyesinin uluslararası standartlara uygun olduğunu göstermek için zorunluyuz. Kendi ülkemizde 'İkinci Sınıf Mimar' Olmamak için zorunluyuz...

Hepinize gurur duyabileceğiniz 'ürünler' dilerim...

* Mimarlar Odası başkanı

4 kasım-aralık-ocak

mimarca

Azmi ÖGE*

İki bayram ve yeni yıl kutlamasını birlikte yaşadığımız bu dönemde oda gündemimiz de oldukça yoğun geçmekte ...

Antalya'da 17-20 Kasım 2005 tarihleri arasında gerçekleştirilen Yapı Fuarında , Antalya Mimarlar Odası tarafından odamıza ayrılan standta odamız temsil edildi. Yine fuar kapsamında gerçekleştirilen "Uluslararası

Kıbrıs Türk Mimarlar Odası Antalya Yapı Fuarı Standı (Fotoğraf: Cem KARA)

Ekolojik Yapı Tasarımı ve Malzemeleri" konulu seminere odamız da davet edilmiş olup temsiliyetimiz DAÜ Öğretim Üyesi Yr.Doç.Dr Beril Özmen Mayer'in semineri ile gerçekleştirilmiştir.

Antalya Yapı Fuarı Semineri Temsilcimiz Beril Ö.Mayer (Fotoğraf: Cem KARA)

Yine aynı organizasyon çerçevesinde gerçekleştirilen Uluslararası Mimarlık Öğrencileri Proje Sergisi ve Ödülleri jürisinde odamızı temsilen Mim. Ersan Saner jüri üyeliği yapmıştır.

Antalya Yapı Fuarı Öğrenci yarışması jüri üyesi temsilcimiz Ersan Saner (Fotoğraf: Cem KARA)

Bu vesile ile gerek odamıza yapılan davet ve gerekse Antalya ziyareti sırasında heyetimize gösterilmiş olan yakın ilgiden dolayı Antalya Mimarlar Odası Başkanı Sn. Osman Aydın ve yönetim kurulu üyelerine de teşekkür ediyoruz..

Ekim ayı içerisinde açıklanan Mimarlar Odası Logo yarışması, 22 Kasım da sonuçlandırılmıştır. Logo yarışması için konan sembolik ödüllere rağmen 278 eserin yarışmaya sunulması oda yönetimini gururlandırmakla birlikte jüri üyelerini karar aşamasında zorlamıştır. Final değerlendirmesi sonrasında Sn. Can Kelik birincilik, Sn. Kağan Varoğlu, Sn. Serkan Saçıldı, Sn. Zihni Turkan'ın eserleri ise mansiyon ödülleri almaya hak kazandı. Dereceye giren ve sergilemeye değer bulunan eserler 25 Kasım Cuma günü Lefkoşa Saçaklı Evde sergilenmiş ve ödül töreni gerçekleştirilmiştir.

Kıbrıs Türk Mimarlar Odası Logo Yarışması jüri değerlendirilmesi (Fotoğraf: Cem KARA)

26 ekim 2005 tarihinde Mimarlar Odası başkanı Tarkan Davulcu DAÜ Mimarlık Fakültesinin daveti ile DAÜ Mimarlık Fakültesinde Mimarlık öğrencilerine Kıbrıs'ta Mimarlık konulu bir seminer vermiştir.

Kıbrıs Türk Mimarlar Odası Başkanı DAÜ Seminer sırasında
(Fotoğraf: Cem KARA)

15 günlük periodlarla düzenlenen Perşembe toplantılarına 10 Kasım Perşembe günü D.A.Ü. Mim.Fak. öğretim üyelerinden Dr.Mukaddes Faslı, Doç.Dr Şebnem Hoşkara ve Doç.Dr Uğur Dağlı "Kent Kimliği İçin Bir

"Kent Kimliği İçin Bir Model" adlı sunum başlarken
(Fotoğraf: Cem KARA)

Model" adlı sunumu , 24 Kasım Perşembe günü İ.T.Ü. öğretim görevlisi Prof. Dr. Alper Ünlü'nün "Mimarlık, Kimlik ve Etik" adlı sunumu ve 8 Aralık'ta ise D.A.Ü. öğretim görevlisi Prof. Dr. Derya Oktay'ın "Kent Mekanlarının Kentsel Kimlik, Canlılık ve Yaratıcılık Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi-Dünya Kentlerinden Örnekler" adlı sunumuyla devam edildi.

Prof. Dr. Alper Ünlü sunumu sırasında
(Fotoğraf: Cem KARA)

Prof. Dr. Derya Oktay sunumu sırasında
(Fotoğraf: Cem KARA)

08-09-10 Mart 2006 tarihinde K.T.M.M.O.B.tarafından düzenlenecek olan II.Konut Kurultayına Mimarlar Odası adına üç tane bildiri sunuldu.

Odamız, amacı Mimarlar Odasının kültür ve sanata verdiği önemi vurgulamak, Kıbrıs'ta fotoğraf sanatına katkıda bulunmak,fotoğrafla uğraşanlara destek vermek ve düzenlenecek olan II. Konut Kurultayını duyurmak olan, "Konut ve İnsan" konulu bir fotoğraf yarışması düzenlemiştir. Yarışma 3 Mart 2006 da sonuçlandırılacaktır.

Ortak vize personeli olarak görev yapan Sn. Haydar Çakko yaşanan problemlere karşı duyarsız oluşu ve yapılan uyarılara karşı duyarlı davranmayışı ve yönetim kurulu kararları aksine uygulamalara devam etmesi nedeni ile görevine üzülererek son verilmiştir. İmza yetkisi Sn. Resül Ergüne verilmiştir. Bu değişim esnasında

üzüntü yaratacak gelişmeler yaşanmış olup eski personelimizin hataları daha sonraki yaşantısında kendisine zarar vermemesi için açıklanmamış olmasına rağmen yapmış olduğu yanlış tutumlarını ayrılık süresince devam ettirmesinden dolayı değişim hakkında gerekçe yazısı üyelere dağıtılmak üzere hazırlanmıştır.

K.T.M.M.O.B ve EDEK ile birlikte yapılması planlanan mimari yarışma hazırlıkları için yönetim kurulu üyesi Mim. Azmi Öge ve Mim. Türker Aktaş görevlendirilmiştir. Oluşan ekipler görüşmelere başlamış olup Mart ayı içerisinde yarışmanın açıklanması hedeflenmektedir.

7-8-9 Aralıkta İTÜ Mimarlık fakültesinde gerçekleştirilen ve Mimarlık Eğitiminin tartışıldığı geniş katılımlı III. Mimarlık ve Eğitim Kurultayı'na Kıbrıs Türk Mimarlar Odası ,oluşturulan komisyon temsilcileri ile katıldı. (Mim Tarkan Davulcu, Mim. Türker Aktaş, Mim. Fevzi Özersay, Mim. Ayten Özşavaş Akçay).

Yeni yıl kokteyli 28 Aralık Çarşamba gecesini K.T.M.M.O.B. lokalinde canlı müzik ve hediye çekilişi eşliğinde gerçekleştirildi.

Yeni Yıl Kokteyli (Fotoğraf: Cem KARA)

Geleneksel olarak gerçekleştirilen K.T.M.M.O.B. Barış halı saha turnuvasına odamız üyelerinden oluşan takım ile iştirak edildi.

26-28 Ocak tarihleri arasında Tunus Hamamet'te yapılan UMAR genel kuruluna Mim Azmi Öge ve Mim. Türker Aktaş katıldılar. Tüm dış temaslarda olduğu gibi yine genel kurulda Güney Kıbrıs'lı meslektaşlarımızın

Halı Saha Futbol Takımımız (Fotoğraf: Cem KARA)

engellemeleri ile karşılaşıldı. Yoğun temaslar sonrasında odamızın itiraz edilen gözlemci statüsü Mısır ve Tunus'lu meslektaşlarımızın desteği ile devamlılığı sağlanmıştır. Yapılan ikili toplantılar sonucunda ise bazı Kuzey Afrika ülkeleri ile ikili işbirliği protokolleri imzalanmış,ve ilk adım olarak mimarlık öğrencilerinin katılacağı yaz kampı düzenlenmesi protokolü de imzalanmıştır.

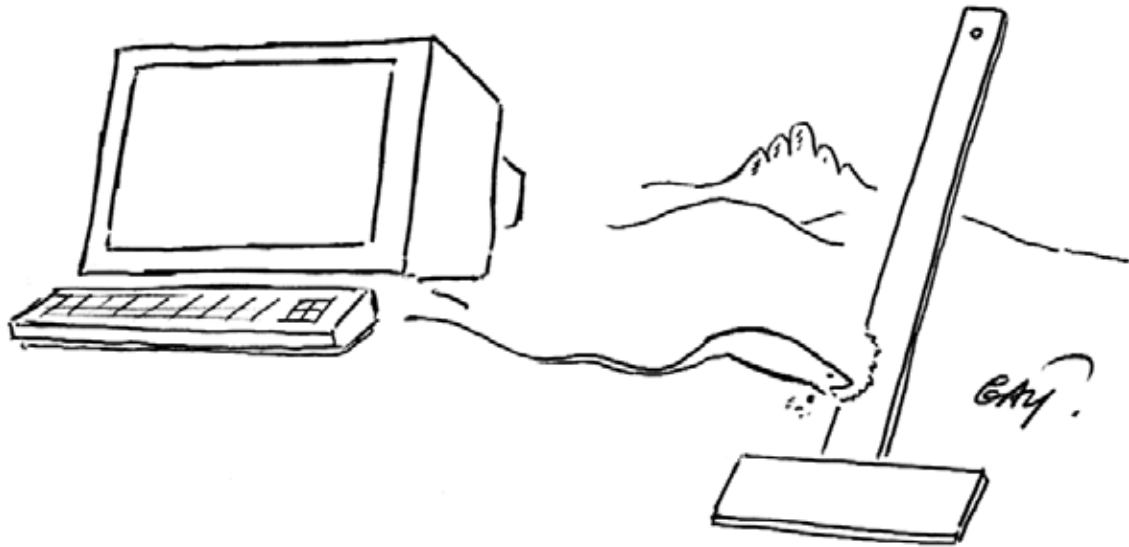
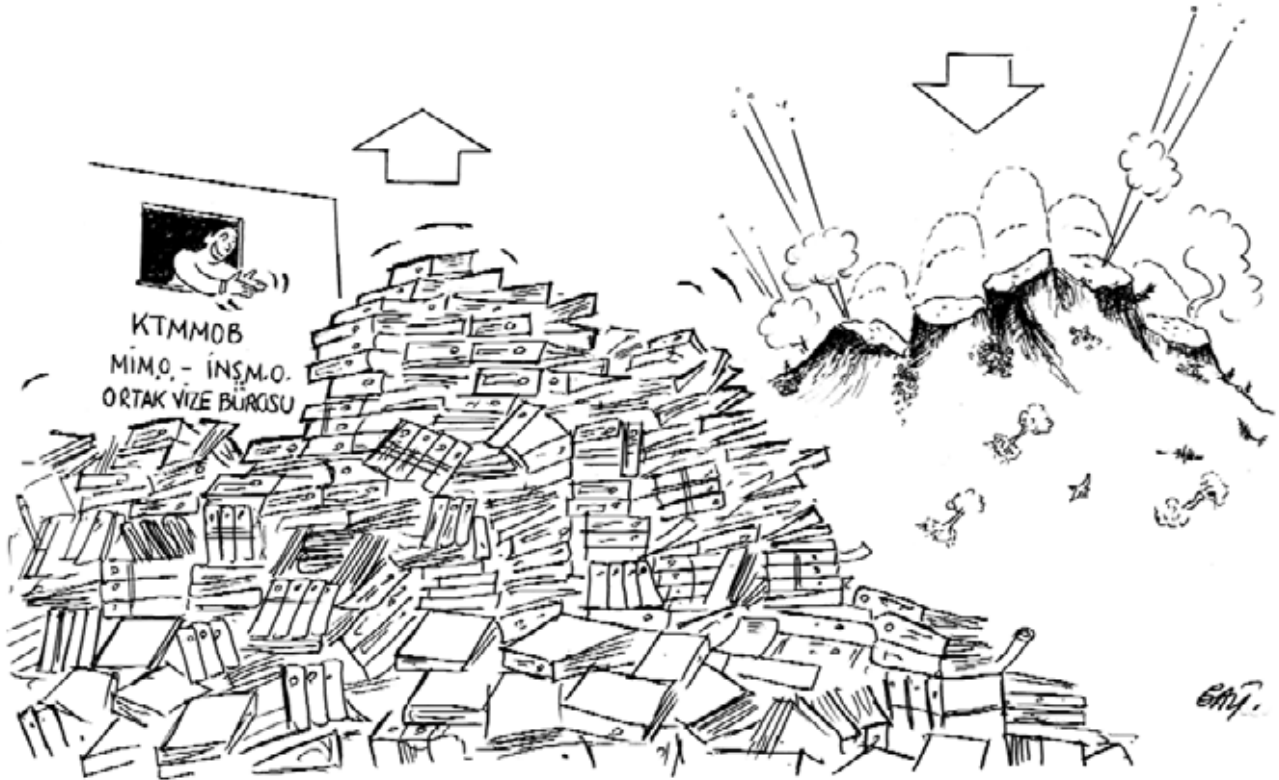
Odamız, meslektaşlarımızın mevzuatla ilgili problemlerini araştırıp gidermek ve ayrıca ülkemizde tesbit edilen imarla ilgili problem ve yanlış uygulamaları belirleyip ilgili makamlarla görüşme ve gerekirse göreve çağırarak olan "imar tesbit ve inceleme komisyonu" adı altında bir komisyon oluşturulmuştur. Oluşturulan komisyon sanat, mimari ve kültürel olaylara duyarlı olup, konuya duyarlı meslektaşlarımızın odamız yönetiminden Sn Cem Kara ile irtibata geçebilir..

73. sayımız yapı dergisi ile yapılan görüşme sonucunda Yapı Endüstri merkezinde, Kuzey Kıbrıs ta büyük marketlerde satışa sunulacağından ve yurtdışında temasa geçilen odalar ve kişilere gönderileceğinden İngilizce özetli olarak yayımlanacaktır. Her sayımızda ise yurt dışından bir değerli meslektaşımızın makalesine yer verilecektir.

Bizler için en önemli unsurlardan biri olan üye oda iletişimini daha da güçlendirmek için üye kayıt forumlarını yenileme ve web sayfasını güncelleme çalışmalarımız devam etmektedir. Bu konuda odadan cep mesaj ve e-mail almayan üyelerimizin oda sekreterliğine başvurup bilgilerini yenilemelerini rica ediyoruz...

karikatür

Serhan GAZİOĞLU*

*mimar/karikatürist

meydanı boş bulmak

mimarca

*Banu Tefvikler ÇAVUŞOĞLU **Afet ÇELİKER ***Didem ÇELİK

meydanı boş bulmak.... düşününce, ne kadar da içi dolu bir tanım... değil mi? nereden çıktı bu deyim, nereden gelip yerleşti belleğimize? kim buldu meydanı boş, ve ne denli bir haddini bilmezlik yaptı ki böyle bir deyim kazandı literatürümüz? ve ilk olarak ne zaman yapılmıştı meydanın boş bulunmasıyla yapılanlar? ve tekrarlandı mı ki bunlar? defalarca? hem... meydan boş mu bırakılmıştı? kim bıraktı? nasıl bir aymazlıktı bu yapılan? kadrini kıymetini bilmezlik??? neler çıktı meydana bu başıboşlukta? nelere meydan verildi? nasıl birşey/ler atıldı meydana? ve... yapılan şey/ler her ne idiye, meydan okunabildi mi boş bulunan meydana?

aklınız mı karıştı?

bizim de...

meydanı boş bulduk, yazıyoruz işte!!!

*Dr. DAÜ, İçmimarlık Böl. Öğretim Gör.**Yüksek Mimar, DAÜ Yarı-zamanlı Öğretim Gör.***Yüksek Mimar, DAÜ, Mimarlık Fak. Araştırma Gör.

İngiliz Dönemi Standart Lefkoşa Evleri

Banu ÇAVUŞOĞLU* - Didem ÇELİK**
Afet ÇELİKER*** - Şebnem HOŞKARA****

Toplumsal çekirdeğini oluşturan birey veya ailenin barınma ihtiyacının karşılandığı 'ev', mimarlık mesleğinin özünü oluşturmada da büyük önem taşımaktadır. Toplamların mutlu olabilmeleri, sosyal ve psikolojik açıdan sağlıklı yaşayabilmeleri için gerekli olan fiziki şartların ve moral ortamının sağlanması bağlamında ele alındığında, 'konut' kavramı, mesleğimiz içerisinde ayrı ve çok özel bir yer tutar. İnsan, barınma gereksiniminin ötesinde sosyal bir varlık olarak yaşamını sürdürebilmek için 'ev' ister. Bu bağlamda da, Kıbrıs'ın kuzeyinde oluşturulan sosyal devlet iddiasındaki yapının, tüm yurttaşlarına barınak değil, 'sosyal' konut olanakları sağlaması zorunludur.

Sosyal konut, minimum değerlerle insanın fizyolojik ve sosyal tüm ihtiyaçlarına tam anlamıyla karşılık verebilecek sosyal ve fiziksel altyapısıyla birlikte çok sayıda konut biriminin bir kompleks içerisinde toplu kurgusu olarak açıklanabilir.

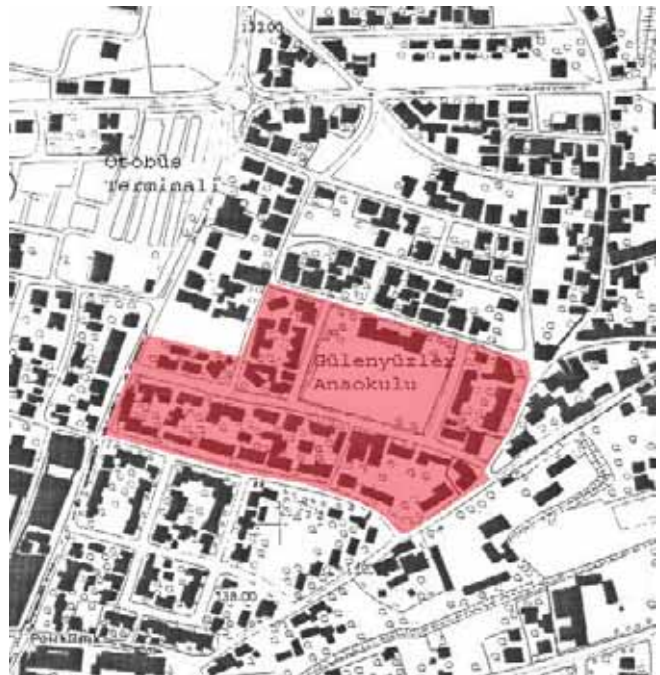

Şekil 1 "Standart evler" yerleşkesinin Lefkoşa kenti içindeki konumu

Kıbrıs'ta yıllar önce Samanbahçe ile bu doğrultuda bir oluşum başlatılmış, Kaymaklı'da işçiler için yapılmış toplu konutlarla devam etmiştir. 1980'li yılların başlarına kadar da birçok toplu konut projesi başarıyla halkın büyük bir kısmının makul fiyatlarla ev sahibi olmasını sağlamıştır. Bu başarılı düşünce 1990'lardan sonra özel sektörün insiyatifine terkedilmiştir.

Kıbrıs'ın içinden geçtiği politik duruma bağlı olarak, yabancıların yoğun ilgisinden dolayı toprak, hızla değer

kazanmış; artan arsa fiyatları, konut sahibi olunmasını zor kılmıştır. Kısıtlı ekonomik imkanlar nedeniyle kirada oturan, ev paylaşan, köyden kente göç eden aileler yanında yeni ev kurmayı planlayan kişilere de çözüm olabilecek sosyal konut fikrinin geliştirilmesi ve yeniden gündeme gelmesi kaçınılmazdır. Bu nedenlerle, burada sunulmak istenen çalışmanın amacı, yaşamdaki her şeyin kaçınılmaz olarak değişmesi, ancak bu değişimin bir gelişim barındırması gerekliliğini de hatırlayarak, geçmişte Lefkoşa'dan bu konuda iyi bir örnek olabilecek

Şekil 2 "Standart evler" yerleşkesinin bugünkü kentsel yapısı (doluluk-boşluk dengesi)

'standart' evleri, gerek planlama ve kentsel tasarım ilkeleri gerekse mimari açıdan ayrıntılı olarak incelemek ve bundan hareketle bilgi ve çağın imkanlarıyla destekleyerek 'sosyal konut' olgusuna dikkat çekmektir. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle, Kıbrıs'ta "konut" olgusuna, geçmişten günümüze bir göz atmak, İngiliz Dönemi'nden bugüne aktarılan bu özgün konut çevresini irdelememizde ve anlamamızda bize yardımcı olacaktır.

Geçmişten Günümüze Kıbrıs'ta Konut

Kıbrıs'ta barınma amaçlı mimarlık alanı, farklı uygarlıkların hakimiyeti nedeniyle, farklılaşarak değişen zengin

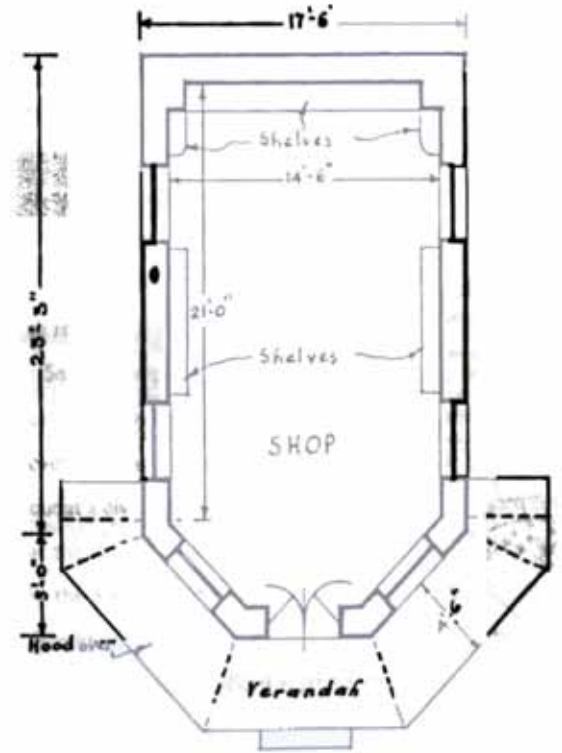

Şekil 3 Kamu İşleri Departmanı (Public Works Department - PWD) desteğiyle 1946 yılında mimar William Caruana tarafından tasarlanmış olan "Standart evler" yerleşkesinin orjinal arazi planı (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 89)

bir geçmişe sahiptir. Bu bağlamda 'konut'un mimari gelişimi, değişik fiziksel ve/veya sosyo-kültürel etmenler sonucu dönemden döneme farklılıklar göstermiştir. Dünyanın ilk konut yerleşkelerinden olan Kirokitia'da, kubbemsi, yuvarlak planlı taştan yapılmış birimler, korunma amaçlı olarak yan yana gelecek şekilde gruplaşmıştır. Takip eden Bronz Çağında, 'L' planlı birimler, hayvanların da yetiştirildiği, ve yüksek duvarlarla çevrilmiş bağımsız bahçelere yerleştirilmiştir. Daha sonraları, örneğin Lüzinyan Döneminde, evlerin, yüksek duvarlarla çevrili büyük bahçe ve avluları vardır. Bu evlerde, kemerli kolonat sınırları içerisinde sedir odaları bulunur; buralar, içeriğin dışarıyla birleşmesini sağlarlardı. Bunun yanında, iklim koşullarının da uygun olması nedeniyle, "iç avlu" havalandırma için de uygun bir elemandı. Osmanlı Dönemi'ndeki evlerde, oturma, yeme ve uyuma fonksiyonları aynı mekanda yapılmaktaydı. Odalar, iç avluya bakacak şekilde konumlanmışlardı. Pişirme aktivitesi de dışarıya, bu iç avlulara taşınmıştı. Depolama gibi servis mekanları, ana bina olan evden kopartılmıştı.

Dışarıya kapalı olan bu evler yüksek duvarlarla çevrilmişti. Sosyo-kültürel etmenler nedeniyle, pencereler de dış cephenin yüksek taraflarına yerleştirilmişti. İngiliz Döneminde ise evler, kullanıcıların ekonomik durumuna göre geliştirilmişti. Genel olarak küçük bir

bahçeye sarkan balkonları vardı.

Şekil 4a Standart evler yerleşkesi içinde yer alan iki dükkanın planı (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 90): Her iki dükkan da, Bizans kiliselerini andıran plan şeması içinde tek katlı binalar olarak tasarlanmıştı.

Bu dönemlere kadar, bir başka deyişle 1960 öncesinde, yapı sektöründe herhangi bir resmi düzenleyici kuruluş görülmemektedir. Dolayısıyla, bu dönemlere kadarki konut gelişimi, plansız, herhangi bir kanun ve / veya kurala dayanmadan, doğal verilerin yanında, yönetime hakim olan etnik grupların ekonomik, sosyal ve kültürel yapılarına bağlı olarak biçimlenmiştir.

1960'da Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte, yapı ve dolayısıyla konut sektöründeki ilk kural ve düzenlemeler oluşturulmuş, ve sosyal konut kanunu çıkarılmıştır. Bu dönemdeki bazı apartman tipi konutların

Şekil 4b Standart evler yerleşkesi içinde yer alan iki dükkanın ön cephesi (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 90): Dükkanların giriş kapıları yuvarlak kemerli, giriş kapısının iki yanında yer alan pencereleri ise hafifçe yuvarlatılmış kemerli olarak tasarlanmıştır. Alaturka kiremitli çatı, binanın üzerinden verandaya doğru çıkma yapmaktadır.

yapımı devlet ve/veya evkaf tarafından üstlenilmiş olsa da, çoğunluğu konut olan inşaatların yapımı genel olarak özel sektörün elinde olmuştur.

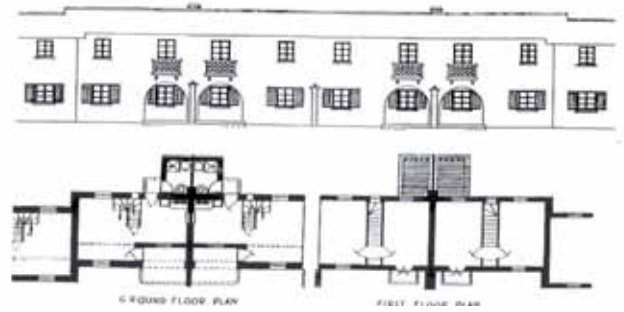
60'lardan sonraki dönemde, ve sonrasında günümüze kadar, sosyal konut yasasına da bağlı olarak, Kıbrıs'taki konut ihtiyacının çoğu, sosyal konut yanında, toplu konut ve apartman yapılarıyla çözümlene gelmektedir.

1963-1968 yılları arasında, Türk toplumunun yapı aktivitesi düşmüştür. Bu dönemde, Kıbrıslılar, köylerini ve evlerini terk ederek diğer ülkelere göç etmiştir. Bununla birlikte, ada içerisinde de, "yer" değişiklikleri olmuş, bunun sonucunda da tüm zorluklara rağmen, Lefkoşa, Gazimağusa, Lefke, Limasol ve Baf'ta göçmenler için evler yapılmıştır - ki bunun da o dönemlerdeki tek inşaat aktivitesi olduğu belirtilmektedir (Hoşkara, 1999; Bayramoğlu, 1997; Serter ve Fikretoğlu, 1982). 1968 yılında, Kıbrıslı Türkler yapı sektöründe aktif olmaya başlamış, bu da konut yapım yoğunluğuna neden olmuştur.

1974'te adanın ikiye bölünmesiyle, adada bulunan iki halk - Türkler ve Rumlar, kuzeyden güneye ya da

güneyden kuzeye göç etmişlerdir. Güneyden kuzeye göç eden Türklerin, kuzeyden güneye göç eden Rumlara oranla daha az olması nedeniyle ise, iki tarafta da konut ihtiyacında değişim olmuştur; bunun sonucu olarak da, kuzeyde ihtiyaçtan fazla konut stoğu oluşmuştur. (Hoşkara, 1999, s. 24).

Kuzey Kıbrıs'taki konut yapımındaki temel gelişmeler, 1974'ten sonra, özellikle Kıbrıslı Türklerin 1983'te kendi

Şekil 5 Standart evler yerleşkesi içinde yer alan konutların (sıraevlerin) giriş kat ve üst kat planları ve cepheleri (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 88)

cumhuriyetlerini kurmasıyla başlatılmıştır. 1980'de düşük ve orta gelirli insanların konut gereksinimlerini karşılamak üzere yerel otoriteler ve özel sektör tarafından "devlet sosyal konutlar" projesi uygulamaya girmiştir. 1984'de "sosyal konut yasası"nın oluşturulmasıyla "sosyal konut birimi" yasallaştırılıp, bu tür konutların uygulaması devletçe de üstlenilmiş olmuştur. Bu anlamda, 1983'ten günümüze kadar 3000'e yakın sosyal konut

Fotoğraf 1 Okul binası giriş cephesi (Fotoğraf: Didem Çelik)

yapılmıştır. (Hoşkara, 1999, s. 24) 1980 sonrası, üniversitelerin toplum hayatına katılmasıyla konut ihtiyacı da artmıştır. Bu nedenle bazı özel firmalar öğrencilere yönelik toplu konut yapımına da başlamışlar ve yap-satçı konut inşaatına yönelmişlerdir.

Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Bölümü Yüksek Lisans Programında, 1995-1996 Bahar Döneminde yapılan bir atölye çalışmasında, Kuzey Kıbrıs'ın 4 değişik bölgesinden alınan 79 toplu konut grubunun değerlendirilmesiyle edinilen verilere göre, Kuzey Kıbrıs'taki toplu konutların %19'u 1960 yılı öncesinde İngiliz Döneminde, %3.8'i 1960-63 yılları arasında Kıbrıs Cumhuriyeti Döneminde, %12.7'si 1963-74 yılları arasında, %8.9'u 1974-83 yılları arasında Kıbrıs Türk Federe Devleti Döneminde ve %55.7'si 1983 sonrasında KKTC Döneminde yapılmıştır. (Hoşkara, 1999, s. 25; Keleş, 1998). Burada sunulan 1983 sonrası veriler, en son 1999 yılı kaynaklardan edinilen bilgiler doğrultusundadır. Ancak, özellikle, 2000'lerin başından sonra, ortaya çıkan politik değişimlerin de etkisiyle, tüm Kuzey Kıbrıs'ta konut yapımında bir patlama olmuştur. Bunun gerek sosyal çevreye, gerek fiziksel çevreye gerekse de ekonomik yapıya artı ve eksileriyle etkileri büyüktür. Bu konu, ayrı bir çalışma ve tartışma konusu olduğundan bu yazı içinde ayrıntılarına değinilmeyecektir.

Fotoğraf 2 Kahvehane giriş cephesi (Fotoğraf: Didem Çelik)

Benzer şekilde, Kıbrıs'ta konut ve konut yapımı ile ilgili süregelen ve mevcut politikalar, yasal konular, kanunlar ve düzenlemeler de, konumuzu ilgilendirmekte, ancak

daha ayrıntılı olarak bu sayıda yer alan bir başka çalışma içerisinde (Ercan Hoşkara tarafından) irdelendiğinden, yazı bütününe alınmayacaktır. Bu noktada, devamı da olması planlanan bu ilk çalışmanın özünü oluşturan standart evler konusuna dönecektir.

'Standart Evler'

II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa, küllerinden yeniden doğacaktı. Bu bağlamda, II. Dünya Savaşı'nın en fazla tahrip edilen şehri olan Londra'da da yeniden yapılanma ve konut bağlamında bir atak yaşanmaktaydı. İngiliz

Fotoğraf 3 Bugün atıl durumda olan dükkanlardan biri (Fotoğraf: Didem Çelik)

Koloni Yönetimi altındaki Kıbrıs'ta da bunun etkileri görülmekteydi. İngiliz Koloni yöneticileri, sadece kendi yöneticileri için ev yapmakla ilgilenmiyorlardı. Savaş sırasında, işçi evleri ve köy tasarlama eğilimi gelişmiş, ve bu amaçla Kamu İşleri Departmanı (Public Works Department - PWD) mimarlarınca birkaç plan üretilmişti. Bunlardan en kayda değer, William Caruana'nın Kaymaklı bölgesi için geliştirdiği, 1946 yılında tasarlanmış devlet destekli işçi evleridir. Standart evler olarak adlandırılan bu yerleşkenin ve içindeki konutların tasarımı, "yerel" yerine, "ithal edilmiş toplum hayatı anlayışı" üzerine kurgulanmış yapay bir köydür.

Bugünkü Kuzey Lefkoşa'nın, güneydoğusunda, tarihi sur duvarlarının hemen dışında, (kuzeydoğusunda) Gıme kapısı'na yakın, ve eski tren garı ve tren yoluna da yaya ulaşımı mesafesinde konumlanmış olan standart evler

yerleşkesi / konut çevresi (Şekil 1), kentin erken gelişen organik dokusuna uyum sağlayacak biçimde, dolu-boş oranı dengeli, ancak daha geometrik ve grid bir sistemde tasarlanmıştır. (Şekil 2 ve 3). Şekil 3'ten de takip edilebileceği gibi, orjinal olarak, yerleşkeye hizmet vermek üzere, küçük bir "meydan" etrafında konumlandırılan bir okul binası (Fotoğraf 1), bir kahvehane (Fotoğraf 2) ve iki adet dükkan (Fotoğraf 3, Şekil 4a-4b) mevcuttur. (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 88) Aynı kaynaktan "meydan" olarak adlandırılan bu açık mekanın, aynı zamanda okul öğrencilerine de hizmet veren bir oyun alanı ve futbol sahası olarak tasarlandığı, yerleşkenin orjinal arazi planından takip edilebilir. (Şekil 3). Dolayısıyla, bugün Gülenyüzler Anaokulu'nun (eski okul binası bugün bir anaokulu olarak kullanılmaktadır) bahçesi durumunda olan bu meydanın çok amaçlı bir kamusal mekan olarak tasarlanmış olduğunu söyleyebiliriz. (Fotoğraf 1)

İkili, üçlü, dörtlü ve altılı gruplar halinde sıralanmış olan konutlardan (Fotoğraf 4, 5) köşelerde yer alan iki adet konut, okul sorumlu müdürlerine tahsis edilmiştir. Ayrıca, yine orjinal tasarımda, yerleşkenin en güneydoğu köşesinde, ana yol üzerinde ulaşım kolaylığı olan bir sağlık merkezi de mevcuttur.

Fotoğraf 4 Farklı sayıda gruplar halinde dizilmiş sıra evler
(Fotoğraf: Didem Çelik)

Sıraevlerin, arsa yapı oranlarına bakıldığında, orjinalde, %80'e yakın bir alanın ön ve arka bahçe olarak ayrıldığı görülmektedir. Bu da, bize, yaratılmaya çalışılan sosyal yapı ve kullanım biçimlerine ilişkin fikir vermektedir.

Fotoğraf 5 Farklı sayıda gruplar halinde dizilmiş sıra evler
(Fotoğraf: Didem Çelik)

Konut çevrelerinin tasarımında, öncelikle göz önünde bulundurulması gereken kentsel tasarım temel hedef ve ilkeleri [geçirgenlik (permeability), çeşitlilik (variety), okunabilirlik (legibility), sağlamlık / güçlülük (robustness) ve görsel uyum (visual appropriateness)] açısından

Fotoğraf 6 Sıra evlerin ön bahçeleri ve girişleri (Fotoğraf: Didem Çelik)

(Hoşkara & Doratlı, 2001) standart evler yerleşkesine bakıldığında, "kamusal ve özel alanlar sistemi içinde bir noktadan diğer noktaya alternatif geçiş imkanlarının fazla olmaması ve özellikle yerleşkenin güney bölümünde

uzayıp giden bir ada olarak tüm konut gruplarının yer alması, ve blokların ve/veya yapı adalarının kamusal alanlar/mezkanlar ile çevrelenmemiş olması dolayısıyla yerleşkenin "görsel ve fiziksel geçirgenlik" sağlamada zayıf ya da orta düzeyde başarılı olduğu;

"fonksiyonel olarak, konut çevresi kullanıcılarının minimum ihtiyaçlarını karşılayacak kadar çeşitli fonksiyonların hem çevre hem de bina ölçeğinde yer aldığı; ancak fiziksel çeşitlilik açısından fakir, tek değişimin tip konutların bir araya getiriliş, diziliş sayısından kaynaklandığı;

Fotoğraf 7 Sıra evlerin ön bahçeleri ve girişleri (Fotoğraf: Didem Çelik)

"buna karşılık, bina formu ve tipolojisinde, ve malzeme kullanımında "birlik / bütünlük" içinde olduğu;

"fiziksel form ve fonksiyonel örüntüleri düzeyinde "okunabilirliğin" zayıf olduğu; bir başka deyişle, belirgin yaya ve taşıt yolları, kamusal mekânları, sınırları, nirengi noktaları ve kendi içinde bölgeleri olmadığı;

"dış mekânlarında kullanım zenginliği imkanı sağlamadığı; ve, "tüm bu özellikler dolayısıyla, "görsel uyum" açısından orta düzeyde olduğu gözlemlenmektedir.

Bunların yanında, söz konusu konut çevresinin strüktürü (biçimsel yapısı) ve hiyerarşik yapısı, ile ölçek ve yoğunluğuna bakıldığında; "grid sistemdeki yapısal yerleşim içinde mekansal hiyerarşi eksikliği görülmesine karşın, ölçek ve yoğunlukta olumlu bir çevre yaratıldığı; ve "binaların insan ölçeğine, iklimsel ve yerel verilerle uyumlu olduğu; söylenebilir.

Fotoğraf 8 Yapılan değişiklikler, eklemeler (Fotoğraf: Didem Çelik)

Binalara bakıldığında; ev bloklarında uzun iki katlı terasları bölmek girişiminde bulunulmuş, merkezi ev grupları, komşularından geriye çekilmiştir. (Şekil 3) İçeriye çekilmiş giriş sundurmalarının üzerindeki kemerli geçitler, öne çıkarak ve cepheyi bölerek gölge sağlamıştır. (Fotoğraf 6, 7) Kemerli geçitlerin altından geçilerek sundurmanın altından ulaşılan giriş kapıları, yana dönülerek açılmaktadır. (Şekil 5) Tuvaletler, toplu kullanılan çamaşır odalarının da bulunduğu arka taraftaki ayrı bloklarda çözümlenmiştir.

Günümüzdeki değişimlerde, bu ayrı blokların, yer yer var olan konut alanını büyütme çabasıyla ana kütleyle birleştirildiği gözlemlenmektedir. Gözlemlenen bir başka değişim de, orijinalinde taş olarak inşa edilmiş üst kat arka cephede bulunan küçük balkonların ve korkuluklarının sonradan başka malzemelere dönüştürüldüğüdür. (Fotoğraf 5, 10)

İlk yapıldığı yıllarda, bölgede yaşayan halk, bu evlerin plan ve kullanım şemasına dayanarak, bu şemayı "barınak şemasına" benzetmiş olduğundan, bu yapı grubu ve

yerleşkeden 'standart' olarak söz etmiş; evlerin, bir ailenin yaşayabilmesi için çok küçük olduklarını, ancak başka çaresi olmayan insanların burada oturabileceğini düşünmüştür. (Schaar, Given & Theocharous, 1995, s. 88) Günümüz koşullarında artan ihtiyaçlar, bu düşünceyi pekiştirmiş, ve kullanıcılar, konutlara ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli müdahalelerde bulunmaya başlamışlardır. (Fotoğraf 8, 9) Konutların, ilk yapıldıkları yıllarda her türlü eleştiri ve eksikliklerine rağmen, belli bir kültürel ve fiziksel kimlik taşımakta oldukları düşünüldüğünde, bugünkü müdahalelerin, ekleme ve değişikliklerin, özgün kimliği ve "standartı" bozduğu söylenebilir.

Fotoğraf 9 Yapılan değişiklikler, eklemeler (Fotoğraf: Didem Çelik)

Bu değişimlerin asıl başlangıcı, 1963 sonrasında yerleşkenin bir kısmının Rum yönetimi, bir kısmının da Türk yönetimi altında kalmasından dolayı, asıl kullanıcılarının değişmesiyle olmuştur. Bundan sonra da, ülkedeki sosyal ve siyasi değişime paralel olarak konutlar çok sayıda kullanıcı değiştirmiştir. 1974 sonrasında, yasal sahibi KKTC devleti olan konutlar, bugünkü kullanıcılarına tahsis edilmişlerdir. Dolayısıyla, kullanıcılar sadece "kullanım" hakkına sahiptirler; konutları satamazlar, ancak hava parasına devredebilir ya da kiralayabilirler.

Bu bağlamda, yapılan tüm değişiklikler ve eklemeler de göz önünde bulundurularak, tüm sosyal konutlar için de geçerli olabilecek bir yaklaşım, devletin tüm müdahalelerde daha bilinçli, kimliğe ve özgün yapıya saygılı olumasını yönlendirecek ve teşvik edecek uygulama ve

Fotoğraf 10 Arka cephede orjinal malzemesini koruyan balkonlar (Fotoğraf: Didem Çelik)

düzenlemeler getirmesi olmalıdır. Bu konuda, Mimarlar Odasına da görev ve sorumluluklar düşecektir. Ancak bu şekilde, tarihin bir dönemini hem mimari hem de sosyal ve ekonomik açılardan temsil eden ve örnekleyen bu yapı grubu ve yaşam çevresi, özgün kimliğini koruyarak gelecek kuşaklara birer "mimari ve kentsel belge" olarak aktarılabilirler.

Sonsöz

Kuzey Kıbrıs'taki sosyal konut gelişimine bakış ile başlayan ve ilk örnek olarak, Lefkoşa'da yer alan "standart evleri" ele alarak devam eden bu çalışmanın, Lefkoşa ve diğer kentlerimizde yer alan diğer sosyal konutları da benzer bir mantık çerçevesinde inceleyerek devam etmesi planlanmıştır. Bu anlayışla sürdürülecek olan araştırmanın, Kuzey Kıbrıs'taki sosyal konut anlayışına daha bütüncül olarak ışık tutacağı, ve

günümüzde hızla yapımı sürmekte olan "konut site"lerine gelinene kadarki süreci daha net anlamamıza yardımcı olunacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Bayramoğlu, S., 1997. An analysis of contractor organizations in the construction sector of TRNC, unpublished MArch Thesis, E.M.U Institute of Research and Graduate Studies, Gazimağusa.
- Hoşkara, Ş. & Doratlı, N. (2001), ARCH 455 Urban Design Major Elective, Supplementary Lecture Notes, Eastern Mediterranean University, Faculty of Architecture, Department of Architecture, 2001-2002 Academic Year, Fall Semester, s. 140-161.
- Hoşkara, E., 1999. Kuzey Kıbrıs'ta konut alanında uygulanabilir yapı sistemleri, yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keleş, M., 1998. Evaluation of mass housing of Northern Cyprus in respect to climatic design, unpublished MArch Thesis, E.M.U. Institute of Research and Graduate Studies, Gazimağusa.
- Özderen, Ö., 2001. Transformation and change in social housing in North Cyprus, unpublshed MArch Thesis, E.M.U Institute of Research and Graduate Studies, Gazimağusa.
- Schaar, .K.W., Given, M. & Theocharous, G., 1995. Under the Clock, Bank of Cyprus, Nicosia, s. 88-98.
- Serter, V.Z. ve Fikretoğlu, O.Z., 1982. Kıbrıs Türk Mücadele Tarihi, (1878-1981), Lefkoşa.

*Dr. DAÜ, İç mimarlık Böl. Öğretim Üyesi

**Yüksek Mimar, DAÜ Yarı-zamanlı Öğretim Gör.

***Yüksek Mimar, DAÜ, Mimarlık Fak. Araştırma Gör.

****Doç.Dr. DAÜ Mimarlık Fak. Öğretim Üyesi / Kentsel Tasarımcı

Kuzey Kıbrıs Sosyal Konut Politikası ve Uygulamaları

Ercan HOŞKARA*

Bu çalışmada, Kuzey Kıbrıs'ta devlet tarafından uygulanmakta olan sosyal konut politikaları incelenmektedir. Çalışma, 1999 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Bina Bilgisi Anabilimdalı'nda tamamlanmış olan yüksekisans araştırmasının bir bölümünü içermektedir ve Mimarca dergisi için güncellenerek hazırlanmıştır.

Mevcut Politikalar ve Uygulamaları

KKTC Anayasası'nın 44. Maddesine göre Devlet, konut sahibi olmayan veya sağlık ve insanca yaşama koşullarına uygun konutu bulunmayan ailelerin konut gereksinimlerini karşılayacak önlemleri yasa ile düzenlemekle zorunlu tutulmuştur. (DPÖ, 1992)

Sosyal Devlet olmanın gereği olarak getirilen anayasal zorunluluğu hayata geçirebilmek için, sosyal konut politikasını belirleyen 23/1978 sayılı Sosyal Konut Yasası yürürlüğe konmuştur. Bu yasayla, sosyal konut tanımında belirtilen niteliklere uygun şekilde, yani kendi öz kaynak ve geliri ile konut sahibi olamayan dar ve sabit gelirli kesimlerin devlet, kooperatifler, meslek örgütleri ve yerel yönetimlerce barınma gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde standartlaştırılmış, en az boyut ve nitelikte, sağlık koşullarına uygun, sağlam ve ucuz olarak yapılan, sosyal konut uygulamalarına başlanmıştır.

Devlet dışında sosyal konut uygulamaları yapan kooperatiflere de devlet tarafından krediler sağlanmıştır.

Bu çerçevede, 1998 yılının ilk altı ayına kadar toplam 3,275 konut üretilmiştir. Bunların 2,616'sı Devlet tarafından, 659'u ise Kooperatifler tarafından üretilmiştir. Diğer kurumlar tarafından bir üretim gerçekleşmemiştir. Son yıllar itibarıyla kooperatiflerin de sosyal konut üretimindeki etkinliğinin azaldığı görülmektedir.

Bu politikalar çerçevesinde, kırsal kesimde de sosyal konut üretiminin yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda, konutu ve arsası olmayan yeni evli ve/veya askerliğini yapmış bulunan, bekar köy gençlerine konutlarını yapabilmeleri için arsa dağıtım politikası uygulanmıştır. Köylerde genellikle yıkılan eski konutların yerine veya köyün gelişme alanları saptanarak parselasyonu yapılan arsalara bütçe olanakları içinde altyapı çalışmaları da yapılmaktadır. Konut inşaatı için de devlet, düşük faizli ve ödeme kolaylıklı konut kredileri, %31 faiz 2 yıl ödemesiz olmak üzere halen en az 15 milyondan,

90 milyon TL'ye kadar, uygulamayı hedeflemektedir. (KKTC Resmi Gazete, 1998). Fakat, bu rakam günümüz koşullarında gerçekçi değildir.

Projeyle, Haziran 1998 tarihi itibarıyla, yapılan toplam arsa dağıtımı, 91 köyde 2,375'e ulaşmıştır. 1998 yılı programı içerisinde, 21 köyde başlatılmış 26,263,825,000 TL'lik altyapı yatırımı gerçekleştirilmiş ve 1999 yılı için 200 milyar ödenek öngörülmüştür. Konut Kredisi dağıtımında ise, en son Kasım 1993 tarihinde olmak üzere bugüne kadar 91 köyde 324 kişiye 2,804,868,000 TL kredi verilmiş, ancak son dört yılda finansman sıkıntısı nedeniyle kredi dağıtımı yapılmamıştır. Altyapı ve konut kredisi olarak Haziran 1998 tarihi itibarıyla toplam 73,506,756,864 TL kredi dağıtımı yapılmıştır. (KKTC Resmi Gazete, 1998) Ayrıca sosyal konut yapmak isteyen dar ve sabit gelirli vatandaşlara, Bakanlıkça hazırlanan 60 m2 ile 120 m2 arasında değişen müstakil ve dubleks tipi konut projeleri de, 10 milyon TL'si gibi sembolik bir fiyatla haksahiplerine satılmaktadır. Ancak öngörülen süre içerisinde inşaatlara başlanması ve inşaat projelerinin de öngörülen metraj dışında kapalı alan içermemesi istenmektedir. (KKTC Resmi Gazete, 1998) Kırsal kesime yönelik olarak uygulamaya konan söz konusu projeyle, kırsal kesimlerden kentlere nüfus akışı azaltılarak kırsal bölgelerin de gelişmesine yardımcı olunmakta, tarım sektörüne gerekli insan gücü kırsal yörelerde tutulmaya çalışılmakta ve ülke genelinde dengeli bir yapılaşma süreci hedeflenmektedir.

Bakanlık, bu yasa kapsamına giren ve sosyal konut sahibi olamayacak kadar çok az geliri olan dar gelirli yurttaşların, kazancı ile orantılı bir kira ile oturabilecekleri sosyal konutlar yapmakla kendini yükümlü saymaktadır. Ancak, bugüne kadar bu tip bir sosyal konut uygulaması yapılmamıştır. Sosyal Konut Yasası'nı uygulamak üzere 1984 yılında Bakanlık bünyesinde bir Sosyal Konut Dairesi kurulmuştur.

Yasaya göre, Bakanlık, konutları inşa etmek için gerekli her çeşit inşaat malzemesini iç ve dış pazarlardan satın alabilmekte; ocak, fabrika v.s. işleterek üretileni üretebilmekte; atölye işleterek, çeşitli yapı elemanları yapabilmekte ve onaylanmış projelerde kullanılmak üzere gümrük vergisinden muaf inşaat malzemesi ithal edebilmektedir. (Sosyal Konut Yasası)

Ayrıca, ilgili bakanlıklarla işbirliği içinde, konutun

maliyetini düşürmek ve inşaa süresini kısaltmak üzere yeni ve ileri teknolojilerden yararlanmak için araştırmalar yapar. Bu paraleldeki mevcut tesisleri değerlendirme, geliştirme ve daha ileri tekniklerde olanlarından kurup, ürünlerini projelerinde kullanmak üzere çalışmalar yapar(Sosyal Konut Yasası). Bakanlık, yurt gerçeklerine uygun bulduğu takdirde Bakanlar Kurulu kararı ile yabancı bir memleket veya firma ile uzun vadeli kredi ile fabrika kurabilir (Sosyal Konut Yasası).

Sosyal Konut Kredisi, Finansman Kaynakları ve Uygulamaları

Sosyal konut yapımı için, kredi ve finansman kaynakları olarak sosyal konut fonu, ihtiyat sandığı, mahalli bütçe kaynakları, TC Toplu Konut İdaresi, dış yardımlar ve haksahiplerinden alınan bedeller kullanılmıştır. (KKTC Resmi Gazete, 1998)

Sosyal Konut Yasası'nın 22. maddesi gereği kamulaştırma, altyapı ve inşaat, konut kredisi verme ve diğer masrafları karşılamak üzere İskan Bakanlığı, Kooperatif Merkez Bankası'nda bir Sosyal Konut Fonu oluşturmuştur. Sosyal Konut Fonu için öngörülen kaynaklar ise şunlardır:

"Sosyal Konut Yasası amacı için bütçeye konacak yıllık ödenekler;
"Devlet veya özel bankalardan sağlanacak krediler;
"Tahsil edilecek taksit ve faizler;
"Haksahibi olarak kabul edilmiş ve bir projeye dahil edilmesi kararlaştırılanların yatıracakları tahmini konut bedelinin %15'i;
"Dış yardımlar ve diğer gelirler;
"Yasa amacına uygun olarak inşa edilecek konutlardan, işyerleri ve sosyal tesislerden tahsis edilecek kiralar;
"Sosyal Konut Fonu'na ilk sermaye olarak bütçeye konacak ödenek;
"İskan, Topraklandırma ve Eşdeğer Mal Yasası'nda belirtilen tahsis amaçlı konutlardan elde edilecek kira gelirlerinden Bakanlar Kurulu tarafından tespit edilecek belirli yüzdelikler;
"Devlet Bütçesi'nde öngörülen mahalli gelirler toplamının en az %1'i kadar olmak üzere her yıl ayrılacak belli bir ödenek;
"Fiyat İstikrar Fonu'nda biriken miktarın en az %10'u kadar olmak üzere bu amaçla her yıl ayrılacak belli bir

ödenek (Devletin faiz farkı için bütçede ayırdığı hariç);
"Bakanlar Kurulunca Devlet ve Özel Bankalardaki mevduatlar ile Sosyal Fonlar'dan ayrılan krediler;
"Herhangi bir yasada aksine kural bulunmasına bakılmaksızın, sosyal konut amacıyla tespit edilen arsa ve arazilerin satışından elde edilecek gelirler (Sosyal Konut Yasası).

1987 yılından günümüze kadar olan uygulamada, haksahibi yurttaşların yatırdığı tahmini konut bedelinin %15'i ile tahsil edilen taksit ve faizler dışındaki fon kaynakları uygulama alanına konamamıştır.

Sosyal Konut Fonu, sosyal konut projeleri için verdiği kredileri İhtiyat Sandığı Memurluğu'ndan aldığı borçlarla karşılamıştır. (Fon dışındaki herhangi bir kaynaktan, kredi alınması halinde, 1 Mayıs 1993 tarihinden itibaren Bakanlar Kurulu kararı ile kredi faizleri %81'e çıkarılarak, ödenecek faizin %50'si Devlet, %31'inin haksahipleri tarafından ödenmesi şeklinde düzenlenmiştir).

Bugüne kadar fona sağlanan kaynaklar içinde Suudi Arabistan kaynaklı dış yardım önemli bir katkıda bulunmuştur (KKTC Resmi Gazete, 1998).

Haksahiplerinin Belirlenmesi ve Haksahiplerinin Ödeme Şekli:

Sosyal Konut Yasası'nın 2. Bölüm 4. maddesinde belirtilen nitelikleri taşıyan KKTC vatandaşları, yasaya göre haksahibi sayılırlar. Yine aynı yasanın 5. maddesinde yer alan önceliklere göre, toplam 100 puan üzerinden yapılan değerlendirmeye, haksahipleri arasında bir öncelik sıralaması yapılır. Bu yasaya göre haksahibi olan vatandaşlar, sosyal konut, arsa veya inşaat kredisi almak için kişi olarak veya herhangi bir kuruluş içinde toplu halde Bakanlığa başvurabilirler. (Sosyal Konut Yasası)

Sosyal konut haksahipleri tahmini konut bedelinin %15'ini peşinat olarak, kalanını ise 5,10,15 veya 20 yıllık vadeli taksitlerle ödemektedir. 1 Nisan 1998 tarihinden itibaren sosyal konut aylık taksitleri asgari ücretin %80'i (40 milyon) olarak düzenlenmiştir. (KKTC Resmi Gazete, 1998)

Sosyal Konut Alanında Yaşanan Sorunlar

"Sosyal Konut Fonu" için Sosyal Konut Yasası'nda öngörülen kaynakların, bugüne kadar büyük oranda yaşama geçirilememiş olması, Fon'un yasal görevlerini tam olarak yerine getirebilmesini engellemekte ve mevcut kredi kaynaklarının sınırlı ve yetersiz olmasından dolayı sosyal konut sahasına el atan, özellikle kooperatif kuruluşlarının, finansman güçlükleriyle karşılaşmasına ve son yıllarda sosyal konut üretimine girişememelerine neden olmaktadır. Ayrıca, devletin faiz ve benzeri yükümlülüklerini artırmaktadır.

İhtiyat Sandığı Memurluğu'nca önceleri kooperatiflere direkt olarak, 1986 yılından itibaren ise Sosyal Konut Fonu aracılığıyla verilen sosyal konut amaçlı kredilerin, devlet tarafından ödenmesi gereken borç ve faiz farkı sübvansiyonlarının bugüne kadar haksahipleri adına ödenmemesi, yüksek tutarda bir faiz borcunun birikmesine neden olmuştur.

Sosyal konutlarda, yasa dışı olarak görülen dış tadilat ve yapılaşmalar ile amaç dışı kullanımlar sorun olmaya devam etmektedir. Bu çerçevede, Sosyal Konut Yasası'nın tadilini amaçlayan "Dubleks Sosyal Konutlar İlave Projesi"nin meclisten henüz geçirilmemiş olması, konuya ilişkin sıkıntıların devam etmesine sebep olmaktadır.

Son yıllarda, başta Kermiya Bölgesi'nde olmak üzere, inşa edilmekte olan sosyal konutlarda İmar Yasası ve bazı şehircilik anlayışı kurallarına uyulmamış olduğu gözlemlenmektedir. Dört kat ve üzeri binalarda sığınak şartı, otopark alanları, her on arsalık inşaata bir arsalık yeşil alan ve çocuk oyun alanları planlanmamış olması bunlardan bazılarıdır (KKTC Resmi Gazete, 1998).

1998 yılında halen, sosyal konut alanları oluşturulurken, imar yasaları ve şehircilik kurallarına azami özen gösterilmesi, mimari ve mühendislik hizmetleri uygulanırken sosyolog, psikolog ve çevre bilimcilerinin fikrinin de alınması gereği üzerinde çalışmalar yapılması hedeflenmekteyken (KKTC Resmi Gazete, 1998), 2000'li yıllara gelindiğinde, devlet artık herhangi bir sosyal konut projesinin altına imza atmamaktadır. Değişen siyasi ve ekonomik konjonktür içinde, Kuzey Kıbrıs'taki konut gelişimi, sosyal konutlardan, özel sektör ve yatırımcılar tarafından ele alınan yeni "site tipi" lüks konut üretimine

kaymıştır. Bu konu ise, ayrı çalışma ve araştırma konularını içinde barındırmaktadır.

Kaynaklar

- D.P.Ö., 1992. 1993 Yılı Programı, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı (1993-1997), KKTC Başbakanlık, Lefkoşa
- Hoşkara, E., 1999. Kuzey Kıbrıs'ta konut alanında uygulanabilir yapı sistemleri, yayımlanmamış Yüksek lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- KKTC Resmi Gazete, 1998. Ek IV, 1999 Geçiş Yılı Programı, 26 Ekim 1998, Sayı 117, Sayı 41, Devlet Basımevi, Lefkoşa.
- Sosyal Konut Yasası (23/78, 52/84, 55/87 Sayılı Yasalar), KKTC Resmi Gazete, Lefkoşa.

*Yüksek Mimar

Sanatçı Mimarlar.... SERHAN GAZİOĞLU - Mimar

Fatma TERLİK*-Cem KARA**

(Fotoğraf: Cem KARA)

Kısaca Kendinizden Bahsederimsiniz?

13 şubat 1950 Magusa'da doğdum. Babamın memuriyeti sebebi ile 1957 yılında Lefkoşa'ya geldik yerleştik. İlk orta okul ve liseyi Lefkoşa'da okudum ve mücahitlik sonrası üniversite eğitimi için İstanbul'a gittim. 1969-1975 yıllarında İstanbul Teknik Üniversitesinde mimarlık eğitimi aldım. Döndükten sonra 11 yıl devlet kadrolarında (planlama inşaat dairesinde ve birkaç yıl görevli olarak iskanda) çalıştım. Sonra 19 sene üzerinden erken emekli oldum. Şimdi 4 yıldır serbest çalışıyorum. Mimarlık ve karikatürle uğraşıyorum. Evliyim ve 3 çocuğum var.

Mimarlar Odasının hayatınızdaki yerini açıklayabilir-imsiniz?

Memuriyetim sırasında başladığım vize bürosunda 18 yıl yönetim kurullarında 11 yıl görev aldım. Türkiye'den döndüğüm zaman siyasi bir hareketin içine girdik Mimarlar Mühendisler birliği bu siyasi hareketin bir parçası idi. Mimarlar Odası benim evim gibi ve sosyal hareketin merkezidi. Bazı nüans farklılıkları olmasına rağmen hala öyledir. Şimdi buradan ayrılmama rağmen hemen hemen her gün buradayım. Yalnız benim düşünce yapımla Birliğin su andaki somut anlamda uygulamaları ve yapısı arasında farklılıklar ve çelişkiler mevcut. Özellikle barışın engellenmesi konusunda bazı unsurlarda odaların da dolaylı bir şekilde aracı olması beni rahatsız etmektedir. Fakat bu konuda ne yapıyorum dersiniz, zaman zaman eleştiriler getirmekteyim yönetim kurullarına söylemekteyim ama yeterli değil.

Mimari tasarım yaparken kaygılarınız ve hedefleriniz var mıdır?

Şimdi ben karakter olarak hiçbir konuda iddialı değilim. İnsan hangi meslekle uğraşırsa uğraşsın o mesleği önce sevmelidir sevmese o meslekten hayır gelmez. Bu bütün meslekler için geçerlidir ben mimarlığı seviyorum. Bütün bilim dalları veya bütün düşünce üzerinde çalışan-

ların temelinde yatan hedef insanları mutluluğudur. Sizden birikişi bir proje ister bir takım beklentileri vardır. Sizin bir takım birikimleriniz vardır. Sizin bu birikmelerinizi insanlara doğru biçimde katalize etmenizde yarar var. Mal sahibi öyle ister... madem ister öyle yapılınsın gibi yaklaşım vardır. Para ön plandadır halbuki para ön planda olmamalıdır gerektiği kadar proje üzerinde çalışılması lazımdır.. Ahmet Vural Behaattin den bana kalan düşünsel yönden bir miras var eğer sırf geçim derdinden dolayı mimarlık yaparsanız işiniz zordur inançlarınız doğrultusunda çalışamazsınız. Benim avantajım emekli olduğum için parayı ön planda tutmam..

Bu memlekette en büyük eksiklerden bir tanesi ülkeye has mimari bir karakter oluşturulmamasıdır. Eskiden Magusa'daki evle Lefkoşa'daki evi az da olsa ayırt ederdiniz.. Köy ve şehirlerin kendine özgü bir karakteristik tarzı vardı ama şimdi bunu göremezsiniz. Magusa'da ki evle Lefkosa'daki evin arasında bir fark yoktur artık

Mimari kimliğinizden bahsederimsiniz?

Belli bir tarzım var diyemem .Belli figürleri zaman zaman kullandığım oluyor .Bazen senin tarzını tanırız diyenler

(Fotoğraf: Cem KARA)

var ama emin değilim çünkü hiç bir binamın bir diğerine benzemesi konusunda bir çabam yoktur. Her insanın değişik bir yaşam biçimi ve tercihleri olduğu arazi yapısı ve yönün önemine inandığım için her kişi için ayrı bir tasarım yaparım çünkü eğitimimizi öyle aldık. Ama bu yasaklamalar emirnameler döneminde mal sahibinin izini alarak kullandığım bir proje var izin almadan kullanmak doğru olmaz Birde benim için fonksiyon ön planda gelir. Akılcı çözümler bana göre doğru çözümlerdir. Estetik kaygılarla alan kayıplarını doğru bulmuyorum insanların talepleri doğrultusunda fonksiyondan başlayan ve daha sonra forumu takip eder tasarımlar yapmaktayım. Zaten planlarken 3 boyutu düşünüyorsunuz fonksiyon otur-

muşsa form da arkadan geliyor. Bu ülkede gerek biçimsel görüntüsüne uymayan gerek kullanım gerek ısıtma soğutma bakımından fonksiyonel olmayan binalar var. Örneğin ülkemizde beyaz saray yavrusu gibi bir çok bina var ama fonksiyonlarından emin değilim. Parası olan önde olmak fark edilmek adına tamamen şov a yönelik binalar yapıyor. Tamamen şov a yönelik binalara karşıyım. Genellikle bu tür bina yaptıracak olan kişiler bana gelmez. Karikatürde serbest olduğum kadar mimaride serbest değilim. Çünkü her projede mal sahibi var. Mümkün mertebe mal sahibelerini yönlendirmeye

çalışırım. Bana evi tarif etmeyeceksiniz programı vereceksiniz derim. Örneğin mutfak büyük olsun veya mutlak kiler olsun olmazsa olmazlarınızı, verirsiniz onu çözmek benim işimdir. Mal sahibini mümkün mertebe projenin içine çekmeye çalışırım. Mantıklı istekleri yerine getirirken mantıksız istekleri de reddetme şansım olur. Siz zaten tatmin olmazsanız o projeyi çizmezsiniz. En beğendiğim proje kısmına gelince bunu mal sahiplerine sormalısınız.

Çizdiğiniz gibi gerçekleşti dediğiniz bina var mı?

Hemen hemen tüm binalar benim çizdiğim gibi gerçekleşti. Bazı prensiplerim var. Etüt aşamasında sabırlıyım 2 sene süren etütlerim var proje uygulamaya başladığı anda proje değiştirmeye gitmem. Öyle bir niyet hissedersen kontrollüğü bırakırım. Dolayısıyla bu binayı keşke böyle yapsaydım dediğim olmadı. Bu olursa daha iyi olur diye tavsiyede bulunurum ve genellikle de bunda başarılı olurum. Mevzuatların püf noktasından yararlanmayı az buçuk bilirim. Yeni gelen bir mimar mevzuatla ilgili hiç bir şey bilmezdi yani fasıl 96 nedir nasıl yorumlanır. 55 derece nedir ve bunun gibi birtakım konularda deneyimli değildir. Bu gün sor belediyelere ve kaymakamlıklara sana doğru dürüst cevap verecek yoktur çelişkili cevaplar verirler. Yönetim kurulundayken bir

rehber kitapçık çıkaralım mimarlara tarif ederdim ne nasıl olacak önerisinde bulundum. O gün öğrendik bir şey önerdin mi yönetim kuruluna ihale sana kalır yani iş başına kalır. Sonra bunları yazıya döktüm. Yine genel teknik şartname ile ilgili de her gelen bir şey getirirdi. Bir Standard olsun diye odanın teknik şartname hazırlamasını önerdim ve hazırlandı. Gerçi şimdi ISO Standardlarına göre geri kalmıştır ama biraz düzenleme ile güncelleştirilebilir. Son zamanlarda bu yoğun inşaat trafiğinden doğru dürüst müteahhitlerle çalışma şansımız olmuyor. İyi müteahhit bulmak zor. Bu da bizi zora sokuyor münferit binalara teklif veren doğru dürüst müteahhit bulunamıyor..

Mimarlığınızın yanında Karikatürle uğraştığınızı biliyoruz . Karikatüre nasıl başladınız?

Ben ilk okuldan beri resim çizmeyi severdim. Normal ders günlerinde yaptığım güzel resimler, çok ilginçtir sergiye koymak istediklerinde bozulurdu. Yani iddia başladığı anda resim bozulurdu. Sonra dikkat ettim kendi başıma çizdiğim zaman çok daha iyi olduğumu gördüm. Bu sebepten Uluslararası yarışmalara pek katılmam bende bir stres yaratır ve o stresi sevmiyorum. Sadece yerel yarışmalara karikatüre destek olmak için katılırım. Bazı işlediğim konular evrensel olmasına rağmen genelde bizim günlük siyasi ve politik gelişmelerle ilgilidir. Yani yerellik ön plandadır. Genelde günlük siyasi gazetelerde yayınlanırlar. Mimarlar odasının siyasetine de zaman zaman atıfta bulunurum sosyal konut siyaseti Annan planı sonrası gelişmeler . İlkokuldaki çizim merakı ve sevgim zaman içinde fark ettim ki karikatüre daha yatkın . Anlamını bilmeden bir takım adamların deforme olmuş şekilleri bana komik gelirdi. Zaman içinde fark ettim ki karikatüre bir merakım olutsu. Karikatür olayını algıladığım anda Akbabada özellikle Cafer Zorlu diye bir çizici vardı onun çizgileri beni çok etkiledi ve karikatürü izlemeye takip etmeye başladım. Bir süre sonra karikatürün ciddi bir iş olduğunu gördüm. Yani sadece

güldüren komik bir şey değil çaktırmadan güldürerek eleştirmek. Konuları ciddi olayları mizahi bir dille eleştirmeye başladım ve Sonra bu işi ben bir görev bildim ve sürdürdüm para da almam yaptığım karikatürlerden. Bence karikatürçüde olması gereken bir şeyde olaylarla bağlantı kurması çok iyi olmalıdır. Bunlarda birikimlerle gerçekleştirilebilir. Bu birikimin haklın

genelinin anlayacağı tarzda anlatılması lazımdır. Amacına o zaman ulaşır. bunun içinde okumak ve araştırmak gereklidir. Biz 57 de sur içinde kirada kalıyorduk. Birçok Kıbrıs insanını orda tanıdım. Benim o çocuk yaşında belleğimde yer eden kişileri Lefkoşa'ya halka mal olmuş kişileri sembolleşmiş kişileri hatırladığım bana anımsattıkları ile Aynalıyı Çoroniki Dr. Küçük'ü Guşoyu Becerikliyi Nadideyi Mesela kadayıfçı minnoşu halkın içinde yaşayan kişilerin karikatürlerini. Bana herhangi bir konuda çağrışım yapanları çizebiliyorum. Benim tarzım siyasi karikatürdür mesela komiklik olsun diye yapılanlar var onları sevmedim. Mesela mizah dergilerinden ben akbaba tarzındayım. Yani siyasi eleştirilere dayalı genelde mesaj veren karikatür.. Bana

bir konu-sağlık konusu-ile ilgili bir şey yap derler. Ben başlarım ve bir süre sonra o kendiliğinden gelişir. Bana gelen tepkilerde bu yönde çok olumludur. Karikatür konusunda çok usta kişiler yok memleketimizde. Bu yüzden çokta fazla eleştiri almıyorum. Aslında eleştiri mekanizmasına ihtiyaç duymaktayım çiziyorum ama herhangi, bir eleştiri yorum alamıyorum "Uzun Lafın kısıası" 30 yıl karikatürlerle kitabım çıkmadan bir çok kişiden yorum ve eleştiri aldım bunlardan biri de En çok karikatürünü çizdiğim Denktaş tı. Çünkü o bir simgeydi. Son kitabı basacağım zaman Ahmet Okan'a sordum yazı istesem bana verir mi? Ahmet Okan verir ve sevinir dedi. Eroğlu'nun da karikatürlerini çizdim. Çıkan kitap için yazı almak istediğimi ilettim defalarca randevu almak istedim vermedi o biraz hazımsız çıktı. Sonra Arif Hasan Tahsin. Tanımadığım insanlardan da yorum ve eleştiriler istedim bu kitabım için onlar da bu kitabın içinde mevcut. İnaniyorum ki toplumun birtakım rahatsız olduğu konuları biliyorum. Benim amacım vurucu olmaktır. Bazen espri yazının içindedir ama onu biçimle birleştirdiğin zaman bütünleşir. Bazen gece oturur 20 tane karikatür çizerim.

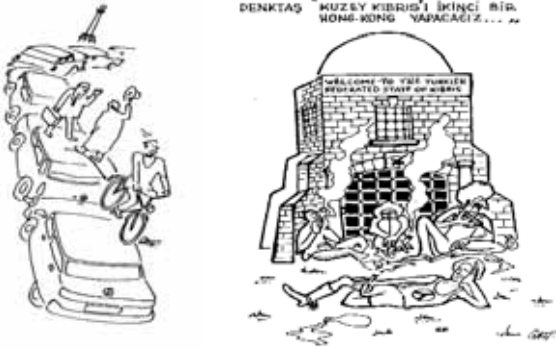

Karikatürçüler derneğinde aktif olarak görev aldınız mı?

İlk yıllarda aktif olarak görev aldım sonra ayrıldım şimdi ise sadece aktivitelere katılıyorum. Şu anda iki toplumlu Kıbrıslılar Sanat Derneğinde aktif olarak görev almaktayım mali sekreterim. Bir binamız var Güney Kıbrıs'ta Ledra Palasa yakın sayılabilecek bir yerde Dernek daha çok sanatsal etkinlikler düzenler bir de Rumca ve dans dersi vardır. Bunlar için güneyden eğitim bakanlığından maddi destek almaktayız. Kuzeyden herhangi bir destek yok. Yakında Yunanistan'da Karma sergi olacak. Belli bir düzeyde olan kişiler katılacak.

Kıbrıs ta Karikatür nasıl başladı. Kimler öncülük ettiler?

Osmanlı döneminde eleştiri yapmak suçtu Müslümanlığın etkisi ile resim çizmek de yasaktı. Karikatürde resimli eleştiri idi. Dolayısı ile karikatür yap-

maktan korkuyorlardı. İlk baslarda gayri Müslimler Ermeniler başladı. Sonra bizim bildiğimiz Ahmet Rifat Efendidir. Gazetecilik ve matbaacılıkla uğraşırdı. Bizim memlekete en uzun süre soluksuz karikatür çizen benim

aralıksız 30 sene.

Peki karikatürün mimari kimliğinizle nasıl bir etkisi oldu? Birde mimar oluşunuzun karikatürünüze katkısı oldu mu?

Bana söylenen mimar olduğun için karikatürlerde perspektifi ve derinliği iyi kullandığımdır. tabii ki mimarlık eğitiminin getirdiği düşünme tarzının karikatürle örtüşmesi, fonksiyonu olması ve işe yarar olması konusunda etkisi vardır. Ama karikatürün mimarlığa bir

etkisi olduğunu sanmıyorum. Mimarinin düşünsel yapısı ve üç boyutlu düşünme bilme etkisi vardır. Mimarlık mı Karikatür mü? Sorusuna ise Ben karikatürle uğraşmayı tercih ederim. çünkü karikatürde sadece sen ve olaylar varsın ama mimarlıkta birçok faktör var yalnız değilsin mal sahibi var teknisyeni var çalışanı var ve stresi var. Mimarlıkta etüt sürecini seviyorum. Yine de karikatür beni daha çok rahatlatır ekonomik olarak daha rahat olsam sadece karikatürü seçerim.

(Fotoğraf: Cem KARA)

Karikatürün yanında bir de hobi olarak Balıkçılık Merakınızın olduğu söylenmektedir. Bu merakınız nasıl başladı?

Magusa'da çocukluğumda denizin yeri çok büyüktü çünkü orada denizle iç içeydik. Lefkoşa'ya yerleşince 1963 de denizle bağımız koptu sonra 1968 de yollar açıldı ama yine de korka korka giderdik denize. Mücahitlik sorası eğitime gönderileceğimde bir tek ricam oldu beni denizi olan bir yere göndermeleri idi ve sonra İstanbul a ilk gittiğimde okulda denizi en güzel gören yeri aradım ve deniz en güzel tuvalet pencerelerinden görülürdü İTÜ tas kışlada. Çocukluğumda olan özlemlerim 30 sene dahi geçse de yine gerçekleştirmek için çaba harcamaktayım. Denize olan özlemim yüzünden tekne aldım. Denize yakın olmak için Hanımın Temlosda arazisi olmasına rağmen eşdeğer mal satın alıp bir ev yaptım. günlük yaşamın içinde gidemiyorum istediğim gibi kullanamıyorum. Balık avlamak için ancak hafta sonları gidebiliyorum eskiden eşimin dayısı ile birlikte giderdik sonra o vazgeçti.

Mimarca olarak bize zaman ayırdığınız için çok teşekkür ederiz.

*Yüksek Mimar **Yüksek Mimar

Tarihi Çevrelerde Fiziksel Değişimin Kontrolü ve Geleneksel Kent Dokularının Korunması *

Şebnem HOŞKARA**

Giriş

Hızla gelişen dünya üzerindeki bütün insan yerleşmeleri, kentler, köyler, kasabalar, doğaları gereği, sürekli bir değişim süreci içindedirler. Özellikle kentler, statik olmaktan çok dinamik özellikler gösterirler. Bu doğal değişimin yanında, tarihi çevreler, önlenemez bir biçimde tahrip edilmekte ve yok olmaktadır. Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs'da, tarihi çevrelerdeki değişim ve yenilenme baskıları en fazla büyük (metropol) kentlerde görülürken, gelişmeleri yavaş ve durağan olan Anadolu ve Kuzey Kıbrıs kent ve kasabaları, bugün halen geleneksel dokularını göreceli olarak bozulmadan sürdürmeye çalışmaktadırlar. Tarihi çevreler içinde yer alan geleneksel kent dokularının sürekliliklerinin sağlanması, koruma, değerlendirme ve geliştirmeyi hedefleyen bir anlayış sonucunda başarıya ulaşacaktır. Bu noktada, kent planlama, kentsel tasarım ve kent (tarihi çevre) koruma olguları karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışma, özellikle tarihi kent dokuları içinde ortaya çıkan doğal ve yapay değişimler ile bu tarihi dokuların korunmaları arasındaki ilişkileri, dolayısıyla da, kent planlama, kentsel tasarım ve kentsel koruma arasında var olan ilişki, çelişki ve uyumları irdelemek üzere derlenmiştir.

Tanım: Tarihi Çevre

Kentlerimize kişilik veren, kentlilerin kendilerini kentle özdeşleştirebileceği çeşitli öğelerden en belirgin ve etkin olanı, kentin yaşam mekanlarına dördüncü boyutu yani zaman boyutunu veren "tarihi çevreler"dır. Tarihi çevreler, homojenlikleri, uzun geçmişleri, arkeolojik ve estetik değerleri dolayısıyla, korunması ve değerlendirilmesi gereken kent dokularını ve yapı gruplarını içinde barındıran alanlardır. Geçmiş uygarlıklardan günümüze kalan fiziksel izlerin oluşturduğu tarihi çevreler, çok değişik biçimlerde karşımıza çıkmaktadırlar. Safranbolu'daki veya Afyon'daki gibi ahşap / kargir evlerin sıralanmasından oluşan bir eski sokak; yoğun doku içinde kent silüetini yönlendiren, domine eden camiler, külliye; doğal bir çevre içinde tek başına duran bir türbe veya kümbet; kent dokusu içinde bulunan anıtların veya konutların arasında bulunan açık alanlar, kent mekanları, meydanlar... Her biri, tarihi çevremizi oluşturan, geçmiş kültürlerin somut örnekleri olarak günümüz yaşamında özel yerleri, kültürel ve ekonomik değerleri olan, özgün öğelerdir.

Resim 1. Afyon - Tarihi çevrede sokak dokusu (Fotoğraf Şebnem Hoşkara)

Tarihi çevreler, kentin fiziksel ve sosyal yapısı içinde birer "düğüm noktası" konumundadırlar. Yapıldıkları devirlerin, duygu, düşünce, eğitim, sosyal yaşam, deneyim ve birikimlerini bugüne aktararak, kentlerin algılanabilirliğini ve okunabilirliğini artırır.

Kuram: Fiziksel Değişim

Tarihi çevreler ve geleneksel kent dokuları içerisinde yer alan binalar ve kentsel mekanlar, her türlü doğal ve yapay koşullara karşı, yıllar boyunca ayakta kalabilmişler; zamana karşı, biçim ve işlev değişikliklerinden geçerek kendilerini günün koşullarına adapte edebilmişlerdir. İngiltere'nin York kentindeki geleneksel bir sokağın güncel ve aktif olarak turistik amaçlı kullanılması; yine İngiltere'nin Southwell kasabasında konut olarak yapılmış bina gurubunun bugün hostel ve otel amaçlı kullanılıyor olması; Belçika'nın Brügge kentindeki anıtsal meydanın, fiziksel özelliklerinden ve değerinden kaybetmeksizin bugün karma kullanıma açık olması, bu

adaptasyon ve sürekliliğin çarpıcı örnekleri olarak gösterilebilirler.

Buna karşılık, kentin tarihsel kimliğinin belirleyicisi olarak, geçmişten geleceğe bir süreklilik sağlamadaki en önemli öge olan tarihi çevreler üzerindeki yenilenme

Resim 2. York - Tarihi doku içinde yayalaştırılmış bir sokak (Fotoğraf Şebnem Hoşkara)

baskıları ve bunların ortaya çıkardığı sonuçlar - ki bunlar, mimari ve kültürel mirasın yok olması ya da tahrip edilmesi biçiminde görülmektedir - özellikle belirli bir

Resim 3. Brügge - Kent meydanı ve mevcut kullanımı (Fotoğraf: Şebnem Hoşkara)

hızın üzerinde gelişmekte olan kentlerde çarpıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Özellikle geleneksel Türk yerleşmelerinin organik dokusunun ve ölçeğinin, çağdaş merkez işlevlerinin gereksinimlerini karşılamakta yetersiz kaldığı düşüncesiyle, mevcut tarihi dokuya yönelik değiştirme ve yenileme baskıları artmaktadır.

Tarihi çevrelere yönelik baskıların yoğunluğunu ve bu çevrelerde ortaya çıkan fiziksel değişimleri etkileyen faktörler arasında, tarihi çevrenin (i) içinde bulunduğu kentin büyüklüğü, (ii) kent içerisindeki konumu ve önemi, (iii) ölçeği, (iv) kent bütünüyle ilişkisi, (v) yer aldığı kentin ülke içindeki konumu ve önemi, (vi) ülkenin gelişmişlik düzeyi sayılabilir. Bu faktörlere bağlı olarak tarihi çevrelerde ortaya çıkan fiziksel değişimler ise: (i) sorumsuz yıkım ve tahripler, (ii) günün sosyal ve ekonomik gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşan yeni, bilinçsiz yapılanma, (iii) bu yapılanmanın tarihi çevre/doku ile kurduğu olumsuz ilişkiler dizisi (ki bu olumsuzluklar, kullanılan yapı malzemesinden, cephelerde açılan pencere/kapı boyut ve oranlarına kadar her türlü mimari detayda, kat yüksekliklerinde, vb. görülebilir), (iv) mevcut tarihi yapılar üzerine giydirilen ekler, tabelalar, afişler, (v) bakımsızlık, ihmal sonucunda ortada kalmış yapı grupları ve kentsel mekanlar, vb. olarak sıralanabilir.

Değişen ve sürekli (olumlu ya da olumsuz) gelişen koşullar altında, yaşanabilir, "sürekli (lasting)" ve "sürdürülebilir" çevreler yaratmak, ve bu çevreleri yaşatmak, tarihi çevre ve kültürel mirasın korunmasında üstlenilmesi gereken en basit sorumluluktur. Bu noktada devreye girmesi gereken yöntem, tarihi çevrelerde, fiziksel değişimlerin kontrol edilmesi ve çevrenin, bütün bileşenleriyle birlikte bir bütün olarak korunması (bütünleşik koruma / integrated conservation) biçiminde olmalıdır.

Yöntem: Fiziksel Değişimin Kontrolü ve Tarihi Çevre Koruma

Yeni kent gelişmeleri, geleneksel kent dokularının birer parçası olarak inşaa edilmektedirler. Bu noktada, zengin bir tarihi çevre içinde, yapay bir tasarım ve planlama yapma ihtimali söz konusu olmaktadır. Yeni binalar, fonksiyonel, ekonomik ve teknik sebeplerden dolayı, mevcut geleneksel yapılara oranla daha kütleli ve yüksek olmak durumundadırlar. Daha da önemlisi, bu yapılar, gerektiğinde fonksiyon değiştirmeye ve/veya değişik amaçlarla kullanılmaya daha elverişsizlerdir. Dünyadaki Tokyo, Paris, Londra, İstanbul gibi pek çok kent, yüksek yapılaşmayla görünüm değiştirmektedir. Mimari ve popülist akımların olduğu kadar, ekonomik, ticari ve teknolojik etkiler ve çağdaş dünyanın gerektirdiği yaşama ve çalışma şartlarının etkileri, kentlerin özgün dokularının değişmesine sebep olurken, dünya üzerinde

biri-birine benzer kentlerin ortaya çıkmasına da yol açmaktadır. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs'da da yaşanmakta olan hızlı kentleşmeye bağlı olarak, tarihi çevrelerin ve mevcut geleneksel kent dokusunun önlenemez bir biçimde tahrip edilerek yok olması, bu çevrelerin oluşturduğu zengin mirasın "korunması gerekliliği"ni gündeme getirmektedir. Çağdaş yaşamın sosyal, ekonomik, politik ve kültürel alt yapısının oluşmasında kültürel değerlerin doğru tanımlanması ve yorumlanmasının önemi de düşünülürse, tarihi çevreler içinde yer alan mevcut geleneksel dokunun ve bu dokuyu oluşturan yapılar ile kentsel mekanların "korunması" ve korunurken "canlandırılması" ve "yaşatılması" gerekliliği daha da önem kazanacaktır.

Tarihi çevre koruma olgusunun düşünsel özü, tarihin, toplumların belleği ve bilinci olduğu anlayışıdır. Tarihi çevre korumayı gerektiren faktörler, mevcut kent dokusuna ve bu doku içerisinde yer alan tarihi binalara ilişkin (i) belgesel, tarihsel, arkeolojik, estetik, mimari, kentsel görünüm ve doğal görünüm içeren kültürel - değerler; (ii) merak, hayranlık gibi duygusal değerler; (iii) işlevsel, ekonomik, sosyal, siyasal kullanım değerleri, olarak sıralanabilir.

Resim 4. İstanbul Ortaköy Esmâ Sultan Yalı - Restorasyon ve yeniden kullanım öncesi görünüm (Fotoğraf: Hale Tokay)

Burada sözü edilen koruma olgusu, geleneksel kentleri, tarihi dokuyu ve binaları "mumyalamak" ve yeni "Disneyland"lar yaratmak anlamında değil, onları "canlı tutmak, değerlendirmek, geliştirmek ve günün koşullarına uyarlamak" olarak ele alınmaktadır. Esas olan, bu türden yerleri, koruma bilinci ve gereklilikleri doğrultusunda

Resim 5. İstanbul Ortaköy Esmâ Sultan Yalı - Restorasyon sonrasında Ortaköy'de bir aktivite merkezine dönüştürülmüş durumu (Fotoğraf: Hale Tokay)

canlandırarak yeniden kullanıma sokmak ve bu şekilde gelecek kuşaklara aktarabilmektir. Amaç, kullanıcıların yaşama koşullarını iyileştirirken, tarihi çevreyi bozmamak, yozlaştırmamak ve "sürdürülebilir" kılmaktır.

Bu bağlamda günümüzde, geleneksel kent dokularının bir bütün olarak korunmasına doğru gelişen ve çağdaş işlevlerle bütünleşerek korumayı ve canlandırmayı amaçlayan tarihi çevre koruma anlayışı, koruma kararlarının daha geniş ölçekler ve tümel yaklaşımlar içinde geliştirilmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Böylece, gelişmiş ülkelerde koruma kararları, "koruma, değerlendirme, geliştirme, canlandırma ve kullanma" olgularını bir arada irdileyen bir yaklaşım biçiminde ele alınmaya başlanmıştır. (Bu durum, ne yazık ki gelişmekte olan ülkelerde henüz bu noktaya gelememiştir.)

Tarihi çevrelerde ortaya çıkan fiziksel değişimin kontrolü ise, değerli ve uyumlu gelişmelerin desteklenmesi ve artırılması yoluyla mümkün olacaktır. Tarihi çevrelerdeki fiziksel değişim sürecinde, toplum ve kullanıcılar tarafından olduğu kadar, mimarlar, plancılar, tasarımcılar ve uygulamacılar arasında da en olumlu tepkiyi ve eleştiriyi, "organik, duyarlı ve uyumlu bir düşünme ve tasarım yöntemiyle belirginleşen bir yaklaşım" almaktadır. Bu durumda, tarihi çevrelerde olabildiğince küçük çaplı alanların, geleneksel dokuya ve/veya yapıya minimum müdahale ile yapılanması desteklenmelidir.

Yöntem, "eski" ile "yeni"nin uyumlu entegrasyonunun sağlanmasıdır. Buna karşılık, korumacı bir yaklaşımla sağlanmaya çalışılan uyum ve entegrasyon, farklı fiziksel özellikler gösteren ve farklı değişim ve tahrip baskıları altında kalan tarihi çevrelerde, farklı koruma kararları ve uygulama metodlarını gerekli kılmaktadır. Bu noktada önemli olan, söz konusu tarihi çevrenin, dokunun ya da binanın mevcut konumu, durumu ve fiziksel özellikleridir. Korunması gereken tarihi çevre içinde ortaya çıkmış olan sosyal ve fiziksel değişimler ve tahripler incelenmeden alınacak koruma ve planlama kararları, olumsuz sonuçlar verecektir.

Mevcut kent dokusunun fiziksel, ekonomik ve sosyal analizlerinin ayrıntılı olarak yapılması ve bu analizlere bağlı olarak dokudaki eskime türleri ve değişme dinamiklerinin tespit edilmesi, tarihi çevre korumada ve tarihi çevrelerin canlandırılmasında önemli ve gerekli bir adımdır. Böyle geniş çaplı bir analiz ve değerlendirme sonucunda, ele alınan bölgeler içerisinde tarihi, kültürel, mimari, sosyal ve estetik değeri olan yapılar, yapı grupları ve kentsel mekanlar, bozulmadan yeni koşullara adapte edileceklerdir; yeni, uygun işlevlerle yeniden kullanıma açılacaklardır. Bu analiz ve değerlendirme çalışmalarına bağlı kalınarak, söz konusu alanlarda alınacak planlama, tasarım ve koruma kararlarının, "stratejik planlama yaklaşımı" ile olması da, sonucun başarıya ulaşmasının bir başka koşuludur. Ancak bu türden bir yaklaşımla tarihi çevrelerin sürdürülebilirliği sağlanabilir. Koruma, değerlendirme, geliştirme ve kullanma olguları ile bu olguların uygulayıcısı olan kent planlama, kentsel tasarım, mimarlık ve kentsel ve mimari çevre koruma disiplinleri, bu bağlamda önem kazanmaktadır.

Sonuç: Yaşatılan Geçmiş, Yaşanabilir Gelecek

Değişim kaçınılmazdır. Fakat, bütün eski yapıların ortadan kalktığı, tarihi kent dokusunun yok olduğu çevrelerde insanlar, güvensizlik ve kaybolmuşluk hissine kapılırlar; kent kimliği ise sürekliliğini kaybeder. Bu noktada amaç, tarihi çevrelerde ve geleneksel kent dokuları içinde, zengin, sürekli, özgün kimliği olan, karma-kullanımlı alanlar yaratmak ve ele alınan tarihi çevre ve doku ile ilgili olarak, olabildiğince bilinçli ve net kararlar almaktır.

Bu bağlamda, kent planlama ve/veya kentsel tasarım stratejilerinde, tarihi çevrelerde (i) mevcut - bugünkü - gereksinimlerin belirlenmesi, (ii) geçmişin "iyi"lerinin korunması, canlandırılması ve değerlendirilmesi, ve bununla birlikte (iii) uygun bir gelecek yaratılması sürecinin izlenmesi; kentlerimizdeki tarihi ve kültürel değerleri korumak için, otomatik, standart uluslararası çözümlerin "irdelenip adapte edilmeden uygulanmasından" kaçınılarak, tarihi çevrelerdeki mevcut yöresel mimarinin sürekliliğinin sağlanması, sürdürülmesi, korunması ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Başarılı planlama ve kentsel tasarım, yukarıda sıralanan üç konunun dengeli dağılımı sonucunda ortaya çıkacaktır.

Kaynaklar

- Akın, Nur (1985), "Türkiye'de Mimari Mirası Koruma Çalışmaları", Bildiriler, The Conference on the Preservation of Architectural Heritage of Islamic Cities, 22-26 Nisan 85, İstanbul, ss. 147-158
- Atay, Çınar (1987), "Tarihi Kentlerde Dini Yapıların Korunlanması, İzmir Örneği", in. Tarihi Kentlerde Planlama/Düzenleme Sorunları, Türkiye 11. Dünya Şehircilik Günü Kollokyumu, Edirne, Trakya Üniversitesi, ss. 127-130
- Bally, G.H. (1975), The Architectural Heritage: Local Authorities and the Policy of Integrated Conservation, Editions Delta Vevey
- Cansever, Turgut (1985), "İslam Şehirleri ve Mimarlık Mirasının Korunması Meselesi", Bildiriler, The Conference on the Preservation of Architectural Heritage of Islamic Cities, 22-26 Nisan 85, İstanbul, ss. 207-208
- Collins, George R., Collins, Christiane C. (1981), "Camillo Sitte Reappraised", ed. Kain Roger,

Planning for Conservation, London, Mansell Collughoun, Alan (1969), "Typology in Design" in. ed. Charles Jencks and George Baird, Meaning in Architecture, London, Barrie and Jenkins, ss. 267-277

Doratlı, N., Hoşkara, Ş., Faslı, M. (2004), "An Analytical Methodology for Revitalization Strategies in Historic Urban Quarters: A Case Study of the Walled City of Nicosia, North Cyprus", Cities, Vol 21, No 4, 2004 August, s. 329-348.

Doratlı, N (2000), A Model for Conservation and Revitalisation of Historic Urban Quarters in North Cyprus, Yayınlanmamış Doktora Tezi, DAÜ Mimarlık Fakültesi, Kuzey Kıbrıs.

Güder, Erdinç (1982), "Kentlerin Yenilenmesinde Mimari Mirasın Korunması ve Turizm" in. Avrupa Kentsel Yenileşme Kampanyası, Antalya Semineri, Şubat 82, Ankara, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, ss. 15-25

Hakim, Besim S. (1991), "Urban Design in Traditional Islamic Culture: Recycling Its Success", Cities: The International Journal of Urban Policy, C. 8, No 4, ss. 274-277

Harris, Chauncy D. and Ullman, Edvard L. (1967), "The Nature of Cities", in. ed. Paul K. Hatt and Albert J. Reiss, Jr. Cities and Society, New York, The Free Press, London, Collier-McMillan Limited, ss. 237-247

Jencks, Charles (1969), "History and Myth", in. ed. Charles Jencks, George Baird, Meaning in Architecture, London, Barrie and Jenkins, ss. 245-265

Kuran, Aptullah (1985), "Korumada Süreklilik ve Değişim", Bildiriler, The Conference on the Preservation of Architectural Heritage of Islamic Cities, 22-26 Nisan 85, İstanbul, ss. 119-121

Lynch, Kevin (1981), A Theory of Good City Form, Cambridge, Massachusetts, London, The MIT Press

MacCormac, Richard (1983), "Tradition and Transformation", Royal Society of Arts Journal, November 83, ss. 740-753

Maitland, B (1984), "The Uses of History", Architectural Design, Architectural Design Profile, Urbanism, C. 54, No 1/2, ss. 4-7

Özderim, Bozok (1980), Kentsel Çevre İmgesinin Görsel Yolla Değerlendirilmesinde Bir Yöntem Araştırması, Yöntemin İzmir'de Denenmesi, EUGSF yayınlanmamış, Doktora tezi, İzmir

Rapoport, Amos (1990), History and Precedent in Environmental Design, New York, London, Plenum Press

Rasmussen, S.E. (1969), Towns and Buildings, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press

Saareinen, Eliel (1958), The City: Its Growth, Its Decay, Its Future, New York, Reinhold Publishing Corporation

Tibbalds, Francis (1992), Making People-Friendly Towns: Improving the Public Environment in Towns and Cities, Longman Group UK Ltd.

Yücel, Atilla (1985), "Koruma Konusunda Pragmatik Bir Model: Bursa Kale Sokak Projesi Örneği", Bildiriler, The Conference on the Preservation of Architectural Heritage of Islamic Cities, 22-26 Nisan 85, İstanbul, ss. 263-267

Zeren, Nuran (1981), "Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar ve Yüksek Kurulu Tarafından Koruma Kurulu Kararı Verilen Yerleşmelerde Kararların Uygulanabilirliğinin Araştırılması", Türkiye 1. Şehircilik Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt 2, ss. 225-250

Bu yazı, 13-14 Nisan 1995 tarihlerinde, Mimar Sinan Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü tarafından düzenlenen "3. Kentsel Koruma Yenileme ve Uygulamalar Kolokiyumu"nda yazar tarafından sunulan bildiri metninin geliştirilmiş şeklidir.

**Doç. Dr. Şebnem HOŞKARA Doğu Akdeniz Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi

Neoptolemos Michaelides Mimarlığının Bio-İklimsel Boyutu

Emilios MICHAEL* Çeviren: Pinar ULUÇAY

Bu makale mimarlığın bio-iklimsel boyutunu özellikle mimar Neoptolemos Michaelides'in tasarladığı konut örnekleri üzerinden irdelemeyi amaçlar. Michaelides, Kıbrıs'taki mimarlık sahnesinde kırk yıldan fazla etkin rol almış ve insanın çevre ile olan ilişkisinin yeniden yapılandırılması yolunda çaba sarfetmiş bir mimar olarak bilinmektedir.

Bu çalışmanın amacı Kıbrıs gibi Akdeniz iklim koşullarına sahip bir coğrafyada, Neoptolemos Michaelides örneğinde bio-iklimsel prototipin izini sürmektir. Özellikle sözü geçen mimarın eserlerini seçmekteki hedef, öncelikle mimarın doğadaki nesnel parametreleri yapıtlarına katmaktaki başarısı; mimarın kişisel damgasının farkında olunması ve ikincil olarak Michaelides'in profesyonel yaşamı ile ilgili kaynakçanın yokluğudur. Buradaki gerekçelerin her ikisi de yazarın bu araştırmayı yürütmesinde cesaret kaynağı olmuştur.

Bu araştırma üç bölümde ele alınmıştır; (a) giriş niteliğindeki ön bilgiler (b) çözümlemede kullanılan araçlar (c) analiz edilen verilerin kaydedilmesi.

İlk iki bölüm mimarın profesyonel yaşamı ile ilgili mevcut bilgileri, konutlarının yer aldığı Lefkoşa bölgesinin iklimsel özelliklerini ve ısısal konfor ile ilgili bilgileri içerirken, üçüncü bölüm konu ile ilgili araştırma üzerine odaklanır ki bu da çalışmanın sonuç kısmını oluşturur.

Yapıtlarında, çevreye duyarlı ve iklimsel olarak doğru verilere dayanan tasarımın uyumlu birlikteliğini gördüğümüz mimar, ürettikleri ile yüksek seviyede estetik değerlere ulaşmayı amaçlamıştır. Ürettiği dönemde, bio-iklimsel mimarlık kavramının henüz tanımlanmamış olması, mimarın iklimsel boyuttaki arayışlarını daha da ilginç kılar. Bu gerçeğe rağmen bio-iklimsel öge mimari üründe mevcuttur ve bunun da ötesinde Michaelides'in mimari sentezini belirler. Mimar tarafından izlenen ilkeler tasarım sürecinin ilk evreleri ile de ilişkilidir; bu durum konutun iç mekanlarında ısısal performansın artmasına neden olur.

Kırk yılı aşan profesyonel yaşamında Michaelides iklimsel ve teknolojik verileri sentezleştirdiği ürünlerinde süreklilik ve tutarlılık göstermiştir. Doğanın öğeleri ve yadsınmaz yeteneği en önemli tasarım araçlarını oluştururken, yapıtlarının da vazgeçilmez mimari bileşenleri haline gelmiştir.

Bio-iklimsel Tasarımın Kıbrıs Modern Mimarlığında Yeri ve Önemi

Özellikle son yüzyıldaki teknolojik ve bilimsel gelişmelerin, bina teknolojisinde de ilerlemelere neden olduğunu biliyoruz. Bunun sonucunda ise iklimin kaçınılmaz koşullarının kontrol altına alınması kolaylaşmış ve ısıtma, soğutma, havalandırma ve aydlatma gibi düzenlemeler tamamı ile mekanik aygıtlarla yapılmaya başlanmıştır.

Bu aygıtların kullanımının genelleşmesi hem çevrede olumsuz yan etkilere neden olmuş hem de doğal enerji kaynaklarının daha hızlı tüketilmesine öncülük etmiştir. Her binanın kendi çevresine olan bağımlılığının artması ise bio-iklimsel mimarlığın ortaya çıkmasında ve yaygınlaşmasında önemli rol oynamıştır.

Bio-iklimsel mimarlık binanın iklimsel ihtiyaçlarının fazla enerji tüketimine ihtiyaç duyulmadan direkt olarak çevreden karşılanacak şekilde tasarlanması ve inşaa edilmesi anlamına gelir ve mimarlığın geleneksel bina yapımı ilkeleri ile ilişkisini tekrar kurmayı amaçlar. Bu yaklaşım binanın mikro ikliminin kontrol altına alınmasına katkı koyarken, enerji tüketimini de asgariye çeker. Aynı zamanda insanın doğayla, tasarlanan mekanla ve yaşam kalitesi ile olan ilişkisini yeniden kurar.

Kıbrıs'ın iklimsel özellikleri göz önüne alındığında binaların yaz ve kış mevsimlerinde ortaya çıkan en uç koşullardan korunma gerekliliği ortaya çıkar; işte yukarıda bahsi geçen özellikler de bu noktada önem kazanır. Bunun yanında yıl boyu kendini gösteren güneş ışığı ve yüksek radyasyon, güneş enerjisinden yararlanmayı adeta zorunlu kılar.

Isının ve nemin ölçüldüğü örnek konutlarda, ısısal performans sonuçları oldukça tatmin edici bulunmuştur; bu da mimarın tasarladığı yapılarda bio iklimsel verilere ve enerji tasarrufu ile ilgili konulara önem verdiğini kanıtlar.

Araştırma Sonuçlarının Tanıtılması, Belgelenmesi ve Yorumlanması (Sonuç bölümü)

Konutların iç mekanlarında ısısal konforun nasıl sağlandığı yönünde yapılan araştırmalarda veri tutanaklarının, yöntem ve stratejik analizlerin önemli

enerji kazanımlarına işaret çektikleri gözlemlenmiştir. Tablo 1'deki analizden de anlaşılabilirliği üzere, nicelik ve nitelik esaslı sonuçların elde edilmesinde tablolar ve grafiklerden yararlanılmıştır.

SONUÇ

Örnek olarak seçilen konutlara yapılan ziyaretlerden (ısısal davranışların ölçüldüğü veri toplama süreci) ve bunu takip eden analizlerden elde edilen deneyimler, Neoptolemos Michaelides'in yapılarındaki mimari düzenlemelere ve onların bio- iklimsel boyutlarına ışık tutmuştur.

Michaelides'in Kıbrıs'taki modern mimarlık deneyimi modernizmin yapısal biçimi ve ilkelerine dayanır. Mimarlığı, bir yandan sade ve ekonomik, tarihsel referanslardan uzak, dekoratif ve sembolik öğelerden arınmış iken, öte yandan geleneksel mimarlığın özünden ve tekniklerinden izler taşır. Neoptolemos Michaelides mimarlığı ile geleneksel bina teknolojisi arasındaki ilişki biçimsel olmaktan çok iklimsel parametrelere dayanır. Bunun yanında Kıbrıs peyzajı ile olan etkileşimi ve iç bahçe gibi özel mekan tipolojileri ile dikkati çeker.

Modern mimarlığın özünü oluşturan malzemelerle ve yapım yöntemleri ile çalışan mimar-ki bunlar zemin katların mekan organizasyonunda bir esneklik sağlar-günümüzde bile estetik değeri yüksek kabul edilen çok kaliteli biçimler yaratır. Cesur ve kararlı hareketleri ile fikirlerinin doğruluğuna olan inancı özellikle iç mekanları ele alış biçimini derinden etkilemiştir. Konutların büyük çoğunluğunda ulaşılabilirlik tek açılım ile sağlanır; bu aynı zamanda bahçeye ve konutun araba park yerine de geçit veren giriştir. Genellikle dış mekan zemininde kullanıldığı şekilsiz döşeme malzemesi hemen hemen tüm konutlarında girişi tanımlayan ortak öğedir. Aynı şekilde açık mekanlar ve havuzlar, binanın katı geometrik biçimine zıtlık yaratacak şekilde serbestce düzenlenmişlerdir. Yarı-özel mekanlardan özel iç mekanlara bir akış vardır; ziyaretçi birbirini takip eden hiyerarşik mekanlar yolu ile yavaşça iç mekanlara ulaşır.

Binaların yapısal düzeni modüler bir sisteme dayandırılmakta ve zeminde var olan süreklilik Michaelides'in mimari disiplini ile ilgili ip uçları vermektedir. Öte yandan modüler sistemdeki kartezyen mantığı çapraz ve kavisli biçimlerin ve dönüşen aksların kullanılması ile adeta ters

yüz edilmiş gibidir.

Konutların mekansal düzenlemelerine bakıldığında çoğu zaman karşımıza çıkan manzara, açık mekanlara ve konutun yarı özel dış mekanlarına vistaları olan ve onlarla tam anlamı ile bütünleşmiş zemin kat düzenlemeleridir. Bu akışkanlık mekanların birbirleri ile olan yakın ilişkilerinden doğar. Genellikle dairesel hareketlerin yaratılması ile mekanlar birbirlerine bağlanmış olur; bu hareketin merkezinde bir galeri boşluğu veya bir merdiven kovası vardır (mimarın kendi meskeninde olduğu gibi). Keskin hareket gerektiren rotalardan kaçınılır, zorunlu olan yerlerde ise bu rotalar ya da yollar kısa tutulur.

Galeri boşlukları genellikle konutun en önemli ve temel kısmını oluşturur; aynı zamanda binanın buluşma merkezi ve referans noktalarıdır. Merkezi konumları ve geçirgenlikleri yüzünden konuta mikroiklimsel yarar sağlamanın yanında mekanın da örgütlenmesinde önemli rol oynarlar.

Örnek olarak seçilen konutlara bakıldığında, mimarın tasarladığı ortak alanların kesin olarak birbirinden ayrılmadığı gözlenir; günlük yaşamın geçtiği mekanlarla ziyaretçiler için tasarlanmış mekanlar birbirinden ayrılmamış aksine her ikisine de aynı derece de önem verilmiştir. Konutun iki farklı ölçekte sosyal mekana ihtiyaç duyduğu durumlarda ise bu bölgelerin görsel ve işlevsel olarak birbirinden çok belirginleşmeyecek şekilde ayrıştıklarını görüyoruz.

İncelenen örneklerde yaşama mekanları ve yatak odaları ilişkisine baktığımızda işlevsel ayrımın daha kesin olduğunu anlıyoruz. Örneklerin büyük çoğunluğunda bu mekanların iki farklı katta çözümlendiğini, yatak odalarının ise genellikle üst katta yer aldığını gözlemliyoruz.

Mimarın kendi evindeki mekanlar ise yine yukarıda bahsedilen kararlar ışığında düzenlenmiştir; öyle ki bu kez işlevsel ayrım dış yüzeyde beliren terasın devam ettirilmemesi kararı ile açıkça belirginleştirilmiştir.

Mekansal örgütlenme ve morfoloji ile ilgili yaklaşımlarının yanında, mimar amaçları arasına, binalarında bio-iklimsel bir boyutun varlığını da kanıtlayacak, çevreye duyarlı ilkeler eklemiştir; bu onun doğayla olan iliş-

kisini de ortaya koyan önemli bir noktadır. Neoptolemos Michaelides'in eserlerinde güneş, konutun ona açılması ya da korunması ile ilgili bütünleştirici öğedir; rüzgar açıklıkların konumunu ve büyüklüğünü belirler; bitki örtüsü ve su elemanı ise çoğu zaman en önemli unsur olarak bina bütününe bir parçasını oluşturur.

Tasarım sürecinin ilk aşamasından itibaren konutta en yüksek ısısal konforu sağlamak mimarın stratejileri arasında yer alır. Aşağıda yer alan açıklama ise seçilen konutlarda bir yıl boyunca uygulanan, ısı ve nem ile ilgili niteliksel ölçümlerin sonuçlarına dayandırılmıştır.

Yorumlar:

Konutlar, zemin ve birinci katlardaki açıklıkları ve açık, yarı açık mekanları ile güneye ve güney doğuya bakarken, ana mekanların güneye bakmasının mümkün olmadığı durumlarda güney ışığının çatı pencereleri yoluyla binaya ulaştığını görüyoruz. Konutlar, ısı kaybını asgariye indirmek ve kış mevsiminde hakim rüzgarın iç mekanlara ulaşmasını engellemek için batıya ve kuzeye kapalıdır. Bu yönlerde tercih edilen daha fazla küçük açıklıklardır; böylece yaz aylarında iç mekanlar daha serin olur (küçük açıklıklar rüzgarın hızını artırarak konuttaki iç mekanların daha serin olmasını sağlar).

Açıklıklar, çıkmlar, pancurlar, pergolalar ve uygun bitki örtüsü ile güneşten korunurken; incelenen tüm konutlarda bu yöntemler aracılığı ile aşırı ısınmadan korunulduğu gözlemlenir.

Soğutma, konutlarda ısısal konforun sağlanması açısından önemli bir rol oynar; bu da açıklıkların hem iç hem de dış mekana yerleştirilmesi ile oluşan hava akımı ile sağlanır. Açıklıkların oranları, büyüklükleri, doğru konumlanmaları ve çatı pencerelerinin kullanılması da bu duruma katkı koyar. Akşamları ise iç mekanlar çatı pencerelerinin, su depolarının ve havuzların yardımı ile soğutulur.

Uygun bitki örtüsü ise iç mekanları güneşten korumada ve soğutmada önemli bir etmendir. Açık mekanlarda her yıl yapraklarını döken ağaçlar ve sarmaşık türü bitkilerin varlığı bahçenin hem yatayda hem de düşeyde serin ve gölgede olmasını sağlar. Ağaçların kışın yapraklarını dökmeleri ile güneş ışığı, dolayısı ile ısı hem iç hem de

dış mekanlara rahatça ulaşır. Her zaman yeşil olan ağaçlar ise hava akışını engeller. Bunların yanında konutlarda kullanılan ısı izolasyonu, dış etmenlere karşı verilen savaşta önemli bir araç olarak karşımıza çıkar.

İç mekanda su ve bitki öğesinin olması, galeri boşlukları, güneşliklerin varlığı iklimsel koşulların iyileştirilmesine katkı koyar; yoğun olmayan bir zemin kat düzenlemesi ise iç mekanlarda daha iyi bir havalandırmayı mümkün kılar.

İç mekanlarda doğal ışıktan azami yarar sağlama istemi konutun ısısal performansını düşürür; bu sonuçtan kaçınmak için ise yapay ışık kullanımına gidilir.

Geniş açıklıklar, galeri boşlukları ve zengin bitki örtüsü görsel konfor, yüksek seviyede aydınlatma ve hoş bir manzarayı garanti ederken aynı zamanda ev sahiplerinin maneviyatına da katkı koyar ve arzulanan ısısal konfora ulaşmakta büyük önem taşır.

THE BIOCLIMATIC DIMENSION IN THE ARCHITECTURAL WORK OF NEOPTOLEMOS MICHAELIDES

This project attempts to examine examples of bioclimatic architecture, and in particular the bioclimatic dimension of houses, designed by the architect Neoptolemos Michaelides, who for more than four decades was active in the Cyprus architectural scene, attempting to restore the relationship between humans and the environment.

The object of this work is the deciphering of the bioclimatic standards in the work of Neoptolemos Michaelides in a place like Cyprus, where protection from meteorological conditions is required around the year. My decision to choose the particular architect to base my project on was guided firstly, by the way the architect managed to incorporate the objective parameters of nature in his work, in an architectural work that is generally appreciated and that bears intensely the personal seal of its architect, and secondly by the absence of bibliography related to his work and life. Both of the above reasons made the undertaking of this project a challenge for me.

The project document is organised in three parts, which deal respectively with: (a) Introductory information, (b) the tools that were used for the analysis, and (c) the recording and analysis of the data. The two first parts

cover background material regarding the existing knowledge on the work and action of the architect, the climatic elements of the area of Nicosia, which is the area, that the study took place, and theoretical knowledge concerning thermal comfort. The third part concentrates on the research part of the work on which the conclusions of the project are based.

Through his work, the architect achieved the harmonious coexistence of an environmentally sensitive and climatically correct design, while at the same time his architectural creations are of a high aesthetic level. It is interesting to note that the climatic intentions of the architect appear in a period in which the notion of bioclimatic architecture, as we mean it today, was not yet defined. Despite that, the bioclimatic element is present in the architectural work, and in fact greatly determines the synthesized and architectural result of his work. The principles followed by the architect are relevant even to the very first stages of the design process, and as such, they offer a drastic improvement of the thermal conditions of living in the interior of a residence.

In his forty-year architectural career, N. Michaelides demonstrated stability and consistency on his climatic, technological and synthesized choices. The elements of nature and his undeniable talent constituted his most important tools and determined the architectural components of his work.

Importance of a bioclimatic design study in the modern architecture of Cyprus.

The progress of technology and sciences, particularly in the last century, played a regulating role in the development of building techniques. A result of this progress was that buildings were no longer affected by the inevitable effects of climatic conditions, and that a building's climatic conditions were now fully controlled by mechanical devices for heating, cooling, ventilation and lighting.

The ever-increasing use of these devices caused negative repercussions on the environment, while at the same time contributing to the threat of an energy crisis. The awareness that each building depends on its surroundings, becomes part of it, and in this way experi-

ences the effects related with seasonal or daily changes of climatic conditions, made imperative the introduction of bioclimatic architecture. According to this logic, the design and the construction of a building aim on ensuring that the climatic needs of a building are satisfied directly from the environment, without the need for large energy expenses. The bioclimatic approach in designing, aims in re-establishing the links of architecture with the principles of traditional building techniques. This approach eliminates the waste of energy in controlling the microclimate within a building. At the same time, it restores the contact of humans with nature, the idiosyncrasy of a place and the quality of life.

The above are particularly important given the climatic conditions of Cyprus, where buildings require protection from meteorological phenomena both during the winter and the summer period. Moreover, the year-round sunlight and the high solar radiation make the need for exploiting solar energy even more mandating.

The results of thermal performance, in the houses where temperature and humidity were measured, were found extremely satisfactory. This is a proof of the bioclimatic concern in the work of the architect, by which energy saving is achieved. The saving of energy by these means has direct positive consequences, both on the protection of the environment, and on the economy of the country. Despite these, the most important result of this bioclimatic design is not related to financial factors but is related to the "well-being" of the habitants of a residence and shows in the best possible way the anthropocentric design of residential architecture.

Presentation, documentation and interpretation of inquiring results (Section of the conclusions)

The recording of data and the analysis of ways and strategies for achieving thermal comfort in interior spaces of houses had shown important energy profits. The results were presented by means of tables and graphs, which enabled the extraction of quantitative and qualitative conclusions. A sample of the analysis is attached in appendix A.

CONCLUSIONS

Based on the experience gained from the visits to the houses that were studied (as part of the process of collecting data on their thermal behavior), and the analysis that followed, an extraction of conclusions was attempted, regarding the architectural composition and the bioclimatic dimension in the work of Neoptolemos Michaelides.

Having in mind the rules and structural forms of modernism, Neoptolemos Michaelides attempted to materialize a modern architectural experience on the island of Cyprus. His architecture is characterized by simple and frugal forms, lack of historical references, and absence of any decorative or symbolic attitude, while at the same time it encompasses traditional architectural techniques and wisdom. The relation of Neoptolemos Michaelides' architecture with the traditional building technology is not based on the transfer of patterns, but on exploiting principles strongly related with the climatic parameters and the idiosyncrasies of the Cyprus landscape, and also with specific spatial characteristics, such as the internal yard, the gradual passage towards the internal spaces and their harmonization.

Using materials that are used in modern architecture and constructional methods that allow a large degree of freedom in the spatial organization of ground plans, he achieves the creation of forms of high quality, which even in our days are characterized as being of high aesthetic value.

The boldness and determination of his every single movement, and the certainty for the correctness of his thoughts, are clearly impressed in his work, some of which is characterized by bold inspiration and sensitive handling mainly regarding the interior of spaces. The access, in the majority of the houses, is through a single entrance, which is also the entrance to the garden and the parking place of the house. The unshaped paving on the ground usually specifies the way to the entrance of the building. In the same way, the open-air spaces and water pools, are arranged freely, contrary to the strict geometric appearance of the building.

Moving from the public space to the interior private space is achieved through a succession of spaces, which aim in the gradual transition of the visitor to the interior of the house.

The constructional structure of the buildings follows the logic of a constructional modular, running the entirety of the ground plan and specifying strict architectural discipline. However, the intense plastic art disposal of the architect compels him in the skilful correction of the constructional mesh, where this does not serve him. The Cartesian logic of modular is reversed with the use of diagonal and curved forms, and the rotation of axes.

Regarding the spatial arrangement of the residences, in most cases it is governed by the logic of a comprehensively unified ground plan, providing excellent glances at the open-air and public spaces of the house.

The movement is organized mainly based on the immediate relation of spaces, as in the traditional architecture. In many cases this leads to the creation of circular movements that link the spaces with each other, having in the centre of movement an atrium or a staircase (as in the case of the architect's residence). The existence of precise paths of movement is limited, and wherever it is deemed necessary, care is taken so as the paths are as short as possible.

Atriums usually comprise the most vital and basic part of the residence, as well as the main space of gathering, or place of reference. Beyond their microclimatic contribution they also add up to the understanding of the organizational structure of the residence, because of their central position and transparency.

Based on the sample of studied residences, it seems that the common spaces in the residences designed by Neoptolemos Michaelides are not strictly separated into spaces of daily life and spaces for visitors, but instead all common spaces are treated equally. Even when a residence requires spaces with two different levels of socialization, the separation of regions is informal and vague, with the spaces being optically and functionally connected.

Regarding the functional organization of spaces of daily life and bedrooms, a strict separation is observed in all examined examples, which depends on the needs of each residence. In the majority of cases, the separation is organized in two vertical levels, by placing bedrooms on the first floor.

In the architect's house the functional determination of areas is specific, even though all areas are found in the same floor. The separation is also visible externally, by a discontinuity of the terrace. In addition to his compositional and morphological choices, the architect included in his objectives many environmentally sensitive rules that effortlessly prove the existence of a bioclimatic dimension in his designing and his effort to redefine the relation of the building with the elements of nature.

So, in Neoptolemos Michaelides' work, the sun becomes a composed element, with the residence being opened or shielded against it, the wind determines the position and sizes of the openings, while vegetation and water become part of the building, constituting in many cases its most vital part. Residences cease to be passive receptors of the weather conditions but are composed so as to operate dynamically based on them.

A series of strategic handlings that appear from the beginning of the designing process, ensure thermal improvements in the conditions of the houses, approaching the optimum levels of thermal comfort. Below, a definition of these parameters is attempted, based on qualitative observations during the whole year, and quantitative measurements of temperature and humidity during the summer period.

Specifically:

The residences are oriented towards the south or to the southeast, via the openings and the suitable placement of the open-air and semi open-air spaces of the ground and first floor. The main spaces of the residence are placed towards the south, but when this is not possible, sunlight from the south is obtained through the use of skylights. Residences are closed towards the west and north, minimizing the thermal losses and preventing the cold winds during the winter season. Small-sized openings are suitably placed to ensure cooling during the summer months. (The small openings increase the

speed of wind in the interior of residence, improving the results of cooling.)

Sun protection for the openings and the building is secured via projections, venetian blinds, pergolas and planting. In the residences under review, particular emphasis was given on ways to avoid the overheating of space during the summer months by taking measures for sun protection.

Cooling plays perhaps the most important role for ensuring thermal comfort in the residences. It is achieved through openings on both the external and internal walls, which enable the flow of air throughout the residence. The correct placement, size and proportions of the openings and the use of skylights are also important. Cooling of the interior of the house during the night is ensured via openings on the roof, and via evaporation of water in reservoirs, waterworks and swimming pools.

Suitable planting is another important factor for guaranteeing sun-protection and cooling of the interior of the residences. The presence of deciduous plants, trees and climbing bushes, in the open-air spaces of the residence, supports the cooling and shading of the yard and the building, both horizontally and vertically. The fall of leaves during the winter months allows the entry of sunlight and consequently the heating of both open-air and internal spaces. The presence of evergreen trees can prevent or direct the flow of air.

Moreover, the heat-insulating protection of residences, serves in the thermal protection of the building from the outside weather conditions, increasing at the same time the thermal inactivity of the building.

The existence of atriums, or internal patios, also contributes in the improvement of climatic conditions, due to the existence of vegetation and water in the core of the residence, while the non-compact configuration of the ground plan layout ensures better ventilation of the internal spaces.

Taking the appropriate measures so as to gain maximum natural lighting in all the spaces of the residence, exempts the building from the undesirable thermal profits that emanate from the use of artificial lighting. The big openings, the atriums and the rich vegetation ensure

optical comfort, high level of lighting, and pleasant view, elements that affect the sentimental and psychological situation of the tenants and constitute parameters that affect thermal comfort.

Seçilen örneklerden görüntüler/Views from chosen examples

Resim 01. Demetriou binasından detay, Lefkoşa, 1957
(foto-E.Michael)

Fig. 01. Demetriou multi building, Nicosia , 1957, detail
(photo by E. Michael)

Resim 02. Neoptolemos Michaelides konutunun dış
görünüşü, Lefkoşa, 1964 (foto- P. Georgakis)

Fig.02. external view, Neoptolemos Michaelides residence,
Nicosia,1964 (photo by P. Georgakis)

Resim 03. Neoptolemos Michaelides konutu, iç mekan,
Lefkoşa, 1964 (foto- P. Georgakis).

Fig. 03. internal view, Neoptolemos Michaelides residence,
Nicosia,1964 (photo by P. Georgakis)

Resim 04. Neoptolemos Michaelides konutu, plan Lefkoşa, 1964.
(çizen: E. Michael)

Fig.04. Second floor, Neoptolemos Michaelides residence,

Resim 05. Eriks Koumouli konutu, iç mekan, Lefkoşa,
1992 (foto-E.Michael)

Fig. 05. Internal view, Eriks Koumouli residence,
Nicosia,1992 (photo by E.Michael)

Resim 06. Eriks Koumouli konutu (iç mekan), Lefkoşa,
1992 (foto-E.Michael) Fig.06. Eriks Koumouli residence,
internal view, Nicosia,1992 (photo by E.Michael)

Tablo 01. Isı ve nem ölçümleri ve bu verilerin analizi (E.Michael)
Table 01. The thermal and relative humidity recording and analysis of
the data (E.Michael)

Resim 07. Marias ve Alexis Demetriou konutunun dış görünüşü, Lefkoşa, 1987 (foto-E.Michael)
Fig.07. Marias and Alexis Demetriou residence, external view, Nicosia, 1987 (photo by E.Michael)

*Yüksek Mimar,
Ulusal Atina Üniversitesinde doktora öğrencisi

Arch.Eng., March, PhD candidate at
National University Of Athens (NTUA)

Resim 08. Marias ve Alexis Demetriou konutunun dış görünüşü, Lefkoşa, 1987 (foto-E.Michael)
Fig.08. Marias and Alexis Demetriou residence, external view, Nicosia, 1987 (photo by E.Michael)

Ülkemizde Mimaride İzlenecek Yol Ne Olmalı?

Ekrem BODAMYALIZADE*

Bir meslektaşım şöyle diyor, "Nerede iyi tasarım ve uygulamaları doğru geliyorsa; onlar takdir edilecek ve nerede kötü kararlar ve kötü çözümler bulunuyorsa; onlar eleştirilecektir." Bu düşünceye kendi çevremizde, gerekçeli ve bilimsel incelemeli sınırlar çevresinde kalınması kaydıyla katılıyorum. Ülkemizdeki mimaride doğru yolun bulunmasında anahtarın bu olacağına inanıyorum.

Bu düşüncelerle hafta sonu aldığım 'North Cyprus Property' dergisini inceledim ve düşüncelerimi sizlerle paylaşmak üzere kaleme sarıldım. Bilindiği gibi bu dergide birçok meslektaşımızın yaptığı tasarım ve uygulamalar emlak satışı için yayınlanıyor. Benim merakım bina fiyatlarından çok meslektaşlarımın izlediği mimari çizgi ve ülke mimarisine katkıları.

Şu bir gerçek ki 'Annan Planı'nın getirdiği yoğunluğu, odamız üyeleri, proje üretimi konusunda (tasvip etmediğimiz tekrarlar konusu dışında) karşılamış, inşaat sektörünün önünü açmıştır.

Elbetteki bir mimari eser yalnız salt dış görünüşü ile değerlendirilemez. Ancak binaların boşluktaki konumu ve görünüşü ülke mimarisinin imajı hakkında çok şey anlatabilir. İşte bu çerçevede bir değerlendirme yapma ihtiyacını, konu başlığı gerekcesi dahilinde, kendimde buldum. Yaklaşık 200 projenin yayımlandığı bu dergiyi inceledikten sonra, geleceğin 'Modernist' yaklaşımlarda olması gerçeği görüşü bende bir kez daha ağırlık taşıyor. Öte yandan, 'Geleneksel-Bölgesel Mimari' örnekleri de mimari alternatif olarak görebiliriz.

Geleneksel - Bölgesel Mimariye Örnekler

Neden Modernist yaklaşımlara prim vermek istiyorum? İnancım odur ki, eğitilmiş mimarların mimar olma gerekçesi bu. Ayrıca mimari çevre toplumun kültürünü yansıtır diyorsak, Modernizm çağdaşlığı, mimarideki ortak dili aktaran bir çizgidir diyorum. Mimarideki eğitim düzeyimizi, gelecek nesillere aktarmanın bir boyunu borcu

olduğunu kabul etmemiz gerekiyor. Ayrıca tarihi doku içerisinde de Modernizmin yakalanabileceği, geçerli olabileceği görüşünde olan mimarlardanım. Yazar-mimar Cengiz Bektaş bu konuda şöyle bir görüş belirtmişti. "Bir bina düşünün ki, yapıldığı tarihi aktarmıyor, onun mimarisi ve mimarı tartışılır."

Modernist Mimariye Örnekler

Karlovy - Vary

Budapeste

Karlovy - Vary

" Bu görüşe aynen katılmamın yanında, şunu eklemek ve sormak istiyorum:

Bizler için eğitilmiş mimarın yaptığı mı yoksa, eğitimsiz mimarların yaptığı mı önemli?

Elbetteki, eğitilmiş mimarların Modernist yaklaşımları, mimarideki değerimizi daha fazla artırır. Çünkü eğitim-sizlere mimari yapma imkanı tanımıyoruz.

Bunun için modernist çalışan meslektaşlarımı kutlar, daha nice ürünler vermelerini diliyorum.

*Mimar - Mimarca dergisi editörü

İş Alma Süreci Üzerine Profesyonel Söylemler

Ekrem BODAMYALIZADE* - Fatma TERLİK**

Ülkemizin de içinde bulunduğu inşaat sektöründeki gelişim, mimarlık mesleğinin son yıllarda en çok ilgi gören meslek sınıflarının başında yer almasına sebep olmuştur. Yükselen mesleki bilinç seviyesiyle birlikte mimarlarında iş alma süreçleri üzerine kendi deneyimlerini de göz önünde bulundurarak yapmış oldukları söylemlerin "profesyonel" anlamda mimarlık mesleğinin daha bilinçli bir kullanıcıyla güçlendiğini görmekteyiz.

"Mimar olarak adını duyurmak isteyen bir mimarın ilk deneyeceği yol yarışmalardır."

"İş almaya başladıktan sonra, size iş bulacak olan artık sizin kendi işinizdir."

"İşinize özen gösterirseniz, işsiz kalmazsınız."

"Gelen işleri iyi tanımlamak gerekiyor, kim gerçekten iş yaptırmak istiyor."

"Serbest meslek yapan biri mesleğine göre hayat standartının tavanını çizmelidir."

"Yüksek çizdiğimiz hayat standartını düşürmemek gibi bir sorunun varsa işte o zaman istemediğimiz birşeylere de evet demek zorunda kalırsınız."

"Mimarlar mal sahibinin mutlu kılmalı, kendi dalımızda bir kültür aktarma işi yapıyoruz, doğru seçim yapmasını sağlama zorunluluğumuz var. Çalışmalarımızla yaşamı değiştirebilmemiz gerekir, işte o zaman işimizi doğru yapmış oluruz."

"İşveren mimardan ne beklememesi gerektiğini bilmiyor, onları önce eğitmemiz gerekiyor."

"Yapıyı mimarın yaptığığın farkında olunması gerekiyor."

"Hizmet verme sürecinde malsahipleri ile gerilimler yaşanabiliyor ama oturmuş kişiliklerle ve ilişkilerle bu çok güzel bir dengeye kavuşuyor."

"Malsahibinin verileri çok önemli, onun ne istediğini iyi anlayıp yerine getirmek ve hatta üzerine çıkmamak gerekiyor."

"İş alma sürecinde referans önemli olmakla birlikte daha çok tanıdıkla olmaktadır. Eğer bir miktar işinizde isminiz

ve muhitiniz varsa, iş alma olasılığınız daha fazladır."

"Sizi tanıyan kimselerden tavsiye ile iş alabilirsiniz."

"Devletin iş verme düzeni hala çok kötüdür."

"Mimarlık hizmetleri alımı, iş en düşük ücret teklifi verene veriliyor. Bu düzenle sağlıklı mimari projeler, tutarlı bir mimarlık elde edilmesine olanak yok."

"Özel kesimdeki işverenleri iki gruba ayırabiliriz.

1. Mimarın ne iş yaptığını bilen kesim.

a. Yabancı mimar hevesine düşmüş kesim,

b. Yerli mimarlardan yararlanırlar.

2. Yap-sat yapan müteahhitler

Mimarlara sadece belediyeye karşı sorumluluk imzası atacak kişi olarak bakarlar. Onlar çoğu kez mimarlık işinin bilincinde değil."

"Mimarların eğitilmesi kadar işverenlerin de eğitilmeleri gerektiğini her deneyim bize gösterir."

"Yapıyı talep edenler ne istediklerini tam tanımlamadan, yeterince hazırlık yapmadan yapı ihtiyaçları ile ortaya çıkıyorlar, bu mimarlar için büyük bir engel, buna rağmen mimarlık yapmak, üretim yapmak ciddi emek istiyor."

"Proje öncesi süreci hiçbir yapı sahibi yaşamak istemiyor. Genelde 15 günlük hazırlıklarla mimarın karşısına geçip "Haydi başlıyoruz" diyebiliyorlar."

"Profosyonel iş yapan insanlar, kendi ilişkileri yolu ile iş arıyorlar, buna en önemli etmen tanınabilirlik, siz ne kadar iyi tanınıyorsanız size o kadar iş geliyor."

"Birisi yatırım yapmak isteyince güveneceği mimar arıyor. Bu iş insanın parasını teslim ettiği yerdir, parası olmayanın mimarlık yaptırması mümkün değildir, mimara gelen işverene bir yerden itimadın aşılması gerekir."

"Çok özel haller dışında işveren başından sonuna yapıyı yönlendiriyor. Ülkemizde mimarın, sanatçının önemini bilenler ne kadardır?"

"Ülkemizde devlet, üniversiteler, firmalar iyi mimarlara dev birşey yaptırmadılar, zenginlikler ülkemizde ayakta,

paralar çarıklı burjuva denilen adamlarda."

"Özel sektör parasını daha dikkatli harcıyor. Bizi nasıl ekonomik bina yaparız, nasıl dayanıklı binalar yaparız, şeklinde bir takım araştırmalara sevk etti."

"İnşaat sektörü geliştikçe ve iyi örgütlenmiş uygulama firmaları aracılığı ile sistematize olmaya başladıkça, iş alma süreci daha sistematik bir hale gelmektedir. Artık bir yatırımcı veya malsahibi gerçekleştirmek istediği bir proje için, çağrılı teklif alma yöntemini benimseyebiliyor ve bütün çağrılı önerilere ödeme yapılıyor, bu mimar-ileştirilmiş bir teklif alma sürecidir denebilir."

"Çevreden ve şimdiye kadar yaptıklarımı görüp beyenlerden iş aldım."

"Eş dost ilişkileri mutlaka iş almada rol oynar."

"İşin gerçeğine baktığımız zaman, bir işi yapıyor diye ünlenen mimarların/büroların aslında o işçilikte iyi yapmadıklarını, tam tersine iş bitiricilik yönünden kuvvetli olduklarını görüyoruz."

"Biz işimizi iyi yapmak suretiyle %60 müşteri oranımız tekrar eden müşterilerimizdir."

"Zaman zaman taleplerin artması halinde, kapasitemiz dışına çıkmak istemediğimiz için o işleri almamayı tercih ediyoruz. Büyüme halinde iyi teklif mevcut olabilmektedir."

1.Mimarlıkta kalitenin düşmesi ve kişisel kontrolün ortadan kalkması,

2.Ülkemizin konjektürel ekonomisi sebebi ile krize düşme ihtimali."

"Çalışmalarımızı yayınlamaya, toplumun mimarlığa ilgisini çekmeye çalışıp, bu çalışmalar bir bakıma pazarlama yerine geçmiş olmalı ki, orta büyüklükteki büromuzda pek iş sıkıntısı çekmedik."

"Kendi işimize kendi mesleğimize saygıyı önce kendimize gösterebilmemiz lazım. İş almak bir yaşam mücadelesi, maddi yönden olan birşey ama mimarlık çok hassas bir meslek."

"Mimarlık sektöründe yeni iş temini için en önemli ölçütler.

- 1."TANINIRLIK"
- 2."REFERANSLAR, DENEYİM"
- 3."İŞVERENLE DİYALOG"
- 4."KAZANILAN YARIŞMA VE ÖDÜLLER"

Mimarlık sektöründe rekabet ölçütleri:

- 1.Kalite,
- 2.Tasarım becerileri,
- 3.Tanınırlık,
- 4.Ücret,
- 5.Yenilik ve Gelişime Açıklık,
- 6.Malsahibi-İşveren memnuniyeti
- 7.Süreye sadakat,
- 8.Kurumsallık, güven, süreklilik
- 9.Ekonomik güç,
- 10.Bilgi,
- 11.Etik anlayış."

*Mimar - Mimarca Genel Koordinatörü

**Mimar

Heyecanlandıran Tasarım

Afet Çeliker* - Didem Çelik**

Tasarımcılar için günü takip etmek çok önemlidir. Yeni yaklaşımları, eğilimleri, malzemeleri, teknikleri... Dünyada neler oluyor bilmek çok önemlidir. Güncel olayları, savaşı, barışı... Kısacası ilham alınacak, yaratıcı güce bir kıvılcım atacak ve yaratım sürecini başlatacak herşey tasarımcının dünyayı ve olayları takip etmesinde gizlidir. Bu sebeple, öğrencilikten itibaren böyle gözlerle bakmak öğretilir. Tasarımla ilgili dergileri ve kitapları edinmek önerilir. Sonra, daha öğrenciyken bile sadece dergiler, kitaplar ya da bu bilgileri barındıran farklı medyalar yetmemeğe başlar. Çıkıp farklı ülkeleri ziyaret etmek, farklı kültürleri gözlemlemek, 'başka tasarımcılar ne yapıyor'u anlamak için yerinde görmek ihtiyacı doğar.

Dergilerden birinde gördükten sonra gidip bir binanın içinde oturup planlarını incelemek ve o binaya dokunup fotoğraf karelerinin sınırı olmadan onu içine çekebilmek nasıl heyecan veren bir duyguysa, tasarımcıyı heyecanlandıracak bir binayı yaşadıkten sonra bir dergide onunla karşılaşmak da aynı coşkuyu yaşatır bir insana... İşte Manchester'ın bir kasabası olan Salford Quays'deki "The Lowry Centre" bu duygulardan birini olsun yaşamaz için geliyor bu sayfalara...

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

Binanın mimari anlamda prensiplerini ya da tekniklerini anlatmak yerine hissettirdiklerinden bahsetmek istedik. Bu binayla karşılaşmamız bir konferans sebebiyle gerçekleşti. Salford Quays'e ilk kez gidiyorduk. Kalacağımız otelin yerini ve konferansın yapılacağı 'The Lowry Centre' ile uzaklığını dahi bilmiyorduk. Önceden

konferansın yapılacağı binayı araştırmış ve ödül alan bir bina olduğunu öğrendiğimizdeyse çok heyecanlanmıştık ama oraya vardığımızda karşılaştığımız manzara bizi yine de şaşırtmayı ve hayranlık uyandırmayı başarmıştı.

Kanallar arasında tüm haşmetiyle metal bir heykel duruyordu sanki... İçeriye girmek için sabırsızlandığımızı hatırlıyorum. Bu bölgeyi ve binayı daha önceden bilmemek, sanki gözümüzden kaçan önemli bir ayrıntıyı sonradan farketmek gibi birşey hissettirmişti bize.

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

O kadar sessiz bir bölgeydi ki sanki pek insan yaşamıyor gibiydi. Peki böyle bir bölgede bu binanın ne işi vardı?

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

Kapıdan girince gördüğümüz manzara bizi son derece şaşırtmıştı! Önceden yaptığımız araştırmalarda, görsel olarak, karşımıza hep binanın dış görüntüsü çıkmıştı. O renkler, o dekonstrüktivist iç mekan... Bu binanın

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

tasarım ekibi tam bir takım olarak çalışmış dedirtti bize!

Bu kadar soğuk görünümlü metal heykelimsi kabuğun altında son derece tezat bir anlamda böyle görüntülerle karşılaşmak nasıl bir duygu oldu sanırım anlatılmaz, yaşanır! Her adımda öyle titizlikle çözülmüş mekanlar, detaylar vardı ki... Her köşesini fotoğraf karelerine hapsedmek istedik... Her adımda farklılaşan kotlar, koridorların açıldığı farklı 'café'ler... Binayı didik didik gezme isteği doğurdu...

Salford Quays'e varır varmaz 'The Lowry Centre'e gitmemizin ana nedeni aslında, konferans için kayıt yaptırıp, sunuş yapacağımız odaları bulmak olsa da, binaya girince bu ikinci sıraya düştü aniden...

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

Tiyatroları, galerileri, konferans salonları, ve farklı 'café'leriyle topluma açık muhteşem bir binaydı. Farklı etkinliklerin yapıldığını farkederkenden, akşam gerçekleşecek olan bir modern dans performansına katılıp binanın gecesini de yaşamaya karar verdik.

O ne kalabalıktı... Sanki bölge sakinleri saklandıkları yerden çıkmışlardı! Yaşlısı genci, çoluğu çocuğu, herkes oradaydı... Binanın bu kadar büyük sayıda izleyici çekmesine ve kullanıcı sayısının bu kadar büyük rakamlara ulaşmasına şaşmamak lazım sanırım. 'The Lowry Centre' Salford Quays'in bir ikonu, bir toplanma ve buluşma mekanı...

Tasarım aşamasının ilk safhalarında James Stirling'in kaybıyla Michael Wilford & Partners tarafından tasarlanan ve projelendirilen 'The Lowry Centre', bölgeyi canlandıran ve insanları çeken çok önemli bir bina olmuş. Hissettirdiklerini yaşamak ve bir seferlik bile olsa bu çekimin parçası olmak isterseniz, Manchester'a yolunuz

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

düştüğünde Salford Quays'e de uğrayabilir, Manchester United'ın Old Trafford Stadyumunda bir maç izleyip, Daniel Libeskind'in tasarladığı 'Imperial War Museum'u gezip 'The Lowry Centre'deki bir etkinliğe katılabilirsiniz...

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

Fotoğraf: Didem Çelik, 2005

*DAÜ, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü Araştırma Görevlisi (Doktora) öğrencisi

** DAÜ, Mimarlık Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü Yarı-zamanlı Öğretim Görevlisi

Akdenizlilik

Cengiz BEKTAŞ*

Cengiz Bektaş'ın İçlerin Dışı isimli kitabından yazarın izni ile alınmıştır.
Sayfa 80-83

Ekim ayının 10-19 günleri arasında CNR kitap fuarı açıldı. (Öyle zor ki benim için şu altı sözcüklü tümceyi yazmak... Altı sözcükten yalnızca ikisi Türkçe...Hele C(e) N(e) R(e) si-en-ar demiyorlar mı, içim bulanıyor... Bu çizgilere ne kolay getirilebiliyor 'bilinçsizlik'? Düpedüz züppelik...)

Fuarın konusu da 'Akdenizlilik' idi bu yıl. Konuyu seçenleri kutluyorum...

Benden de bu konuda bir "konuşma istendi. Seve seve yerine getirdim bu isteği... Onurlandım bile... Öyle ya, böyle bir konuda konuşabilecek kişi olarak beni düşünmüşlerdi.

Ben Akdenizli olarak yaşadım hep, nerde olursam olayım. Öyle de sürdürüyorum yaşamımı. Akdenizlilik, ille deniz kıyısında yaşamayı gerektirmiyor. Orta Avrupa'da yaşarken en çok duydum Akdenizliliğimi. Ankara'da yaşarken de... Bunu başkalarına anlatmaya gelince iş çetrefilleşiyor. Her şeyden önce ele talkın verirken daha da özenli, dürüst, içtenlikli olmak gerek elbette.

Akdeniz yalnızca bir deniz kimilerine, giderek çoğunluğa göre... Oysa örneğin Halikarnas Balıkcısı'na göre bir kıta... Altıncı kıta... Tüm çevre ülkeleriyle birlikte... Bana göre de, yeryüzü kültürüne mimarlıktan yazına damgasını vurmuş bir insanlık bir kültür kazanı... Gelmiş geçmiş nerdeyse tüm kültürlerin kaynağı...Mısır'dan, Hitit'ten, Likya'dan, Finike'den, Hellen'den Roma'dan, Kartaca'dan, Doğu Roma'ya (Bizans), Selçuklu'ya, Osmanlı'ya, Cumhuriyetimize dek... Bilinen yeryüzünü yönetmiş üç büyük imparatorluğun, üç büyük dinin doğduğu alan. Akdeniz dört mevsimin yaşandığı en önemli bölgesi yeryüzünün...

Dört mevsimin yaşandığı yer dediniz mi, bu 'üzüm' demektir... Elbette üzümle ilgili olan herşey de...

Akdeniz demek zeytin demektir... Kutsal Zeytin Akdeniz'in en doğusundan başlayıp en batısına ulaşan... Zeytin, zeytin yağı demek sağlık, ilaç, yemek,

ışık demektir. Eski kandillerde yanan... Zeytinyağının verdiği ışık çevreyi kirletmek şöyle dursun tersine temizleyen... En parlak ışığı veren...

Zeytin demek 'ışık' demektir. Zeytin ağacının altında oturup kimler kimleri yetiştirmiş bir düşünmek yeter bunu kanıtlamağa... Homer'den, Sappho'dan, Thales'ten başlayıp... İstesemde sayamam tümünü...Betikler doldurur da yetmez...

Akdeniz demek buğday demek birde, ekmeğimiz işte...

Akdeniz herkesi, herşeyi birbirine bağlayan yolların toplamı, en temizinden, en ucuzundan... İnsanları birbirine kavuşturan... Alış-verişi artıran... Alış-veriş deyince tecim(ticaret) geliyor bugün herkesin usuna... Arpa al isli balık ver değil yalnızca alış-veriş, al gülüm ver gülüm değil, kız alıp kız vermek değil... Akdeniz'de alış-veriş demek kültür al kültür ver demek, sanat al sanat ver demek, us al us ver demek.

Yalnızca insanları birbirine ulaştıran deniz yolu oluştundan ötürü mü böyle olması? Hayır! Ilıman ikliminin insanlara evden çok dışarıda yaşama olanağı vermesinden ötürü... Karşılaşmalara, mavi gök altında söyleşmelere olanak vermesinden ötürü... İnsan, insan içinde insan olur elbette... Başka nerede olacak ki? Dağ başında yapayalnız mı? Günün, giderek ayların, belli mevsimlerin kısıtlı saatlarıyla yetinerek mi? Akdeniz ikliminin insan içinde yüzyüze yaşattığı insanlar boş durmazlar elbet, üretirler... Yalnızca yiyecek içecek değil "düşünce" üretirler. Düşüncelerini birbirine tokuştururlar. İlkleri bulurlar...

Güzel yanının(edebiyatın) ilk ustasıdır Homer'imiz... Güneşin tutulacağını ilk bildirendir Tales... Yazı da Akdeniz'in işidir, belgeleme, arşiv ustalığı da... İlk yazı, ilk betiklik(kitaplık), ilk yontu denecek yontu, tüm sanatların ilkleri... Yeryüzünün yedi tansığının yurdudur. Say say bitmez Akdeniz'in insanlığa düşünce, sanat, kültür katkıları... Akdenizli herşeyden önce bir yaşama ustasıdır. Yaşamını mevsime göre uyarlayandır. Yazın yaylada yaşar, kışın ovada... Bu göçü kimileri köylülük sanır... Kuzey Avrupalıların etkilediği "koca kafalı" "şehir-ci"lerimiz bile... Oysa Braudel diye bilim saygınlığı olan kişi anlatır bunun Akdenizlilik olduğunu... Roma'da da böyledir bu, Muğla'da da, Antalya'da da...

Yaşam süresini bile bölümlemiştir Akdenizli... Yirmili yaşlara dek yaşama hazırlanır. Eğitimini bitirir, babasının işini öğrenir, askerliğini yapar, evlenir, çocuğu olur. Oğlu yirmisine geldi mi, işi gücü ona bırakır, bağ evine çekilir. Kenti gibi evi de yaza kışa uyarlıdır.

Kentinde, güneş yada yağmur altında kalmadan, insanların buluşmasına uygun, açık-kapalı oylumlar yaratır. Stoa (direkli, üstü örtülü olan sıra dükkanlar), bazilika (karşılıklı iki stoa'nın aralarında kalan sahanın üstünün, yukarıdan yanlardan ışık alabilmesi için daha yüksek bir semer çatıylaörtüldüğü pazar yeri), stadyum, amfitiyatro, avlulu ev vb. hep Akdeniz'in yarattığı yapı çözümleridir. Yolları güneşe, gölgeye göre ölçülendirilmiştir. Ya da gölgelikli yapılmışlardır.

Evi de yaza kışa uygun dedim ya... Avlulu çözümün nedenidir bu... Ama yetmez... Odaları bile poyraza lodosa göre yerleştirirler.

Akdenizli kişi daha çok doğayla birlikte olduğundan daha çok doğa insanıdır. Doğa gibi değişkendir. Yağmurdan sonra göğün bir yerinden yırtılıp maviyi göstermesi gibi, o da çabuk geçer kırgınlıklarından..."Ver Akdeniz'in Yeline" diyerek barışmayı bilir. Küskünlüğü bir tülbentin kuruma süresince olmalıdır anama göre. Kendini değiştirmeye bırakır. Değişmeyi sever... Hatti Hitit olur. Yahudi hristiyan olur... Hristiyan müslüman olur.

Başkalarına, toplu yaşama daha çok zaman ayırır. Kendisini başkasının yerine koymayı (empatiyi) bilir. Yollara su kapları yerleştirir yolcular için...

Akılla coşku arasında gider gelir.. Apollon ile Dionisos arasında... Akılla düşünür düşünür de yürekle karar verir. Macerayı sever... Uzakları... Odiseus'u düşünün, benim 36 kez Roma'ya gidip gelen Laodikya'lımı...

Aşık olmayı, şarkı söylemeyi, yağmurda yürümeyi, çiçeği böceği sever.

Ağlamaktan utanmaz... Hüznü sever... Sıcak kanlıdır. Çabuk kaynaşır, çabuk arkadaş olur... İyi arkadaşır. İnsanı sever ama en çok kendini sever... Kendini sevmeyen başkasını sevemez ki!

Sevgilisinde bile anasını arar. Anasını dizine başını koymayı ister yetmiş yaşında bile... Gelip geçmiş tanrıları bile kadındır.

Yemeği, sofrayı sever... Şölenni(symposiumu) sever. Yemek şölendir onun için... Ayaküstü geçiştirmeyi sevmez... Geçiştirmede zorunlu kalmadıkça...

İnanmayı sever, inanılmaktan hoşlanır... Bütün dinlerin burda doğması rastlantı değil elbette. ..

Konuşmayı sever... Giderek gevezeleşir de... Usuma düşüverenler bunlar... Kimbilir daha neler sıralanabilir?

Şurası kesin, kim ne derse desin,"Akdenizlilik" diye birşey vardır. Biz onun tam göbeğindeyiz.

*Cengiz BEKTAŞ/Mimar

Modernizmin Yerel Açılımları Suna - Ümit Süleyman Evi - Lefkoşa

Pınar ULUÇAY* - Türkan URAZ** - Hıfsiye PULHAN***

Ahmet Vural Behaeddin'in Köşklüçiftlik bölgesinde Süleyman ailesi için tasarladığı konut, Selçuk Sömek ve Osman Örek evinden sonra gerçekleştirdiği modern bir kent evi. Müşterisi ise ilkokul yıllarından beri arkadaşı olan yeni mezun bir avukat. Ümit Süleyman ve Ahmet Vural Behaeddin Kıbrıs İslam lisesinde de beraber okumuşlar. Ümit Süleyman Türk vatandaşı olmadığı için Türkiye'de Siyasal Bilimler Fakültesi'ne giremeyip, eğitimi İngiltere'de tamamlayıp adaya dönen üçüncü Kıbrıslı Türk avukat. Eşi Suna hanım, Fransız lisesi mezunu, varlıklı bir ailenin kızı. 1954 yılında evleniyorlar ve Ümit beyin işlerinden dolayı Lefkoşa'da kiralık bir eve yerleşiyorlar. Aynı yıl Ümit Bey ve Suna Hanım, Köşklüçiftlik bölgesinden satın aldıkları bir buçuk dönümlük arazi ile Lefkoşa'ya yerleşme kararlarını kesinleştiriyorlar.

Köşklüçiftlik bölgesi, Osmanlı döneminde yaşamış lonca başkanlarından Tüccarbaşı'nın sahip olduğu büyük bir çiftlik iken sonraları ailenin de büyümesi ile parsellere bölünüp elden çıkarılmıştır; İngiliz döneminde ise kuzeye doğru gelişerek Lefkoşa'nın gözde yerleşim merkezlerinden biri haline gelmiştir. 1960'lı yılların başında bölgede yaşayanlar çoğunlukla varlıklı Ermeni ve Türk aileler. Arsanın olduğu sokakta ise henüz ev yok; sadece evin arka cephesine bakan sarı taş ev mevcut.

O yıllarda adada henüz Türk mimar olmadığından, Ümit bey iki farklı Rum mimara proje çizdirerek işe başlıyor, ancak işlerinin yoğunluğundan dolayı konutun inşaatı rafa kaldırılıyor. Yakın arkadaşı Ahmet Vural Behaeddin'in mimar olarak adaya dönmesi ile önceden düşünülen ev tasarısı tekrar gündeme geliyor ve dokuz ay kadar süren tasarım sürecinin ardından 1960 yılının başlarında yapımına başlanan konuta, aynı yılın sonlarına doğru Süleyman ailesi taşınıyor.

Beş kişilik bir aile için tasarlanan konutun zemin katında günlük yaşama mekanları, mutfak, yemek odası, banyo, açık teraslar, garaj, çamaşırlık ve avukat Ümit Süleyman'ın ofisi yer alırken üst katta girişe bakan galeri boşluğunun her iki tarafında yatak odaları ve sokağa bakan yarı açık teraslar bulunur (Resim 01a-01b). Konutun güney cephesinde konumlanan ebeveyn yatak odası, banyo ve dolap odasını da içinde barındıran bir suittir. Yaklaşık aynı büyüklükte olan çocuk yatak odaları ise giriş cephesine yani batıya

bakar; ve iç bahçeye bakan yarı açık teraslara açılır. Koridorda ortak kullanım için tasarlanmış bir banyo yer alır; holdeki nişlere yerleştirilmiş elbise dolapları ise yine çocuklar için düşünülmüş tasarım detaylarıdır.

Resim 01a. Ön cephe, (foto:Ahmet V. Behaeddin arşivinden)

Resim 01b. Ön cephe, (foto:h.pulhan, 2005)

Sömek evinde de uygulanan bir tasarım kararı, burada da benzer şekilde kendini gösterir, konutun girişi bu kez uzun bir saçakla sokaktan iyice içeriye çekilmiştir (Resim 02a-02b). Garaj girişi ile konut girişi bir iç bahçe ile ayrılır ya da ilişkilendirilir. Garaj ve çamaşırlığı içeren blok ile

konut arasında ev sahibinin ofisi vardır. Giriş saçağı boyunca uzayan tuğla duvardaki açıklıktan ofis terasına ve oradan da ofise geçilir (Resim 03,04). Konuta, kırmızı tuğla duvar eşliğinde, gri beton plaklardan oluşan yolla yaklaşılr ve sizi ahşap giriş kapısı ve onunla bütünleşmiş siyah mermer kaplama duvar karşılar. Bütün bu düzen içindeki renk ve doku ilişkisini ve bu konudaki tasarımcı zevki ve titizliğini fark etmemek olanaksızdır.

Resim 02a. Konut girişi
(foto:Ahmet V. Behaeddin
arşivinden)

Resim 02b.
Konut girişi
(foto:h.pulhan, 2005)

Resim 03. Ofis terasına geçit veren kırmızı
tuğla duvar (foto:p.ulucay)

Tüm ısrarlarına rağmen, mimar Behaeddin tek isteğini müşteriye kabul ettiremeyecektir, o da konutu bir iç bahçe etrafında oluşturma fikridir. Ümit bey bunun layığının modern bir kent evi değil, bir Osmanlı evi olduğunu söyleyerek arkadaşını bu düşüncesinden vazgeçirir. Ne var ki Mimar, konut içinde bir iç bahçe oluşturmamış olsa da, yine kendisi tarafından öngörülen ve müşteri tarafından da benimsenip uygulamaya konulan yüksek

Resim 04. Ofis terası (foto:h.pulhan)

Resim 05. Ofis terasına bakan geçirgen
bahçe duvarı (foto:h.pulhan)

ama geçirgen bir bahçe duvarı ile kullanıcının sokakla ilişkisini kesmeyi; ve sonunda özel bir açık mekanı elde etmeyi başarmıştır (Resim 05). Halen bu mekanlar aile tarafından sıklıkla kullanılmaktadır (bkzn. Resim 09a-09b).

Köşe bina olmasına rağmen böyle bir kaygı ile tasarlanmayan konutu, bahçe duvarları yüzünden sokaktan bir bütün olarak algılamak mümkün değildir, buna rağmen V

kesitli betonarme çatısı ile bina kendini belli eder (bknz.Resim 02a)

Konutun zemin katının sokakla ilişkisi bu kadar özel ve kontrollü tutulmuş iken, yatak odalarının bulunduğu üst katların her iki yöne de bakan teraslar aracılığı ile sokakla ilişkilendirilmeleri şaşırtıcıdır. Mimarın, yatak odalarının sadece uyumak için kullanılması gerektiğini öne sürerek, müşterilerinin daha büyük bir ebeveyn yatak odası isteğini geri çevirmesi, ancak buna rağmen dört yatak odasında da sokağa bakan yarı açık teraslar düşünmesi, tasarımcının hayalini kurduğu biçimden ödün vermeme kararlılığının bir göstergesidir (bknz.Resim 02a).

Giriş ve onun uzantısı olarak orta hol diye nitelendirebileceğimiz ara mekan çift kollu merdiven ile son bulur (Resim 06). Oldukça loş görünen bu mekandan salona gül ağacından yapılmış geniş, ahşap sürme kapı ile geçilir, yarı geçirgen bu eleman salon ışığının süzülerek orta hole ulaşmasını sağlar ve mekana bir ayrıcalık katar; böylece bina girişinde ziyaretçilere kullanıcının statüsü ile ilgili bazı ipuçları verilmiş olur (Resim 07).

Resim 06. Orta holdeki merdiven kovası (foto:h.pulhan)

Resim 07. Giriş holü (foto:h.pulhan)

Bu mekan hep cam olan aydınlık bir salona açılır (Resim 8). Batıya bakan çıplak beton kolonları, şömine bacasında kullanılan kırmızı tuğla duvarları ve zemindeki ahşap parkeleri ile doku karakteri oldukça zenginleşen mekan, bir tarafta geçirgen bahçe duvarlarının, öte yandan uzun saçaklı girişin sınırladığı bir iç bahçeye bakar (Resim 09a-09b).

İç bahçenin peyzaj düzenlemesindeki titizlik dikkat çekicidir. Mimarın salonun içine kadar gelmesini istediği havuz, ev sahibesinin temiz tutmakta zorlanacağını düşündüğü için sadece dışarıda bir süs havuzu olarak kalmıştır (Resim 10).

Resim 08. Salon (foto:Ahmet V. Behaeddin arşivinden)

Resim 09a. İç bahçe düzenlemesi (foto: Ahmet V. Behaeddin arşivinden)

Kullanıcıların yazın çok sıcak olduğundan şikayet ettikleri bu mekan loş orta holden sonra içeriye davet ettiği gün ışığı ile yine de oldukça etkileyicidir. Mimarın her konu-

tunda farklı önem, detay ve konumda tasarladığı şömine, burada kuzeye bakan dış cephe duvarında konumlanmıştır. Şömine duvarı ve tavan arakesitinde yer alan şerit pencere, ilginç baca detayına dikkat çeker (Resim 11).

Resim 09b. İç bahçe (foto:h.pulhan)

Resim 10. İç bahçedeki su elemanı (foto:p.ulucay)

Yemek bölümü, raflarında ev sahibinin minyatür şişe koleksiyonunu sergilediği geçirgen ahşap bir dolapla ayrılır. Bu bölüm, normal bir pencerenin yanında ayrıca iki tepe penceresiyle aydınlatılmıştır, bu nedenle orta hol kadar olmasa da yine de konutun loş köşelerinden biridir (Resim 12).

Resim 11. Şömine detayı
(foto:p.ulucay)

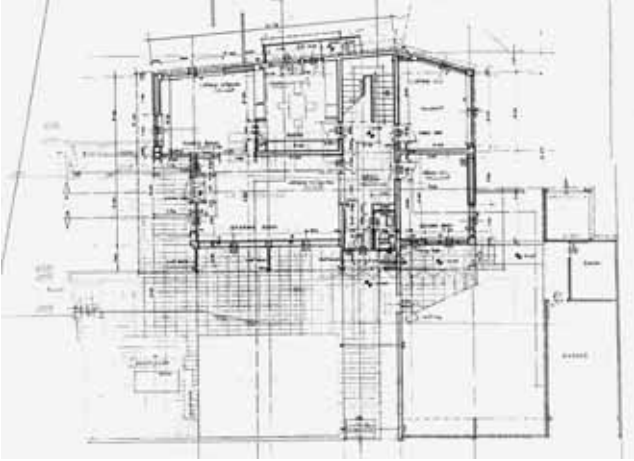
Resim 12. Yemek odası
(foto:p.ulucay)

Yemek odasının mutfakla ilişkisi bir servis kapısı ile kurulmuş; mutfak, orta hole ayrıca bir kapı ile de bağlanmıştır. Projede mevcut olan ancak ev sahibesinin isteği üzerine yemek odası ile orta holu birleştiren koridor uygulama sırasında kaldırılmış, mutfakla dahil edilmiştir. Mimarın diğer konut projelerinde pek sık rastlanmayan ancak müşterinin isteği olarak ortaya çıkmış günlük oturma mekanı ile burada da karşılaşılır. Bu mekan, Ali Fikret Evi'ndekine benzer bir konum sergileyerek giriş holünde, tuvalet ve ev sahibinin ofisi ile birlikte yer alır. Hol merdiven boyunca iki kat yükseklikte devam eder. Yukarıya çıkılınca solda ebeveyn yatak odası, sağda ise çocuk yatak odaları vardır. Heriki grubu birbirine giriş holü üzerinden devam bir köprü bağlar.

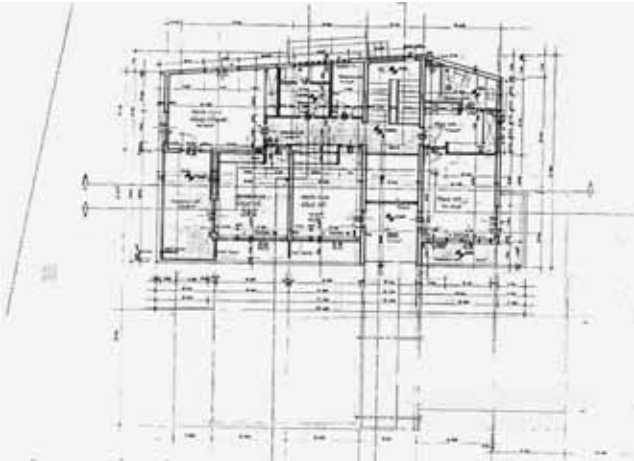
Konutta, birkaç zorunlu değişikliğin dışında -giriş parkelerinin su tesisatını yenilemek için açıldığında aşırı yıpranmış durumlarından ötürü seramik karolarla değiştirilmeleri gibi- öze saygılı kalınmıştır. İkinci bir değişiklik ise kolon veya duvar içlerinden geçen yağmur su borularının dışarıya alınmasıdır. Ancak bu zorunlu değişikliklerin dışında, orjinal mobilyaları ile birlikte evin ilk günkü gibi özenle korunması dikkat çekicidir.

İç mekan düzenlemesi ile olduğu kadar dış görünüşü ile de 1960'lı yılların Kıbrıs'ı için alışılmışın oldukça dışında olan Süleyman evi, İngiliz sömürge idaresinin sarı taş bina geleneğinin henüz tamamı ile red edilmediği bir dönemde, özellikle giriş cephesinde kullanılan çıplak beton kolon ve kirişleri ile dikkat çeker. Kıbrıs'ın kendi içinde ötekine karşı verdiği modernlik kavgasında, adalı,

modern bir mimarın geleneksele olan başkaldırısını söylemleştirdiği bu kent konutu, aynı zamanda toplumsal bir simgedir de..Öyleki yeni kurulan bağımsız, ortak Kıbrıs Cumhuriyeti, yeni imajını Süleyman konutu ve onu takip eden prototiplerini içselleştirerek oluşturacaktır.

Resim 13a. Zemin kat planı (Ahmet V. Behaeddin arşivinden)

Resim 13b. 1. kat planı (Ahmet V. Behaeddin arşivinden)

Pınar Uluçay-Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Araştırma Görevlisi (Doktora Öğrencisi).

Türkan Uraz, Doç.Dr.-Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Öğretim Üyesi

Hıfısiye Pulhan, Yrd.Doç.Dr.-Doğu Akdeniz Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Öğretim Üyesi

Gazimağusa Kaza Mahkeme Binası

*Fatma TERLİK

Kıbrıs'ın dört büyük tarihi şehrinden biri olan Mağusa kenti adanın doğusunda yer almaktadır. Bu tarihi kent için "MÖ 3'üncü yüzyılda Ptolemus krallarından Philadelphus tarafından kurulduğu ve bu yeni kente kralın kızkardeşi Arsinoe'nin adını verdiği söylenmektedir."

1960 sonrası Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde, Suriçi Türk belediyesi, diğer bölgeler Rum belediyesi tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Bu dönem içinde kent yoğun olarak Aşağı Maraş'ın güneydoğusuna doğru bir turizm merkezi olarak gelişmiştir. Özellikle, 1969-1970 yılları arasında Beyrut'da süren savaştan dolayı Beyrut'un önem kaybetmesiyle Maraş, dünyanın en ünlü eğlence ve turizm merkezlerinden biri olarak gelişme göstermiştir. Bir tarafta İngiliz sömürgeciliğinin izleri

şehirdeki yapılar üzerinde hissedilirken, diğer taraftan dünyadaki Modern Mimari akımın etkileri özellikle Maraş bölgesinde ve çevresinde hissedilmekteydi. Bu dönem Mağusa'nın, tarihi geçmişi yaşatan dokusunun Modern Mimari ile birleşerek ileriye götürme isteminin yaşandığı bir dönem olarak mimari tarihe geçmiştir. (www.magusa.org)

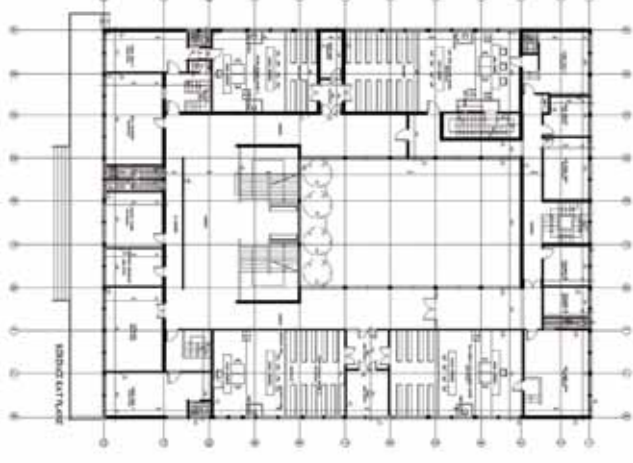
Gazi Mağusa Kaza Mahkemesi kentin güney batısında

tarihi Surlariçi bölgesinden 500 m uzaklıkta konumlanmıştır. 1960 sonrasında hissedilen Modern Mimari örneklerinden birisidir. Bina yaklaşık 1110 m2 taban alan ve toplam da ise 2,720 m2'lik alana kullanılacak şekilde zemin kat, birinci kat ve bodrum dahil olmak üzere iki katlı olarak tasarlanmıştır. Zemin katta yönetim ve idari fonksiyonlar çözülmüştür. Birinci katta ise mahkeme salonları ve yargıç odalarından oluşan bölümü hizmet vermektedir. Bodrum katta ise depolama, mekanik ve teknik hacimler ayrıca güvenlik için ikincil girişler tasarlanmıştır.

GAZİ MAĞUSA KAZA MAHKEME BİNASI ZEMİN KAT PLANI:

Yargıç Odası 1(wc dahil)	27,50
Stenograf Odası 1	12,00
Yardımcı Yargıç Odası	19,00
İcra Mememurları Odası	25,50
Kaferya	36,21
Temizlik malz. Odası	3,20
Temizlikçi Odası	8,50
Bay WC 1	15,70
Bayan WC 1	16,52
Hukuk Arşivi	37,50
Baş Mukayitlik Odası	22,70
Sekreter Odası 1	7,00
Sekreter Odası 2	12,70
Depo 1	2,40
Telefon Klubesi 1	1,50
Telefon Klubesi 2	1,50
Bay WC 2	3,30
Bayan WC 2	3,40
Mukayitlik Odası	13,70
Hukuk Davaları Mukayitliği	56,10
Ceza Davaları Mukayitliği	32,10
Bölüm Arşivi	18,00
Resepsiyon ve Odası	7,30
Bilgisayar Odası	5,10
Ana Giriş Holu	34,50
Depo 2	1,80
Ceza Arşivi	59,00
Polis Odası	7,30
İç avlu	200,50
Zemin kat ara toplam:	771,5

GAZİ MAĞUSA KAZA MAHKEME BİNASI BİRİNCİ KAT PLANI:

Yargıç Odası 2(wc dahil)	26,50
Yargıç Odası 3(wc dahil)	27,50
Yargıç Odası 4(wc dahil)	31,50
Ağır Ceza Davaları Salonu	92,30
Hukuk Davaları Salonu 1	55,10
Hukuk Davaları Salonu 2	75,00
Tam Kadrolu Kaza Mahkeme Salonu	74,50
Seçim Mukayiti	10,50
İlçe Seçim Odası	18,30
Stenograf Odası 2	11,60
Stenograf Odası 3	8,50
Ceza Mukayitliği	36,00
Avukat Odası	20,00
Kütüphane	31,50
Kütüphane Sorumlusu	13,70
Bay-Bayan WC	10,00
Depo	1,90
Dolaşım Alanı	340,00
Birinci kat ara toplam:	920,7

GAZİ MAĞUSA KAZA MAHKEME BİNASI BODRUM KAT PLANI:

Mekanik Odası	58,30
Hukuk Arşivi	62,50
Ceza Arşivi	70,00
Genel Depo	222,20
Hücre 1	2,50
Hücre 2	2,50
Hücre 1	6,10
Hücre 2	3,10
Hücre 1	5,20
Depo	17,50
Polis Odası	5,20
Dolaşım Alanı	97,00
Bodrum kat ara toplam:	690,6

GENEL TOPLAM

2382,2

*Yüksek Mimar

Küçüksu Kasrı Tarihçesi

Zehra ONGÜL*

TARİHÇESİ

Boğaziçinin yerleşim tarihi Bizans dönemine dek geriye gitmektedir. 17. ve 18. yüzyılların ünlü gezginleri Kömürcüyan, İnciciyan ve Evliya Çelebi, Boğaziçi'nin yerleşimleriyle ilgili bilgiler verirken Göksu deresine de değinmişlerdir. 16. yüzyıla ait olan bir minyatürde Anadolu Hisarı'nın yanındaki derenin kenarında 'Kandil Bahçesi' denen hasbahçedeki bir köşkte Sultan III. Murad görülür. Anlaşıyor ki bu yöre, daha 16. yüzyılda da sultanların ilgisini çekmiş ve burada bir köşk yapılmıştır. İnciciyan'ın yazdıklarından anlaşılan Göksu ve çevresinde Dolmabahçe ya da Beylerbeyi gibi, padişahın Boğaziçi'ndeki 'hasbahçe'lerinden birinin bulunduğudır. Ayrıca yakın çevrede kimi küçük imalathanelerin yer alması burada aynı zamanda tarımsal bir sanayinin varlığını göstermektedir. 17. yüzyılda Kömürcüyan'ın yazdıklarından edinilen bilgi ise, Göksu ve çevresinin zamanla kent halkı için bir mesire yeri haline geldiğidir. Fakat bunlarla ilgili bir belgeye rastlanılmamaktadır.

Sultan I. Mahmut (1730-1754) tarafından Göksu ve çevresine ilgi gösterildiği bilinmektedir. Padişah buraya sık sık gelir, avlanır ve türlü oyunları seyrederdi. 1730 yılındaki Patrona Halil Ayaklanması ile o günlerin tanınmış mesire yeri olan Sadabad yıkılınca, Osmanlı yönetimi kendine geçmiş anımsatmaktan uzak bir mesire yeri aramış, Boğaziçi'ne yönelmişti. Sultan I. Mahmut'un Küçüksu ve çevresine olan ilgisini gören dönemin devlet ileri gelenlerinden sadrazam Divitdar Emin Mehmet Paşa, burada bir saray yaptırmıştır. Bir bölümü tek katlı ve denize dik uzanan, diğer bölümü ise iki katlı olan bu sarayın yapımı 1752 yılında tamamlanmıştır. Denize taşan üç bölümü kazıklar üzerine oturan bu saray ahşap olarak yapıldığından, sık sık bakım ve yenilenmeye gereksinim göstermiştir. Bu yapı 1792/93 yıllarında elden geçirilerek süslemeleriyle birlikte geniş bir onarım görmüştür. Göksu ya da Küçüksu olarak adlandırılan yapıyı III. Selim (1789-1861) 1792 yılında baştanbaşa yenilemiş ve annesi adına 1806 yılında yaptırdığı bugünkü Valide Sultan Çeşmesi'ni (Valide Mihrişah Sultan) ekletmiştir. Sultan II. Mahmut (1808-1839) tarafından da bakımı yaptırılan bu ahşap saray, Sultan Abdülmecit (1839-1861) dönemi'nde yıktırılmıştır. Sultan, yıktırdığı bu ahşap saray yerine, dönemin önde gelen mimarlarından Nigoğos Balyan'a 1856/57 yıllarında bugünkü kargir kasrı yaptırmıştır. Bu yapı padişahın

gündüzleri birkaç saat kalması için inşa edilmiş Biniş Kasrı' dır. Dolayısıyla içinde yatmak amacıyla yapılmış herhangi bir oda yoktur. Yapıyı fazla yalın bulan Sultan Abdülaziz (1861-1876) cephe süslemelerini yeniden elden geçirtmiş; çiçek, yaprak ve çelenkler ile rozet ve vazolardan oluşan yüksek kabartma süslemeler bu dönemde eklenmiştir.

Küçüksu kasrı geçen süre içinde yalnızca Osmanlı padişahlarını değil, çeşitli konukları da ağırlamıştır. Sultan II. Abdülhamit döneminde (1876-1909) ilgiden uzak kalan kasır, Mehmet Reşat döneminde (1909-1918) kullanılmış ve son halife Mecit Efendi'nin de zaman zaman burayı kullanmasıyla Küçüksu Kasrı, Osmanlı İmparatorluğu'na ait dönemini kapatmıştır.

Kasır, Cumhuriyet Dönemi'nde Atatürk tarafından da sevilmiş ve kullanılmıştır. 1970'lere kadar devlet yöneticileri tarafından zaman zaman kullanılan Küçüksu Kasrı, bu tarihte bakıma alınmış ve 1983 yılında müze haline getirilmiştir.

19.YY OSMANLI İMPARATORLUĞU BATI ETKİLİ - SARAY MİMARİSİ

19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda birçok saray binası inşa edilmiştir. Bu yapılar batı üsluplarından az yada çok etkiler taşırlar. Bu dönem saraylarının eskilerden farklılığı, plan şemalarıyla da Batılı etki göstermeleridir. Diğer bir özellikleri de, az ya da çok oranda dışta süslemeler içermeleridir. Gösterişlilik ve görkemin ana temayı oluşturduğu bu yapılarda tasarım, mimarı, yapının üslup sorunu ve kullanım amacı kadar meşgul etmiş, sanatçı bunları bütün halinde çözüme ulaştırmak istemiştir.

Türkiye'de saray yapılarında yeniliğe yönelik değişim olgusu, Topkapı Sarayı ilave bina çalışmalarında başladı. Bu başlangıç Topkapı Sarayı yapılarının bazılarında Batı kaynaklı süslemelerle ve bir miktar da mobilyalardaki değişikliklerle belirir. Bu nedenle hatırlatmak gerekir ki, Türkiye'de dış kaynaklı ve mevcutlardan farklı estetik zevklere ve yeni teknolojilere yöneliş, öncelikle sanatta, daha sonra da zamanla toplum yaşamında Batı'ya açılış modernleşme hareketinin ifadesi şeklinde bir gelişim yolu izlemiştir. Türk mimar ve süslemecileri, Avrupa'nın rokoko ve barokunu 18.yüzyılda tanımaya ve çok geçmeden de onu sevmeye başlamışlardır. Nitekim 18.yüzyılın ortalarından itibaren cami, çeşme, sebil ve

sair yapılar barok çizgiler, rokoko süslemeler içererek doğar hale gelir. Barokun, süslemeler ile mimari form ve çizgiler yoluyla sonsuzluk hissi uyandırma, coşku yaratma, hayale yer verme gibi temel kuralları, Osmanlı mimarisinde Batı'daki örneklerle uygun biçimde yer alamadı. Mimari form ve çizgilerde, bu husus, ancak klasik usluptaki düz çizgilerin yumuşayıp bir miktar eğri çizgiye dönüşmesi, korniş ve plastırlarda taşkınlıklara yer verilmesi, yükselti formunda dikine gelişmenin daha belirgin hale getirilmesi şeklinde bir uygulamaya sahne olmuştur.

Dış süslemelerde yer alan girland motifi de bilindiği gibi Batı mimarisine özgüdür. Gösterişli parmaklık sırası şeklindeki çatı teras korkuluğu ve üzerindeki çeşitli elemanlarla oluşan süs formları ise görkemi hatırlatır gibidir.

Saray yapılarında Batı formlarına yer verme, yerli bazı gelenekleri terk etme (tepe penceresi uygulamasına son verme) hareketi III. Selim döneminde yavaş yavaş uç verip II. Mahmud döneminde daha belirgin çizgilerle ortaya çıkar.

Türk sanatına rokoko süslemelerin, barok, ampir üsluplarının girmesi, perspektifli Batı tarzı resmin tanınmaya başlaması ve bir öğretim aracı halinde modern okulların eğitim programına sokulması Batılılaşmaya hazırlığın sanata ilişkin yönünü oluşturuyordu.

Osmanlı mimarlığı zaman içinde çağın azınlık ve yabancı mimarları elinde Doğu ve Batı beğenilerini kaynaştıran bir tutum yansıtır. Kimi yerde de neobarok özelliklerle bütünleşir. Küçükse Kasrı bu eğilimi gösteren örneklerdendir. Nigoğos Bey, Küçükse Kasrı'nda doğru- dan ve eksiksiz olarak neobarok bir tasarımı seçmiştir.

PLAN VE CEPHE ÖZELLİKLERİ

Yığma tekniği ile kargir olarak yapılan kasır, bodrum üzerine üç katlı olup 15 x 27 metrelik bir alana oturmaktadır. Diğer saray yapılarının aksine yüksek duvarlarla değil, dört yönde kapısı olan, döküm tekniğiyle yapılmış parmaklıklarla çevrili olan yapı, genel mimarlık özellikleri açısından Abdülmecid döneminin batı yaklaşımını zevkini taşır. Bodrum katı kiler, mutfak ve hizmetçi odalarına ayrılmış, diğer katlar ise bir orta mekana açılan dört oda biçiminde düzenlenmiştir. Kasrın ısıtma sistemi, deniz tarafındaki odalarda çift, kara tarafındaki odalarda ise tek olarak yerleştirilmiş olan şöminelerle sağlanmıştır. Şöminelerin mermerleri İtalya'dan getirilmiş ve her odada farklı renk ve desende kullanılmıştır. Kasrın iç

düzenlemesi, yapımı aynı yıllara rastlayan Dolmabahçe Sarayı'nın döşenmesiyle sorumlu Paris Operası'nın tanınmış dekoratörü Sechan tarafından yapılmıştır. Sultanlar Küçükse Kasrı'na gitmek istediklerinde deniz yolunu tercih ettiklerinden, kasrın deniz cephesi giriş olarak düzenlenmiş ve diğer cephelere oranla daha özenli ve süslemeli tutulmuştur (Resim 1).

Resim -1

Bu cephede dikkati çeken ilk öğe, yalı kapısıdır (Resim 2). Bir kapıdan çok, boyut ve süslemeleriyle anıtsal bir heykel görünümündedir. Kullanılan mermer ve kapı natlarını oluşturan dökme demir, sanatçı ya da sanatçılar tarafından bir dantel gibi işlenmiş, motiflerin birbiriyle olan bağlantı ve uyumu, dönemin estetik anlayışına uygun bir bütünlüğe ulaşmıştır. Stilize bitki motiflerinin oluşturduğu bu süsleme anlayışı, yapının ön cephe ve giriş kapısına ulaşan çifte merdiven korkuluklarında da izlenmektedir (Resim 3).

Resim -2

Resim -3

Merdivenin kıvrık olarak yapılmış sağ ve sol kanatları arasında kalan selsebilli havuz, Osmanlı mimarlığında suya gösterilen ilginin özgün örneklerinden biridir (Resim 4).

Bitki ve meyve motiflerinin ardışık olarak sıralanmasının izleyicide yaratacak tek düzeliğini kırmak için araya istiridye kabuğu gibi motifler yerleştirilmiş, böylelikle anlatıma değişik bir canlılık kazandırılmıştır. Aynı süsleme anlayışı yapının denize bakan cephesinde de sürdürülmüş, ancak bu kez devreye görkemi sağlayacak sütun ve sütunçeler sokulmuştur (Resim 5).

Resim -4

Resim -5

Bu görünümüyle süslemeler son derece yoğundur ve izleyicinin gözü, yapının konstrüksiyonunu çözümlemede zorlanmaktadır. Bu ağır rokoko süsleme repertuarı, Küçüksu Kasrı'nın genelde barok olan mimari karakterini gizlemektedir. Öte yandan balkon korkulukları, pencere kemerleri ve kanatlar arasındaki dış taşkın süslemelerle de yapıdaki görkeme belirli bir şiirsellik verilmeye çalışıldığı da anlaşılmaktadır. Genellikle pencere çerçevelerinde yoğunlaşan süsleme motifleri deniz cephesi nişler, istiridye kabukları, girdanlar, rozetler, vazolarla zenginleştirilmiştir (Resim 6).

Bu zengin süsleme yan cephelerde pencerelerin çevrelerine inmekte, arka cephede ise daha da sadeleşmektedir. Öyle ki, bu sadelik arka cephede yer alan giriş merdivenine de yansımış ve deniz yönündeki çift kanatlı merdiven yerine bu cephede tek kanat tercih edilmiştir (Resim 7).

Resim -6

Resim -7

CEPHE SÜSLEMELERİ

Deniz Cephesi;

Küçüksu Kasrı deniz cephesi; geç barok ve rokoko süslemelerin örneklerinde oluşan dantela şeklinde oyulmuş mermer ve taşlar ile kaplıdır. Cephenin orta bölümünde girişin bulunduğu duvar, üst katı destekleyen dört yivli sütunun gerisine çekilmiş, yan bölümler dış bükey olarak yapılmıştır. Bu cephenin alt ve üst katında

orta bölümün düz duvarı ile yan bölümlerin dış bükey çıkıntılarının birleştiği yerlerde yuvarlak kemerli niş şeklinde yapılmış, buraya kaide üzerine oturtulmuş içinde girift çiçek motifleri bulunan bir vazo yerleştirilmiştir. Vazoların üzerinde nişler içinde yeralan istiridye kabuğu biçimindeki motifler baroğun karakteristik özelliğidir (Resim 8).

Resim -8

Bu cephenin yer alan akrotör üzerindeki yeşil zemin üzerine altın yıldızlarla yazılmış tuğra I. Abdülmecit'e aittir. Etrafını çevreleyen girland süslemeler ise yine baroğun karakteristik özelliğidir. Deniz cephesi üst kısımlarında akantus yapraklarından ve çiçeklerinden oluşan iki akrotör daha bulunmaktadır (Resim 9).

Resim -9

Bu cephenin orta bölümünde birinci katta üç kemerli pencere vardır. Ortadaki pencere diğerlerinden büyüktür (Resim 10).

Resim -10

Pencereler birbirinden kaideler üzerine oturan iri volütlerle ayrılmıştır. Volütler süslü kemerler ile birleşirler. Pencerelerin üstünde sadece süs amacı ile küçük kabartma bitki yapraklarından yapılmış kilit taşları vardır. Bunların üstünde akantus yapraklarından oluşan kabartma motifler görülür. Rokoko ve baroğun karakteristik özelliği olan bu süslemelerlerden sonra buradan geçen ve üç yerde dışarı taşan kornişin taşan bölümlerinde, üzeri girlandlarla süslü üç vazo görülür. Buradan furuşlar ile çatıya ve akrotöre ulaşılır. Orta bölümde yeralan pencerelerin alt kısmında volütlerin altlarında kabartma dört rozet ve bunları birbirine bağlayan geometrik motifler ile süslü üç korkuluk vardır. Buradan üç konsol ile kemerlerin üzerindeki kornişe geçilir. Üzerlerinde sade impostların yer aldığı kompozit başlıklı, boğumlu yivli dört adet mermer sütun ve bunları bağlayan akantus yapraklardan oluşan girift kabartmalar ve kemerlerin üzerinde yer alan taç biçimindeki kilit taşları bulunmaktadır. Bu sütunların arkasında yer alan giriş mekanının orta kısmında, kasrın ana giriş kapısı vardır. Tümüyle kabartma akantus yaprakları ve girift bitkisel motiflerle süslü taç şeklindeki bir alınlığa sahip kemer içinde açılan çift kanatlı kapı, renkli camlarla süslenmiştir (Resim 11).

C kıvrımlarının nihayetlerinden çıkan akant yaprakları barok ve rokokonun karakteristik bir özelliğidir. Kapının sağında ve solunda yer alan, boğumlu, yivli mermer sütunlar ile yandaki pencerelere geçilir. Pencere üstlerinde de girift kabartma motifler vardır (Resim 12).

Resim -11

Resim -12

Geriye çekilmiş giriş mekanından bahçeye çift taraflı mermer bir merdivenle inilir. At nalı biçimindeki merdivenin korkulukları mermerden olup, birbirine bağlanan girlandlar ve aralarında kabartma çiçek rozetleri ile helozoni kıvrımlı akantus yapraklarıyla süslenmiştir (Resim 13).

Resim -13

Merdiven kolları arasında yeralan duvarda, mermerden kabartma motiflerle bezeli bir çeşme yeralır. Üç bölümlü duvarın ortasındaki bu çeşmenin ana motifi kanatlarını açmış uçmaya hazırlanan bu arada önündeki çeşitli meyvaların tadına bakan bir kuğudur. Kuğunun üst kısmında akant yaprakları içinde istiridye kabuğu onun üzerinde de çiçek demeti yer alır. Meyve ve çiçek demetleri barok ve rokokonun karakteristik özelliğidir. Çeşmenin yalağı istiridye kabuğu şeklinde yapılmıştır. Merdiven kolları arasında kalan boşluğu istiridye kabuğu şeklindeki havuz doldurur. Çeşmenin iki yanındaki mermer kabartmalarda akantus ve asma yapraklarıyla, bunların içinde yeralan üzüm motifleri görülür.

Denize bakan dış bükey yan bölümlerde altta ve üstte üçer pencere vardır. Bodrum kat pencereleri de üçer adet olup demir korkuluklarla örtülüdür. Alt kat pencereleri aynı boyutta olmalarına karşın birbirlerinden farklıdır. Ortadaki pencereler geometrik süslemeli panoların üstünde yer alırlar. Yan pencereler ise, akantus yapraklarından oluşan panoların üstünde, burmalı kolonetler içinde açılmışlardır. Yapraklardan oluşan sütun başlıklarının üstünde çeşitli bitki yapraklarından iri girlandlardan ve bunların üstünde kabartma meyva motifleri ile süslü iki vazodan oluşan dekoratif unsurlar altında ezilen bir alınlık görülür. Ortada yer alan pencere kemerlerinin üzerinde çelenklerden oluşan ve bunları birbirine bağlayan yaprak biçimindeki kilit taşından oluşan bezemeler görülür. Pencereler birbirinden kaideler üzerine oturtulmuş İyon başlıklı, üzerlerinde rozetlere bağlı taşkın girlandlar bulunan duvar payeleri ile ayrılır. Yan cepheye geçişlerde köşe duvarı yakınlarında yeralan

kemerli niş içinde oldukça süslü bir kaide üzerine oturan çiçeklerle süslü iri vazo ve daha üst kısmında yeralan istiridye kabuğu, nişi dolduran dekoratif kabartmalardır. Kasrın deniz cephesindeki nişlerin üst kısmında çelenk biçimindeki girlandlar ve ortalarında deniz kabuğu motifleri görülür. Üst kattaki yan pencere önlerinde mermer sütuncukların oluşturduğu korkuluklar bulunur. Pencere kenarları bitki motifleriyle süslü, ortalarında rozetler bulunan sütunlar ve yapraklardan oluşan sütun başlıklarının içinde açılmışlardır. Pencere alınlığının üzerinde ve pencere ile alınlık arasında çeşitli bitki yapraklarından oluşan kabartma süslemeler yer alır. Ortada yer alan pencerenin kenarları rozetle sonlanan çeşitli bitki motiflerinin yanında yan pencerelere doğru barok ve rokokonun karakteristik özelliği olan S formundaki akantus yaprakları ve rozetlerle süslenmiştir. Pencere alınlığının üzerinde çeşitli bitki yaprakları ve kenarlarda vazodan oluşan dekoratif unsurlar görülür.

Yan Cepheler;

Kasrın yan cephelerinde fazla süsleme yoktur. Bodrum katın önünde sekiz ayak üzerine oturtulan zemin katın balkonu tüm cephe boyunca devam eder. İki katlı kaideler üzerine oturtulan, yukarıdan aşağıya incelen ayakların üzeri yürek biçiminde kabartma motifler ile süsüdür. Balkon korkulukları dairesel motiflerden oyma olarak yapılmıştır (Resim 14).

Resim -14

Balkonların altında bodrum kata girişi sağlayan her iki yan cephede de bulunan birer kapı vardır. Kapıların yanlarında küçük pencereler yer alır. Bu kat cephesinde yatay derz çizgileri görülür.

Yan cephenin zemin katında beş pencere vardır (Resim 15).

Resim -15

Ortada ve yanlarda yer alan pencereler diğer iki pencereden küçüktür. Bu pencereler, yivli sütunlarla çevrelemiş yaprak biçimindeki başlıkların üzerine oturtulan asma yaprakları, kenger ve tabaklar içindeki meyvalardan oluşan kabartma dekoratif alınlılarla bezelidir (Resim 16).

Resim -16

Diğer iki büyük pencere, bitki motiflerinden oluşan ve kemerler boyunca devam eden motiflerle bezenmiş, çok iri süslü kilit taşlarıyla birleştirilmiştir. Yan cephede zemin

kattan üst kata kornişler ve süs frizi ile geçilir. Bu katta da beş pencere vardır. Pencereleler çeşitli bitki motiflerinden oluşan dekoratif bezeme ile çevrilidir. Alınlıklar da zemin kat pencerelerine göre daha süslüdür. Alınlıklarda, pencere aralarında vazolar bulunmaktadır. Bitki motifleriyle bezenmiş altı büyük konsol üzerine oturtulmuş, ortası dış bükey, geometrik mermer korkuluklu balkon ortadaki üç pencerenin önünde yer alır. Balkonun alt kısımları da iri rozet şeklindeki motiflerle süslüdür. Balkonsuz olan iki yan pencerenin alt kısımları mermer sütuncuklar şeklinde yapılarak, hareketliliğin devamı sağlanmıştır. Pencere alınlıklarının üstünde yer alan furuşlar ve korkuluklarla üst kat sınırlanır (Resim 17).

Resim -17

Kara Cephesi;

Göksu kasrının karaya bakan cephesi üç bölümlüdür. Orta bölüm dış bükeydir. Kasrın ikinci giriş kapısı bu dışbükey cephede yer alır. Bu kapıya düz mermer korkuluklara sahip oldukça dik bir merdivenle ulaşılır. Bu cephede zemin ve üst katta toplam onyedici pencere açılmıştır. Zemin katta kemerler içine açılmış pencerelerin üstünde rozet şeklinde yapılmış kilit taşları, pencerelerin üstündeki duvarda ise niş şekline andıran panolar görülür (Resim 18).

Üst kat pencereleri daha süslüdür.

Pencerelerin üzerine hepsi birbirinin aynı olan girift kabartma motifler yapılmıştır (Resim 19).

Üzerlerindeki nişe benzer panolardan furuşlarla çatıya geçilir. Bodrum kat pencereleri geometrik şekilleri dışın da özellik göstermezler. Zemin ve üst kat küfeki ve

Resim -18

Resim -19

kandıra taşı ile düz olarak kaplanmış. Kasrın cephe bezemeleri yapı ile bütünleşmeyi başarmıştır. Genellikle pencere çevrelerinde yoğunlaşan bezeme elemanları, ön cephede nişler, girdandlar, rozetler, istiridye kabukları ile zenginleştirilmiştir. Yan cephelerde de devam eden bu bezeme, arka cephede sadeleşmiştir.

KAYNAKLAR

- ARTAN, T., 'Küçüksu Kasrı', İstanbul Ansiklopedisi, Cilt V, İstanbul, 1995
 BELGE, M., İstanbul Gezi Rehberi, Tarih VakfıYurt Yayınları, İstanbul, 1994.
 CONTI, F., Rokoko Sanatını Tanıyalım, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1985.
 CONTI, F., Barok Sanatını Tanıyalım, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1997.
 ÇELİKBİLEK, D., Beykoz Kasrı ve 19. yüzyıl Kasırları Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Y.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1988.
 DELEON, J., Boğaziçi Gezi Rehberi, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1998.
 İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi, Tercüman Gazetesi Kültür Yayını, İstanbul, 1984.
 KUBAN, D., Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1954.
 MİLLÎ SARAYLAR, Küçüksu Kasrı, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Yayını, İstanbul, 1995.
 MİLLÎ SARAYLAR, Milli Saraylar 1993, T.B.M.M. Milli Saraylar Daire Başkanlığı Saray ve Köşkler Grup Başkanlığınınca Hazırlanmış, T.B.M.M. Vakfı Mali Desteği ile Yayınlanmıştır. Yayın No.9. Ankara.
 SÖZEN, M., Devletin Evi Saray, Sandoz Kültür Yayınları No:12, İstanbul, 1990.
 SÖZEN, M.,- TANYELİ, U., Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1999.
 TUĞLACI, P., Osmanlı Döneminde Batılılaşma Dönemi ve Balyan Ailesi, İstanbul, 1981.

*Dr. DAÜ İç mimarlık Fak. Öğr. Gör.

İç Mimarca (2)

*Banu Tevfikler ÇAVUŞOĞLU

yaşamakta olduğumuz hızlı bilgi çağına, bunun gereği olarak iç mimarlık mesleğine ve günümüzdeki önemine değinmiştik... de.... hangi çağdan bahsettiğimiz konusunda bir karmaşa yaşadım, öncelikle oradan devam etmeğe karar verdim... itiraf ediyorum, gerçekten depresif bir ruh haline sürüklendiğimi hissediyorum... yan yana gelmiş kelimelerin tam anlamıyla hem de... şu anda saat 19.29 ve yoğun bir tempoyla geçen iş gününün ardından 20 dakika kadar önce eve geldim. yapılacak işler listem yine çok kabarık... zaten bu ruh halimin nedeni de başlıca bu!!! çalış çabala, yapılabilecekler adına kendince elinden geleni ardına koyma, sen yap, o yapsın, o da yapsın üste düşenleri de hep birlikte gelin iyi bir yerlere, önce toplumca, sonra da tüm dünya diye kurgular yap... da nasıl? daha anahtarı çevirirken, elektrikler kesilmesin mi!!! hay aksi! şaka desen şaka değil, gerçek olduğunu da kabullenemeyecek ideallerin var!!! bu ne çelişkidir ki, beyin bir tuhaf oluyor. tutulma gibi birşey desem, değil. sinir desem, o da değil. kırılmak, belki. ama yok yok, o da değil. hak etmiyorum, isyan desem, o da değil. e peki ne diye düşünmekten çıldırıyorum, bu kesin!!!

hava da çok soğuk. güya en pratiği diyerek taktırdığımız klima, gerçi mum ışığında pek seçemiyorum ama, tablo niyetine duvarda asılı. tevekkeli değil, takarlarken ustalara kan söktürmüş, yok tam bilmem neyin üstüne gelecekmiş de neye referans verecekmiş de... neyse, karnım da aç!!! gelirken buz gözünde duran dört peynirli pizzanın da hayalini boşuna kurmuşuz. bunu da geçiyorum... yarına yetiştirmem gereken bir araştırmam var. akşam internet'e girmeği inat ve ısrarla denedim! bugünün işini yarına bıraktığım falan yok yani! de dün de telefon bağlantılarında fiber optik kablolardan kaynaklı bir sorun varmış (bunu da paranoyak kaygılarla hesap sormak için telefon açtığım, ve sonunda en azından beni aydınlattığı için teşekkürlerimi sunabildiğim superonline görevlisinden öğrendim), bağlanamadık... nasıl yetiştiririm diye, soğuktan morarmışım da zaten, kara kara düşünüyorum...

lefköşa'nın vaktiyle çok tanıdık simalarından dubara 'şu anda sizlere iki aslanın arasında sesleniyorum' demiş diye ne güzel de anlattı çok sevdiğim arif hoca geçenlerde gazetede ki köşesinde 'gaz lambasının altından seslenirken'... ben de şu anda lap top'umun %81lik pil ömrünün ışığından yazıyorum... aklımda binbir tilki...

aklımda noel babam! sakın o hırsızlar karanlığı fırsat bilip lefköşa belediyemizin üstün bir çabayla bize yeniyıl heyecanını yaşatmak, bizi neşelendirmek, süsümüzü püsümüzü ihmal etmemek adına özenle serpiştirdiği noel babalarımıza bir şey yapmasınlar!

aklımda 'çağdaş olmak'. beni bu elektriksizlik mahvetti, kesin! yoksa ben böyle düşünmezdim! ne gerek var diye mi düşünüyorum? aman aman, aklımdan yel alsın! son bir iki yıldır avrupa birliğini sayıklıyoruz. bir yerlerde ab göründü, ama acaba oralarda ışık vardı da ondan mı? bunu da bilemedim, neyse...

federico garcia lorca'nın şiiri gelip takılıverdi şimdi de aklıma ve dilime... ay kocaman at kara/ torbamda zeytin kara/ bilirim de yolları/ varamam cordoba'ya/ yola baktım yol uzun/ aman atım yaman atım/ etme eyleme ölüm/ varamadan cordoba'ya...

sahi ne demek hakikaten çağdaş olmak? hangi çağdan bahsediyoruz çağdaş olmaktan bahsederken? yoksa aziz nesinin dediği gibi 'çağcıl' olmayı mı beceremedik? bütün bunları düşünürken, elimde olmadan hep mesleğimden bakmağa devam ediyorum. ve tekrar tekrar karar veriyorum ki her şey bir bütünün parçası. tıpkı domino gibi... yani mesleğimden bakıyorum da yaşamdan koparmadan, öyle bir bütünde... başka türlü işin doğasına aykırı zaten. ve gelip eğitime takılı kalıyorum. hem de temeline. galiba yanlış, varsa tabi, yani yalnız bende değilse sorun, bireyler olarak şekillenirken varolan noktada... ama karamsar olmamak lazım, farkındayım. madem ki düşünüyoruz, öyleyse varız, öyleyse de varolmanın gereği ve kaçınılmazı olarak toparlanacağız... iyi güzel ne varsa elimizden geleni ardımıza koymayacak, yapacak, başaracağız... neyse, temel eğitimimizde yaratıcı ve eleştirel düşüncenin önemine işaret etmeli ve de sonradan kazanılamayacak bakış açılarını oralarda edinmeye başlamalıyız. tasarım değişiminin somutlaşmış hali olması nedeniyle değişikliği yansıtmaktır ve toplumsal bir eylemdir. "yaptığımızı öğreniriz" diyen john dewey ve "ortam mesajdır" diyen marshall mcluhan'dan çıkışla eğitimin pratiği, alanların kendi diliyle gerçekleştirilirken yaratıcılık bağlamında diğer disiplinlerle de ilişki kurulması sağlanmalıdır. aktif eleştir; ilişki kurma; bağımsız yargılama; duyguyu katma; yanıtı çeşitli yollardan gitme; yeni anlamlar üretme, çıkartma; deneme, yanılma; kendine yeterli olma; açık fikirlilik;

esneklik; yaratıcılık; merak; araştırma vs., barındırılması gereken ilkeler olmalıdır. bu sayede toplumca bilinçlenebilir, değişimin sürekliliğini ve gelişim barındırmasını sağlayabiliriz.

toplumun bilinçlenmesi, iç mimarlık mesleğinin anlaşılmasında çok önemli. yoğun yaşanan problemlerden bahsederek başlamak, tek tek üstünden geçmek, belki iyi fikir diye düşünüyorum. şimdi, meslektaşların genel olarak birleştikleri iç mimarlık deneyimlerinden örneklerle konuyu açalım, bakalım neler çıkacak. bakalım bu fikir jimnastikleriyle sorunları aşabilecek, mesleğin toplumdaki yeri, gereği ve değeri kapsamında hedefleneni elbirliğiyle oluşturabilecek miyiz....

sürecek...

* Dr. DAÜ İçmimarlık Böl.
Öğr. Gör. / İç mimar

Peyzaj ve Ada Kimliği

Nevter ZAFER* - Aslı ÖZGÜRÜN**

Kıbrıs Adası, Doğu Akdenizdeki stratejik konumundan dolayı, tarih boyunca farklı medeniyetler altında birçok kültür ve uygarlığı bünyesinde barındırmıştır. Gelişen zaman dilimi içerisinde hem doğal peyzaj hem yapısal peyzaj ada kimliğinin oluşmasında etkili olmuştur.

Adanın izole ve sınırlık özelliğinden dolayı yarım adalardan farklı olarak peyzajdaki özgünlük ada florası ile birlikte ortaya çıkmıştır (Özgürün A.). Bu doğrultuda doğal peyzaj dokusu Kıbrıs adasının her iki taraftaki kimlik özelliğinin devamını sağlamıştır. Buna karşın adanın hem kuzey bölümünde hem de güney bölümünde yapısal çevre birçok sebepten dolayı değişim göstermiştir.

Farklı medeniyetlerin adaya gelmesiyle farklı kent ve peyzaj görünüşleri ortaya çıkmış ve belirli bir ada kimliğine etken olmuştur. Buna örnek olarak, Lüzinyan döneminde kamusal alanlara, meydanlara ve meyve bahçelere önem verildiği bilinmektedir. Venedik döneminde dini yapıların önüne dikilen Cümbez "Ficus sycomorus" ağacı dini yapılara sembol oluşturan ve günümüze kadar gelen anıtsal ağaçlar arasındadır. (www.stwing.upenn.edu.) Bunlar, Mağusa kentindeki Lala Mustafa Paşa (St. Nicholas) camisi ve Ağa Napa kasabasındaki katedralin önünde bulunmaktadır. Bu ağaçlar Venedik dönemi peyzaj elemanlarına örnek oluştururken diğer yandan, Osmanlının adaya gelmesiyle birlikte hurma ağacı yaygınlaşıp peyzajda farklı bir kimlik oluşturmuştur (Yapıcıoğlu 1995). İngiliz döneminde ise Palmiye ağacı prestij binaları önünde kullanılırken Okaliptus ağaçları daha fazla arazi ıslah çalışmalarında kullanılmıştır.

Peyzaj Açısından Ada Kimliğini etkileyen mekanlar Kent Parkları

Kentlerin kimlik oluşumunda yer alan bileşenler arasında kent parkları önemli bir yer kaplamaktadır. Kent parklarında yöreye ait doğal ve yerel bitkiler bir arada bulunmalıdır. Bunlar da kentlerde doğal atrium görevi yapıp peyzaj kimliğinin idamesini sağlamaktadır. Kıbrısın kuzeyinde kent parkları her ne kadar gelişme gösteremese de güneydeki kent parkları adadaki peyzaja ve bitki örtüsüne örnek teşkil etmektedir. Kapıların açılması ile birlikte kuzeyde eksik kalan bu olgu, zaman içerisinde bu bölgedeki kullanıcı istekleri ve yerel yönetimlerin duyarlılıkları doğrultusunda gelişim gösterecektir.

Turistik alanlar

Turistik alanlar arasında peyzaj açısından oteller önemli rol oynamaktadır. Buradaki peyzajın kimliği adanın tümünde aynı karakter özelliklerini göstermektedir. Otellerdeki peyzaj içerisinde hurma ve palmye sıklıkla rastlanan ağaç türleri arasındadır. Bunun yanında otel peyzajı içerisindeki rekreasyon alanları, dinlenme, gezinti alanlarındaki peyzaj düzenlemelerinde ise genellikle yerel bitkiler seçildiği gözlemlenmektedir. Bunlar arasında; akasya, defne, kara çam, sikas, mazı, cemile, sardunya, çin gülü (Perbellini 1992) peyzaja yerel kimliğini veren bitkiler arasında yer alıp, Kıbrıs'taki otelleri özel kılmaktadır.

Cadde/Sokak Düzenlemeleri ve Kavşaklar

Tarih boyunca Osmanlı dönemine kadar sokaklarda peyzaja kimlik veren herhangi bir eleman gözlenmemiştir. (Numan, 2000). Osmanlı döneminde avlulardaki yeşil doku sokaktan beklenen yeşili karşılamakta idi. Böylece renk, doku ve iklimsel çözümler yerine getirilmiş ve sokaktaki peyzaj kimlik kazanmaya başlamıştır.

Sokak dokusunda bu nadir rastlandığı anlaşılan yeşil doku izlerine, İngiliz döneminde daha sıkça yer verilmiş, servi, Kıbrıs akasyası ve çam gibi ağaç türleri, hem silüeti yumuşatma hem de gölge sağlama amaçlı olarak kullanılmıştır (Numan 2000). Bu tür sokak dokularına özellikle Lefkoşa sur-içerisinde rastlanmaktadır. 1960 sonrası farklı bitkilerin- Erguvan, Bahonya, Japon inciri, Portakal, Limon- kullanımıyla birlikte sokaktaki peyzajda çeşitlilik artmıştır. Özellikle her evin ön bahçelerinde kullanılan yaseminler ada kimliğinde kokusu ve görünüşüyle etkili olmuştur.

Cadde ve sokaklardaki düzenlemeler ile birlikte, peyzaj elemanları hem kentlere hem de caddelere peyzajda da kimlik katmaktadır. Yerel peyzaj elemanlarının kullanımıyla birlikte Kıbrıs'taki sokak ve cadde dokuları kentlere göre değişim göstererek bulunduğu kenti özel kılmaktadır. Örneğin Lefkoşa ve Gazimağusa sur içleri Hurma ağaçlarının, sık kullanımı ile peyzajda kimlik kazanırken, Larnakadaki Palmiye ağaçları kenti özel kılmaktadır. Bu seçimler yapılırken hem kentteki yerel bitki örtüsüne bakılıp hem de kenti tarih boyunca temsil eden peyzaj elemanlarına da dikkat edilmelidir. Kentlerin kimliğinden bahsedilirken, son zamanlarda Girne'ye dikilen hurma ağaçları kentin silüetini bozmaya başlamış ve

kente özgü olmayan bu bitki türü ile birlikte peyzaj açısından kentin kimliği değişmeye ve bozulmaya başlamıştır. Halbuki yıllar boyunca Girne kenti Harup, Zeytin ve Portakal ağaçları ile birlikte Akdenizli bir kent olmakla birlikte bu ağaçların oranlı ve ölçekli kullanımı peyzaj kimliği açısından da adada tek olma özelliğini göstermekte idi.

Kavşaklar ve çemberler, trafiğin artması ile birlikte önemli kesişim noktaları olmaya başlamışlardır. Geçmişte sadece fonksiyonel olarak kullanılan kavşaklar günümüzde kentlere estetik açıdan da katkı koymaktadır. Güneyde tasarlanan kavşak ve çember düzenlemeleri bulunduğu bölgeye kimlik kazandırmaktadır. Bunun yanında çemberlerdeki kentsel sanat eserleri ile birlikte kullanılan peyzaj düzenlemeleri hem trafiği yumuşatmakta hem de bulunduğu çevreye olumlu etki yaratmaktadır. Kıbrıs'ın kuzeyinde bu olgu, artan trafik ve güney ile etkileşim sonucunda gelişmeye başlamıştır. Şu anda bakımsız ve boş duran çemberler, kavşak ayırımları, refüj ve yol kenarlarının planlanmasının ve tasarımının düzenli gelişmesi gerekiyor.

Konut Bahçeleri

Peyzajda süregelen bitkilerin bahçelerde kullanımları ile birlikte konut bahçelerindeki peyzaj da kimliksel açıdan yerini almıştır. Konut bahçeleri gerek iç bahçelerden sarkan gerekse duvar kenarlarında yetiştirilen cemile, yasemin ve asma gibi sarıcı bitkiler sokağa hem üçüncü boyutta canlı bir doku oluşturup gölge elemanı olarak kullanılmakta hem de peyzaja renk katmaktadır. Önceki çağlarda konut bahçeleri ihtiyaca göre meyve ağaçları ve sebzelerin birlikte kullanımı ile fonksiyon kazanmıştır. Son yüzyılda Kıbrıs toplumunda beliren çevre bilinci ile birlikte konutların bahçeleri de tasarlanıp hem ihtiyaca göre hem estetik açıdan düzenlenmektedir. Daha önce sıklıkla kullanılan bitkiler arasında adaya özgü akdeniz bitki türleri yerine ithal edilen daha düzgün forumlu mazı, taflan, ardıç gibi türler tercih edilmiştir. Tüm bu düzenlemeler ayrıca sokak silüetini de desteklemektedir.

Sonuç olarak, tarih boyunca adaya farklı medeniyetlerle birlikte gelen bitki türleri zamanla peyzajdaki bütünlüğü oluşturup, adadaki peyzajın tümünde aynı özellikleri göstermiştir. Kıbrıs adası birçok medeniyetin boyunduruğu altında kalmasına rağmen peyzajdaki kimliğini yüzyıllar boyunca sürdürmüştür. Özellikle 1974'ten son-

raki 30 yıllık bölünmüşlük adanın kuzeyinde ve güneyinde birçok farklı gelişimlere sebep olurken, bu değişimler özellikle doğal peyzajda görülmemiştir. İnsan eliyle oluşturulan peyzaj dokusu, Akdeniz ikliminin etkisiyle adadaki aynı karakteri sürdürmektedir. Adada var olan peyzaj sadece Kıbrıs adası kimlik özelliklerini değil aynı zamanda Akdenizdeki peyzajın kimlik özelliklerini de taşımaktadır.

Referanslar

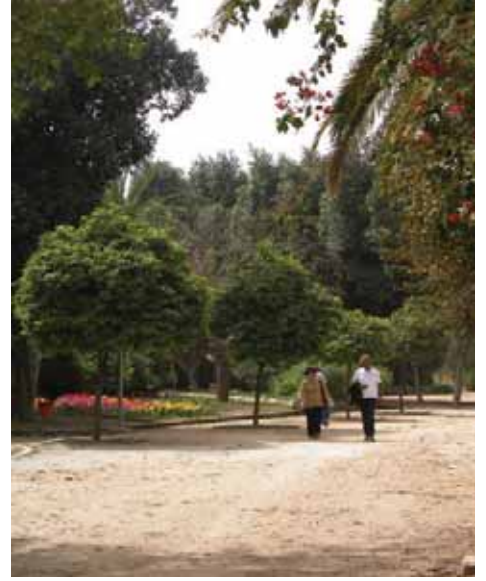
- "D.E. Viney ,An ILLUSTRATED Flora of North Cyprus volume 1 and volume 2.,North Cyprus,1996
- "Numan I, Can E, Zafer N., Gazimağusa Suriçi Kentinin Kimlik Ve Peyzaj Açılarında İrdelenmesi, TMMOB Peyzaj mimarları odası, Peyzaj Mimarlığı Kongresi, Ankara, 2000, pp 339-345
- "Oleg Polunin- Anthoney Huxley, Flowers of the Mediterranean
- "Özgürün A. Recommendations to enhance quality of urban life in residential outdoor environment of Gazimağusa, yayınlanmamış Master tezi, DAÜ, Mağusa 2003
- "PERBELLINI, Gianni. 'Outline of Fortified Networks on Cyprus'. IBI Bulletin 48, Europea Nostra Publications, Netherlands, 1992.
- "www.stwing.upenn.edu. /durduran/drfr.html
- "YAPICIOĞLU, Ali. Ottoman Influences On Cypriot Domestic Architecture, 1571-1923. School of Architecture and Urban Design, University of Kansas, Kansas, 1995.

Sokak dokusu ve peyzaj
begonvil kullanımı

Caddede yaya ayırımı ve peyzaj kullanımı

Kent parklarındaki peyzaj - yerel bitikierin
kullanımı

Avludaki peyzaj-
hurma kullanımı

Cümbez ağacının kamusal
alandaki kullanımı

Otellerdeki peyzaj kullanımı

Kamusal alandaki peyzaj kullanımı

Sokaktaki canlı yeşil doku-
Servi kullanımı

Girne'de kimliğin bozulmasına öncülük
eden hurma ve palmye kullanımı

Otellerdeki peyzaj kullanımı

Konut bahçesindeki Peyzaj kimliği

Sokaktaki canlı yeşil doku- Portakal ve
Erguvan kullanımı

Konut bahçesindeki
Peyzaj kimliği

Konut bahçesindeki Peyzaj kimliği

Girnenin şu andaki kimliğini oluşturan peyzaj
elemanları

Konut bahçesindeki Peyzaj kimliği

* Yüksek Peyzaj Mimarı ve Kentsel Tasarımcı- DAÜ
**Yüksek Peyzaj Mimarı- Mesan

Bir Konuk... EMİN ÇİZENEL - Ressam

*Fatma TERLİK - ** Cem KARA

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Sanatçımız Emin Çizenel'in adamızın en güzel manzaralarından birine sahip olan Kervansaray'daki çalışma stüdyosunda gerçekleştirdiğimiz özel röportajda sanata, yaşama ve mimarlığa dair hoş bir sohbet gerçekleştirdik.

Sanattaki yaratıcılık;

" Bu kelimeyi çok sevmiyorum, onun yerine 'akıl iş, akıllı iş, zekice' demek daha doğru geliyor. Sanat üretmek önce entelektüel bir birikimin altyapı oluşturduğu "post duyarlılık" işi bir eylemdir.

Akıl işinin 'yaratıcılığın' eğitilebilir bir kavram mı?

Ben hala doğal yeteneğin hamuruna inanıyorum. Eğitim bunu doğru yönlendirebilir. Ama eğitim "Artist" yapmaz. Bu kadar sanat okuluna rağmen dünya hala sanatçı cenneti olmadı.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Her serginizde farklı yöntem ve teknikler mi deniyorsunuz?

"Bu tam da öyle değil. Ancak farklı ana başlıklarla çalıştığım doğru. Her yeni başlık kurgulandığı şekli ile farklı malzemelere ve biçimlere yönelebilir. Bunu seviyorum. Yani malzemelerin izini sürmek, denemek ve kendime göre yeni tatlar bulmak isterim. Bu yalnızca

teknik bir sorunu içermiyor. Her yeni serinin konsepti yeni bir dil konuşsun ve bir sonraki işlere yeni yollar açsın mesela. Alıcı gözle etrafa bakmak, değişik ayrıntıların kendi alanımıza sanatsal bir dil üstünden katılmasını sağlayabilirsiniz. Gerek malzeme gerekse imgeleme gücünüzü katabileceğiniz çok şey çıkabilir. Bu macera beni çok heyecanlandırıyor ve resmim böyle bir süreci başından beri yaşıyor.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Akdeniz'de yaşıyor olmak bu temaları belirlemede etkisi oluyor mu?

"Akdeniz motifi, "Akdenizli" karakter olarak duruyor zaten . Coşkulu, delişmen bir ruh bu. Sonra coğrafyanın insanlık tarihi ile ilgili her katmanı kültür-sanat anlamında geniş bir "skala" veriyor. Böyle bir şeyin defterine sahip bir kaptan gibi geminizi yüzdürebilecek heyecanlı alanlar var.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Hüzün eserlerinize yansıyor mu?

Kuşkusuz. Buralarda baharatlı bir yaşam var. Acıtıyor da. Ama insanca ve "Aşk'la" imlenmiş bir sürü de şey var. "Hüzün" bütün bunların içinde duran, hastalıklı değil ama Aşk'ı besleyen bir eleman. Yaratıcı alanlara kapı açabilecek dürtüler verebilir.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Ütopik bir projeniz var mı?

Aslında sanat dünyayı değiştirmek için bir ütopya. Her sanatçının yola çıkışı böyle "uçukluk"ları barındırıyor. Birşeylerin tekrardan, var olduğu şeklin ve inancın dışında yeniden inşa etme gibi bir eylem kurmaya çalışıyorsunuz. "Ütopya" her insanın kurabileceği, yalnızca insana özgü bir psikoloji. "Dünya barışı" bir ütopya ise sanatçı da hep "ütopik" olandır. Benim ütopyam, neyi ne kadar bilip, ne kadar sevip, ne kadar yapabileceklerimin en doğru ifade bulma biçimine ulaşmaktır. Bu hep bana en yakın ve en uzak olacak olandır. İş bazında ortaya koyacağım ne varsa, onları böyle başarabilmeyi çok isterdim.

Kıbrıs'ta yaşıyor olmak sanatınızı nasıl etkiledi?

Tek başına fiziksel olanaklardan söz etmezsek burada yaşamak bir ayrıcalık da olabilir. Ama dar alana sıkışmış da hissedebilirsiniz. Birçok insanın asla yaşayamayacağı dramlar, tramvalar yaşamış olsak da, yaşamın en derin hallerine dair okunabilir, hissedilebilir yeni yetenekler geliştirilebilirsiniz. Doğaya yakın olmak ruhunuzu uçurabilir ama diğer yandan salt doğanın resmiyle açıklayamayacağınız evrensel insan motifini en karmaşık yalnızlığını da yaşayabilirsiniz. Haritanın en öznel algılanışı esnasında kendime sayısız "şarj" alanları bulabiliyorum. Böyle bir duyarlılığı yaşadığım bu adada bulabiliyorum. Resmim de bundan fazlaca nasibini alıyor.

Yer değiştirme sanatsal yaşamınızı etkiledi mi?

Yalnızca yer değiştirme değil. Hayatımın bir döneminin

(Fotoğraf: Cem KARA)

bıçak gibi kesildiğini hissettim. Bu bir şok değişimdi aslında. Neler olduğunu anlayana kadar yerçekimsiz olmak gibi bir şey.

Doğal olarak hem sanatsal yaşamım hem de doğal ihtiyaçlar bağlamında bocalamalar yaşıyoruz. "Doğal ihtiyaç"derken, kişilik oluşumundaki süreçlerde bir parçamı bedenime monte edebilme, şeklinde de açıklanabilir. Geçmiş özmeyi "çocukluk ve delikanlılık" dönemim olarak puslu bir peyzaja gömmek istedim. Tabii şimdi öyle değil.

(Fotoğraf: Cem KARA)

Sizin insanlara açık, pozitif yenilikçi bir yönünüz var, zaman zaman bundan uzaklaştığınız oluyor mu?

Yenilikçi olduğum doğru. Hatta deneysel olduğum bile söylenebilir. Bu benim resmimin kendi sorunsalı ile ilgili. Hep yeni pencereler açmayı severim. İlişkilerim de öyle. Yüreğimin kapı ve pencereleri hep açık. Düşünceliği yaşama pahasına hep öyle oldum. Küçük toplumlarda böyle bir açıklık üzüntülerde yaratabiliyor. Ama zamanla kendimizi korumayı da öğreniyorsunuz. Benim koruma mekanizmam çok gelişmiş olmasa da yaptığım işle ilgili kalkanlarım var. Taviz vermem ve onu korurum. Pozitif olmak, hayata karşı coşkulu olmak, sevgi üretebilmek, sanatın ve onu üretmenin katabileceği en insanca özelliklerdir. Ben de öyle olduğumu düşünüyorum.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Sergiler artık sadece resim yapıp duvara asmak değil. Tümü bütünü tasarlamak; Resimlerinizi mekanın içinde bütünlüğünü bir mimari eleman gibi görmek konusunda ne düşünüyorsunuz?

"Çağdaş sanat" ve giderek "Güncel sanat" çağımızın yeni estetik kavramları ile algılanıyor. "Sanatta "güzel", artık bir Rönesans estetiği ile açıklanmıyor. Bu her alanda böyle ve yeni düşünce sistemleri ile gelişen günümüz filozofisi sanata bakışı da beliriyor. Bu bağlamda sergiler daha kavramsal(konseptlerle) ve düşünce boyutu ile de değişik bir sergileme formunda oluşmaktadır. Mekan kavramı, bütünleştirici bir kavram oluyor. Yani mekan tekrardan tarifleniyor. Güncel sanatta, eser bir mekanın dekoratif bir eleman değil tam tersine onu anlamandırarak farklı bir tariflemelere götüren bir eleman.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Sanatı ve sanatçıyı eğitim ve gelir düzeyi yüksek aileler Rönesans'tan itibaren desteklediğini biliyoruz;

Doğrudur. Burjuvazi, toplumların sınıf katmanları sosyal bir olgudur ve birbirini etkiler. Rönesans dönemi hami sanatçıya yaşamsal destek verdi. Kiliseler de öyle. Din(kilise) destekli yönelmelerin yine ona hizmet ettiği bir dönemde olmuştur. Anca sanatçının bağımsız üretimi, başına buyruk olarak kendi yaratıcı özgürlüğünü kazanması kolay olmadı.

Ama diyebiliriz ki her dönemde sanatçıya yatırım ve onu yaşatan geliştiren hep oldu. Bugün de oluyor. Sponsorluklar öncü sanatı destekleyerek önünü açıyor.

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Umarım bizim ülkemizde de yeni ve büyük projelere destek verilerek sanatçıya üretiminde özgürleştirsın. Bu çok gerekli.

(Fotoğraf: Cem KARA)

(Fotoğraf: Fatma Terlik)

Günümüzde sanat çalışmaları tema, tarz, teknik, malzeme ve mekan olarak bir takım interdisiplin birliklikler içermektedir. Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?

Farklı sanat disiplinlerinin birlikteliği ya da birbiriyle paslaşması günümüzde çok önemli. Sanatcının kendini ifade etme biçimi doğrultusunda her türlü yeni gereksinim, malzemeyi de beraberinde getiriyor. Teknik olanaklar, bilgisayar dünyası, iletişim ve daha birçok olanak, bu ifade biçimini besliyor.

Boyutlar değişti. Konseptler değişti. O zaman da klasik boyutları doğrultusunda başka boyutlarla ifade ediyor. Farklı sanat dalları bir biri ile sarmal bir ilişkiye girmiştir. Mimarlık belki de bundan en çok nasibini alan sanat dalıdır. Aslında her sanatı böyle bir skalanın tam da ortasında donanabilmek zorunda. Hem entellektüel olanak hem de okuyabilme eksensizleri ile.

* Yüksek Mimar

** Yüksek Mimar

Kara Trenin Peşinde - (I) Kıbrıs Devlet Demiryolu

(1905-1951) (Cyprus Government Railway)

Senih ÇAVUŞOĞLU*

Kıbrıs'a getirilen ilk (1No.lu) lokomotif 6 tekerlekli, 8 ton ağırlığında, Hunslet Engine Co.Ltd., Leeds, İngiltere yapımı küçük bir lokomotifti.

1No.lu lokomotifie ait bir maket (Hunslet Engine Co.Ltd.)

Kıbrıs Devlet Demiryolu 75 cm ray genişliğinde, Mağusa Liman'ından Lefkoşa'ya uzanıyor, buradan da Güzelyurt'a (Omorfo) devam edip Solya Vadisi'ndeki Evrihu'da (Omorfo-Evrihu hattı 14 Haziran 1915 yılında hatta ilave ediliyordu)

76 millik maceralı yolculuğunu tamamlıyordu. Bu güzergahda 30'a yakın orta sınıf istasyon veya durak bulunmaktaydı. Bu istasyonlardan bazıları aynı zamanda posta ve telgraf şubeleri olarak da görev yapmaktaydı.

İstasyonlar arası iletişimi ise telefon ve telgraf hatları ile sağlamaktaydı.

Posta Ofisi olarak da görev yapan bazı İstasyonlar

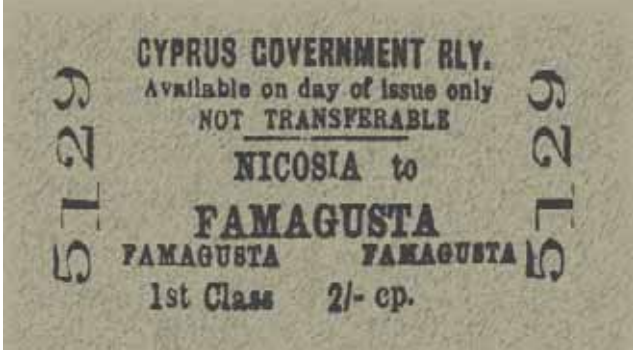
- "Famagusta (Mağusa) - 2'inci Mil
- "Encomi (Tuzla) - 6'ıncı Mil
- "Stylos (Mutluyaka) - 9'uncu Mil
- "Gaidhoura (Korkuteli) - 11'inci Mil
- "Prastio (Dörtöl) - 13'üncü Mil
- "Pyrga (Pirhan) - 15'inci Mil
- "Yenagra (Nergisli) - 18'inci Mil
- "Mousoulita (Kurudere) - 21'inci Mil
- "Angastina (Aslanköy) - 24'üncü Mil
- "Exometokhi (Düzova) - 28'inci Mil
- "Trakhoni (Demirhan) - 30'uncu Mil
- "Miamilea (Haspolat) - 34'üncü Mil
- "Nicosia (Lefkoşa) - 37'inci Mil
- "Yerolakko (Alayköy) - 43'üncü Mil
- "Kokkini Trimithia - 49'uncu Mil
- "Dhenia (Denya) - 52'inci Mil
- "Avlona (Gayretköy) - 53'üncü Mil
- "Kato Kopia (Zümrütköy)- 55'inci Mil
- "Peristerona - 56'ıncı Mil
- "Argaki (Akçay) - 58'inci Mil
- "Morphou (Güzelyurt) - 61'inci Mil

Angastina (Aslanköy) İstasyon Postahanesi damgalı pul

İlk ve Son Seferler

Kıbrıs Devlet Demiryolu, motorlu taşıtların ada ulaşımına egemen olmasıyla rekabet edemez duruma gelmişti. Yapımına 1904 yılında başlanan demiryolu tamamlanarak 21 Ekim 1905 günü Mağusa'dan Lefkoşa'ya gerçekleştirerek başlayan ilk yolculuğuna, 31 aralık 1951 günü saat 14:57'de Lefkoşa'dan Mağusa'ya gerçekleşen yolculukla saat 16:38'de Mağusa İstasyonu'unda son buluyordu.

Lefkoşa-Mağusa yolculuğu için bir "birinci sınıf" bilet

46 yıllık Kıbrıs demiryolu macerası artık sona ermişti. Özellikle iki dünya savaşı süresince önemli görevler yapmış olan demiryolu, bu sürede 7,348,643 yolcu, 3,199,934 ton da yük taşımıştı.

1952 yılında bozulan raylar £65,626 karşılığında Meyer Newman firması aracılığıyla İtalya'ya hurda olarak satılıyordu. Demiryolu kapatıldıktan sonra, 1No.lu lokomotif hurda olarak satılmaktan son anda kurtulup bir anı olarak Mağusa'da tutulmasına karar veriliyordu.

1972 yılına kadar Mağusa'da duran ilk (1No.lu) lokomotif Ulaştırma Bakanlığı'nın izni ile Dikelya Üssü'ndeki "Kraliyet Elektrik ve Makine Mühendisleri" tarafından restore edilip Mağusa'daki yerine geri gönderiliyordu.

Bir zamanlar okalüptüs ağaçlarının arasından süzülüp ilerleyen trenin yerine şimdilerde Mağusa Lefkoşa karayolu uzanmakta ve her gün binlerce motorlu araç gidip gelmektedir.

Yarım asır önce bizi terkeden bu nostaljik kara treni hatırlayan kaç kişi kalmıştır acaba? Geçip gittiği yerlerde ne izler bırakmış, nasıl heyecanlar yaşatmış, neler taşımış, kimleri kavuşturup, kimleri ayırmış, kimbilir. İşte bu belgeselde bunun izini süreceğiz...

KAYNAKLAR

-Gürkan, Muzaffer Haşmet, Tarih İçinde Kıbrıs, Toplu Eserler 4, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa Kıbrıs, 2000.

-Keshishian K. Kevork, Romantic Cyprus, 14th Edition (Revised) Lefkoşa Kıbrıs, 1972.

-The Railway Gazette, 7 Aralık 1912

* Grafik tasarımcısı

The Buffer Zone' Structural Condition and The Re-use Strategies For This Area:

Özge ÖZBEKOĞLU*

This paper aims at providing an answer to the following question; 'what is the present condition of the ruined buildings in the buffer-zone of Nicosia; to what extent is it feasible to conserve them; can they form the 'frame-work' for the regeneration of that area?'

Image: I (An image from the Buffer Zone) Date: June 2005
Source: Ozge Ozbekoglu

Nicosia, the capital of Cyprus has been the largest and most significant city of the country during the last millennium. Built almost in the centre of the island, it constitutes the administrative, commercial and cultural nucleus of the country. In ancient times and during the first Christian centuries it was known as Ledra. The centre of the city enclosed by the 16th century Venetian Walls includes museums, Byzantine churches, medieval and neoclassical buildings, Ottoman baths and khans, picturesque narrow streets and beautiful neighbourhoods. Unfortunately, Nicosia has been divided since 1974 and currently is the only divided city in Europe. The tragic events of 1974 led to the communal and physical division of Nicosia affecting its economic and living conditions and its potential for natural growth. Present day Nicosia is divided by a thin strip of land that runs across the urban area from east to west and through its centre

(core). The division boundary is known as the Buffer Zone or Green Line and is controlled by the United Nations. Its streets are cut in half by barricades, sand-bags and entanglements, a fact, which is a disgrace to the civilized world of the 21st century.

Image: II (An image from the Buffer Zone) Date: June 2005
Source: Ozge Ozbekoglu

The Buffer Zone is an unnatural boundary forced arbitrarily on the city through military force. The buffer zone has kept the Greek and Turkish Cypriot inhabitants apart and has split their city into two separate parts which, despite numerous efforts, have been developing independently thus, causing the disintegration of the entity of the city of Nicosia. The overall effect was that the city centre was suddenly divided and transformed into a dead-end: an outskirts of the city.

Following the expansion of the European Union in 2004 Nicosia became the only divided city in the European Union. Despite of the current division, the people of Nicosia hope that one day the city will be reunited. This reunification will be beneficial for the welfare of the city's residents, as well as, the cultural and building heritage.

However, because of the inaccessibility, most of the buildings' structural conditions are in a really bad condition. Day by day, the risk of collapse is increasing as humidity and water loss are unavoidable. In the cases whereby the plasters have fallen, the unprotected adobe

Image: III (An image from the Buffer Zone) Date: June 2005 Source: Ozge Ozbekoglu

walls are being damaged by rain causing erosion and deep furrows. It is of vital importance that urgent intervention takes place as the running water will rapidly widen any cracks and may cause part of the structure to collapse.

Image: IV (An image from the Buffer Zone) Date: June 2005 Source: Ozge Ozbekoglu

Structural Condition of the Buildings:

According to my investigation which is done in 2005 July, 34% of these buildings are in a structurally fair condition, 33% in good and 33% are ruined. Turning to the condition of the façades 64% are in a fair condition, and a mere 18% are in a good condition. The latter are generally concrete buildings which are not in harmony with the surrounding environment. A further 18% of the building façades are ruined. The most tragic outcome of this investigation is that 51% of the buildings do not actually have any roof.

Image V: (An image from the Buffer Zone) Date: June 2005 Source: Ozge Ozbekoglu

Effectively then, according to the findings outlined in the preceeding paragraph re-use of this area is an inevitable necessity for the survival of these buildings. Re-use entails more than just the conversion or rehabilitation of a property to its old or an alternative use. It is a process that harnesses the energy and quality of the original building combines this with the new energy and activity that a potential alternative use brings. The balance between the existing building and the new use varies according to architectural and historical characteristics, structural condition and the needs of the user (Turkish and Greek Cypriots).

The historical and architectural significance of the buildings along with their existing structural condition and the ex-uses, I specify three types of strategies. The major concern of these strategies is to provide a balance between the old and the new.

Strategies:

Strategy I - Intervention

This is aimed at buildings which have a monumental value, exceptional architectural value, architectural value, environmental value, neutral value and those that are not in harmony with the surrounding environment. Note that, buildings that are in a structurally bad condition (excluding those having a monumental value, exceptional value or architectural value) are grouped into strategy III- preservation as a ruin.

Strategy II - Insertion

This strategy refers to buildings which have architectural and exceptional architectural value but currently lack a roof and are in a poor structural condition.

Strategy III - Preservation as a Ruin

This is targeted at buildings which have neutral architectural value and are not harmonious with the surrounding environment and those of an environmental value but with in a bad structural condition, bad façade condition and lacking a roof. Further, it includes buildings that have been classified as ruined.

Strategy I (intervention):

It is a process of reactivating a building with a series of small moves. The process is both destructive and constructive, with elements being removed and others added to produce a coherent whole. The characteristic elements of the existing building are restored and emphasise the counterpoint between the original and the new interventions. This strategy will preserve the existing character of the streets and the entire area since restoration, preservation and revitalization will be carried out with the authentic materials and structure of the buildings.

An example for Strategy I:
(England)

One famous example of adaptive reuse is the Gallery of Modern Art for the Tate Modern in London. The gallery was once a power station. That space was transformed when Jacques Herzog and Pierre de Meuron, winners of the 2001 Pritzker Prize, created the new Tate Modern. Left intact, the 500 foot turbine hall became a dramatic

image VI: The Tate Modern Gallery, London.
Date: March 2005 Source: Ozge Ozbekoglu

entrance for the museum. The industrial flavor of the building is reflected in the taupe walls and black steel girders. A new glass ceiling floods the austere space with natural light, creating an ideal environment for viewing art. "It's a space you never could ever have achieved with a new building," says Rowan Moore, an architecture critic and author of *Building the Tate Modern*. "For one thing they'd never get the money for it, but even if they did it would seem like a bombastic gesture because there's all this empty space here. This is a kind of Aikido strategy where you use your enemy's energy for your own purposes. Instead of fighting it, you take all the energy and shape it in unexpected and new ways. (www.architecture.about.com)

Strategy II (insertion)

It refers to the introduction of a new element into, between or beside an existing structure. The inserted object can often be seen as independent and confrontational, a single large powerful element that establishes surprising dialogues between itself and the existing structure or volume. It is at its best when the clearest possible distinction between the crisp new contemporary work and the crumbling antiquity of the existing is established and therefore the style, the language, the materials and the character of each are different. With this strategy I would like to assist the residents of the city in forgetting old tragic events.

An example for Strategy II:
(Cyprus)

Image VII : Bedestan, St Nicholas Church, Walled City, Nicosia-Study Model, Project: Arch. Luciano Cessari, CNR, Rome Date: 2005

The Bedestan (St. Nicholas Church) is one of the main monuments located within the walled city of Nicosia. Originally built in the 12th century during the Byzantine era, the Bedestan (St. Nicholas Church) is a harmonious mix of architecture including Gothic style doorways and Renaissance overlays with additions made throughout the centuries. Presently, the Bedestan is in overall poor condition with a collapsed roof and structural damage.

The historic Church of St Nicholas, known as the "Bedestan", in Nicosia is undergoing major restoration work. A strong team of experts from the Italian National Research Council (CNR) has been brought in to oversee the renovations which are being funded by the UNDP and the EU's Partnership for the Future programme.

Nevertheless, the point is not only the successful restoration work. The most useful and meaningful point is to reuse the old historical building. The new function is an exhibition building. Some time there are plans to hold small scale lectures or seminars inside this building.

Apart from this a new shell was designed which describes the entrance of the building. The project demonstrates how contemporary interventions can enhance the old by relying on sensitive juxtaposition

rather than pastiche. Bedestan was the first in a line of projects demonstrating a clear philosophy about contemporary interventions in historical structures.

Strategy III- Preservation as a Ruin:

With this Strategy, I would like to emphasize the importance of the "Green Line" with green elements and landscape elements. This strategy is actually a 'landscape design'.

It will also help to feel more breathable area because of dense of the building blocks. In addition to this economically is a good solution.

Nevertheless the main reason is to create a bit memorial about this unique situation.

An example for Strategy III:
(France)

Image VIII : Oradour-sur-Glane, France After Restoration
Date: April 2005 Source: Ozge Ozbekoglu

This is a French example from the Second World War. Oradour-sur-Glane, in the Haute-Vienne region of France in 1944 was the scene of a massacre. The town had been far from any centre of conflict, was not, nor had ever been, an active resistance stronghold. Yet, on that date, men from the Der Führer Regiment of the 2nd Waffen SS Panzer Division Das Reich drove into Oradour and killed everyone that they could find, a total of 642 men, women and children. The town was then looted and every building set on fire. To this day there is no universally agreed explanation as to why the SS acted as they did or why they chose Oradour for their

attack. All the principle characters on the SS side are now dead and the few French survivors of the town were not given any clues by the troops as to why they were acting as they were (www.oradour.info).

After this tragic event the French Government did not want to rebuild the town because they wanted people to remember what had happened and for the few survivors to remember their old homes before the attack.

I think the French government chose to make it an historical monument because it is part of French history and exhibits details of the Second World War.

This town is still in the state it was left in by the German forces on June the 10th, 1944.

But and the most important:

Lastly, considering the Walled city it is evident that this area is a small town itself with tremendous problems. Apart from political instability, conservationists despite their continuous efforts suffer from a deficiency of proper materials and equipment, tenure problems, shortage of qualified conservation staff, lack of a clear system of heritage protection, and a lack of proper coordination of institutions involved in the restoration.

Experts from both communities want to work collectively for their common city. Their endeavors are strongly supported by the United Nations. The results so far have been spectacular, but not always praiseworthy. Interventions inside the Walled City change its unique character. The ancient heart of Nicosia is being transformed into an attractive and picturesque site at the cost of its historic authenticity.

The entire Walled City is a monument of the highest historic value, and it cries out for help. The following quotation by Boleslaw Lucki is indicative of the present situation:

'I am afraid that the ancient glamour of the Walled City has passed away, but I really do not want to be right' (ICOMOS, Canada Bulletin).

But who will confront the social and political forces, who will stop the steam-roller of "progress" and challenge our industry-oriented welfare to save few historic buildings? Politics has always been largely prominent in heritage conservation. Although everyday citizens are capable of arousing interest in conservation and often save our cultural heritage from being devastated, political and eco-

nomical influences often play a bigger role. Both factors shape heritage conservation in extreme ways by dictating what is preserved and what is destroyed in order to satisfy political agendas and economic needs.

Changes in political situations influence heritage conservation in extreme ways. Often buildings are preserved when they are seen as a way of saving money but financial constraints also limit the number of structures that can be preserved and to what extent.

The 21st century holds many major challenges for Nicosia. The main one is to prepare Nicosia for its role as 'the capital of a reunified Cyprus' within the European Union. To meet this challenge, we must identify and seize opportunities that may bring social and economic benefits for all the inhabitants of our city. The main idea is that for the preservation and revitalization of our heritage, in order to integrate it into contemporary life, lead to the construction of a common everyday life and everyday culture. This looks to the future without forgetting the past.

Initiatives in bi-communal co-operation in the current political context are the best foundation for a promising peaceful and common future. Yet, cultural property is often forgotten and destroyed when new developments are seen as a way of promoting and advancing a growing economy. Although citizens also play a role in heritage conservation, one cannot deny the influence of politics and economics and their power of conservation.

*Architecture (EMU, Cyprus)

MA Conservation Studies

(University of York-England),

1) Consultant Architect for UNDP-PfP Programme

2) Ozge Ozbekoglu Architectural Office

Yokoluşa Terk

*Aysel ALİHAN

Arabayı Akkule Giriş Kapısı yanındaki belediyenin park yerine park ettik. İlk işimiz Turizm enformasyon daire-sine uğramak oldu. Açık olmayacağından korkmuştum, açıldı. Bir heyecanla içeriye girdik. Mağusa'nın suriçi ile ilgili bir turistik kitapçık ve harita sorduk. Cevap; "Elimizde kalmadı." Cevap sadece bu kadar olsaydı üzüldük ve çıkardık. Yenileri ellerine kısa bir sürede ulaşır heralde, diye düşünürdük. Ama devamı vardı. "Rumlar her geldiklerinde bir tomar alırlar, tükettiler bize. Bu sebeble başka da basılmaz her halde!"

Suratımızdaki şoku silip, İstiklal Caddesi'nden aşağıya ilerledik. Fiyatlara, etrafa bakıp geçtik. Onu Namık Kemal Meyda'nından önce Şömineli Eve götürmek istedim. İçini gezebileceğimiz, restore edilmiş güzel bir yapıdır. Her ne kadar önceden oraya gitmiş ve yine broşür, turistik- mimari bilgi konusunda cevapsız çıkmış olsamda, zamanın umutlarına cevap vereceği düşünce-siyle ilerledik. Yol üzerinde çöpler, bilgisizlik, umarsa-mazlık ve terk edilmişlik acıyıyordu, ordan burdan konu-larla, etraftan bahsetmemeyi tercih ettim. (Konferanslar, seminerler, broşürler, bilgilendirme ziyaretleri, cezalar... Suriçi halkı neler yapıp da bililendirilebilirdi ki?) Bir Cumartesi sabahı, restore edilmiş güzel turistik bir bina, mimari olarak da değerli bir bina ve kapısı kilitliydi! Etrafta açık olduğu gün ve saatleri yazan bir tarife de görememek üzücüydü.

Devam edecek...

Akkule

Namık Kemal Zindanı

* Aysel ALİHAN - Mimar

The Nuremberg Architectural Advisory Council AAC(Baukunstbeirat BKB) Kentsel Gelişim ve Tasarıma Sürekli Eşlik Eden Bir Danışma Kurulu Örneği

*Brigitte JUPITZ

The Nuremberg Architectural Advisory Council was founded in 1948 to advise the municipal government in important questions of architectural and town-planning design.

The outstanding rules of procedure are listed as follows:

- The AAC is appointed by the municipal council,
- There are 12 members, this means 8 architects, 2 landscape architects and 2 artists,
- The members work on honorary basis (this is the reason, why they all come from Nuremberg or nearby),
- The members are elected because of their outstanding professional and personal qualifications,
- There is a passus involved, that every three years 3 architects, one landscape architect and one artist have to resign from the council,

This is necessary on the one side to get no "life-long" - members with the possibilities of fixed positions, but on the other side to have a certain continuity in the considerationas and recommendations for the development of the town - a form of sustainability!

- The members are elected by the Council of Elders in Nuremberg out of a list of proposals, that is made by
- The Association of German Architects (Bund Deutscher Architekten BDA),
- The University of Applied Sciences in Nuremberg, faculty of architects (Fachhochschule Nürnberg),
- The head of the public administration for building and planning in Nuremberg.
- There are special regulations for the working of the council, such as
- Meetings are terminated normally once a month, - closed sessions,
- Management by the public administration for building and planning,

- Invitations and items of the agenda are made by the town-planning office and the building - permission office,

- A member that is involved in an item of the agenda is not allowed to take part in the discussion and the decision,

- The results and recommendations are published to the medias at a suitable time with an according statement. (this is not a finishing list!).

Use the municipal government in important questions of architectural and town-planning design.

The outstanding rules of procedure are listed as follows:

- The AAC is appointed by the municipal council,
- There are 12 members, this means 8 architects, 2 landscape architects and 2 artists,
- The members work on honorary basis (this is the reason, why they all come from Nuremberg or nearby),
- The members are elected because of their outstanding professional and personal qualifications,
- There is a passus involved, that every three years 3 architects, one landscape architect and one artist have to resign from the council,

This is necessary on the one side to get no "life-long" - members with the possibilities of fixed positions, but on the other side to have a certain continuity in the considerationas and recommendations for the development of the town - a form of sustainability!

- The members are elected by the Council of Elders in Nuremberg out of a list of proposals, that is made by
- The Association of German Architects (Bund Deutscher Architekten BDA),
- The University of Applied Sciences in Nuremberg, faculty of architects (Fachhochschule Nürnberg),

- The head of the public administration for building and planning in Nuremberg.
- There are special regulations for the working of the council, such as meetings are terminated normally once a month,
- Closed sessions,
- Management by the public administration for building and planning,
- Invitations and items of the agenda are made by the town-planning office and the building - permission office,
- A member that is involved in an item of the agenda is not allowed to take part in the discussion and the decision,
- The results and recommendations are published to the medias at a suitable time with an according statement.

Planlamanın ciddi yönden ele alınması, ya da daha kesin bir dille söylemek gerekirse; sürdürülebilir hedeflerin peşinden kararlılıkla gidilmesi gerektiğinin örneği olarak Nuremberg'in kent planlamasını gösterebiliriz. Son 50 yıl boyunca, bağımsız danışma kurulu kapsamında yürütülen çalışmalar eğilim ve siyasi iktidar değişimlerine karşın son derece etkili olmuştur.

(1) Nuremberg şehri hakkında kısa bilgiler:

Antalya'nın adeta ikizi olan Nuremberg, bugün içinde yaklaşık 500,000 kişinin yaşadığı ve yaklaşık 2.5 milyonluk kişinin yaşadığı bir havza alana sahip bir metropolit bölgenin merkezidir. Bölgenin siyasi ve coğrafik yerleşimi, Almanya'nın yeniden birleşip doğudaki sınırların açılmasıyla büyük ölçüde değişmiştir. Batı Avrupa'daki komşu ülkelerle olan ticari alışverişler devasa boyutta artırmıştır. Amaçlanan ve yoğunlaşılan bir çok alanda değişiklikler gerçekleşmiştir.

Geçmiş hakkında bilgi vermek istediğim Mimari Danışma Konseyi'nin tarihi, 2'nci Dünya Savaş'ında sonra yeniden inşaa edilen Nuremberg'in tarihi ile yakından bağlantılıdır.

2 Ocak 1945 tarihinde, atılan tonlarca bomba ile kent ağır hasara uğramıştır. Şehirde bulunan binaların %90'ından fazlası hasar görmüştür. Savaşın son yılına kadar birçok Alman şehirde benzer felaketler yaşanmıştır.

Nuremberg'in yeniden imarına 1974 yılı civarında başlamıştır. Kentin eski kısımlarında bir planlama yarışması düzenlenmiştir. Kentin yeniden inşası için çok farklı kavramlar sunulmuştur. Örneğin bunların arasında, savaşta yıkılmış alanları olduğu gibi terk edip bunların içinde mimari anıt özelliği taşıyan büyük binaların, yıkımı hatırlatması ve savaşın kötülüklerine karşı insanlara ders olması amacıyla restore edilmeden yıkıntı halinde muhafaza edilmesi gibi fikirler de vardır. Diğer görüşlere göre ise, eski Nuremberg, çağdaş kentsel planlama tekniklerine göre yeniden yapılandırılmalıydı.

Ne var ki; kent kurulu, kentin orijinal yapısını kaldığı yerden devam ettirmeyi, mevcut yolların ve meydanların yeniden inşasını ve birkaç yüz yıl öncesinde oluşturulmuş olan Nuremberg kentinin kent peyzajının yeniden yaratılmasını öngören bir planlama önerisini seçmiştir.

Bugünkü görüş açısıyla değerlendirilecek olursa, bu doğru bir karardır. Diğer ulusal ve uluslararası projelerle kıyaslanacak olduğunda, eski Nuremberg kentinin yeniden yapılandırılması bir başarı olarak değerlendirilmektedir.

Konuyla ilgili politikacılar, kent yönetimi ve Nuremberg kentinin sakinleri şimdi ortak bir amacın peşindedir; eski Nuremberg kentinin bir benzerinin yeniden inşası. Bozulmuş ekonomik durumun düzeltilmesi için, daha uzun soluklu planlama ve imar yöntemlerinin yanı sıra ekonomik ve tutumlu idareye yönelik çözümler de önem kazanmıştır. Bununla birlikte, öngörülen bu daha uzun imar aşamalarının olumlu bir etkisi de olmuştur. Örneğin; kentin planlamasında, birçok kez karşılaşılan ana trafik kollarının yol açtığı yıkımlar vb. herhangi ciddi bir hata yapılmamıştır.

Bununda ötesinde, en başından bu yana, kentin planlama çalışmaları, bağımsız bir danışmanlar kurulunun, komisyonunun gözetimi altında yürütülmüş ve daha sonra bu kurul Mimari Danışmanlar Konseyi'ne dönüşmüştür.

(2) Nuremberg'in imarı için kurulan Komisyon:

Bu komisyon Üyeleri, 1948 yılında Nuremberg Belediye Başkanı tarafından göreve getirilmiştir ve başlıca görevi;

"Girişimci müdahale, özel bilgi ve beceriler ve imar projesinde yer alabilecek tüm kent sakinlerimizin ve meslek guruplarının çabasıyla, 14 Mart 1947 tarihinde kent kurulu tarafından bildirilen yarışmanın sonuçlarına ve şu ana kadar gerçekleştirilen çalışmaların analizlerine göre Nuremberg'in anlamlı ve coşkulu bir yöntemle imarını teşvik etmek..." olmuştur.

Yarışmacıların çizimleri doğrultusunda eski Nuremberg kentinin ana imar planı çıkarılmıştır. Mevcut kent yerleşim planı ve genel trafik besleme yolları temelinde, bu planlarda çağdaş trafik sistemine duyulan ihtiyaçlar ve tramvay yolları, geniş köprüler ve taşkın önleme sistemleri gibi teknik esaslar doğrultusunda gerekli düzenlemelere yeterince yer verilmiştir.

Çeşitli işlevler, yaşam, hizmet ve yönetim, kültürel merkezler ve eğitim için yapılan öngörüler, tarihin akışı

içerisinde doğal olarak evrim geçirmiş yörelerin daha çok kalkınmasına yönelik olarak planlanmıştır.

Nuremberg halkının ve ziyaretçileri tarafından kentin ayrılmaz nitelikleri olarak görülen kent görünümünün karakteristiklerinin yeniden yaratılması kendi kaderine bırakılmıştır. Bundan dolayı bu karar, pafta içi yapılanmanın mümkün olabildiğince muhafaza edileceği ve geleneksel çatı biçimlerinden ve eğimli kiremitlerden oluşan çatı malzemelerinden yeniden faydalanılacağı biçimde alınmıştır.

Bu ilk yıllarda toplu ve taşıma hizmetlerine yönelik kamu-laştırma prosedürlerini düzenleyecek yönetmelik vs'in yasal temelleri atılmamıştır. Gayri menkullerin yeniden paylaşılması için bile önlemler yoktu. Örneğin; alan uzaklıklarının tam olarak belirlenmesi için bugün olduğu gibi herhangi bir detaylı imar yönetmeliği mevcut değildir.

Buna karşılık olarak ya da tam da bundan dolayı kent konseyi, anlaşmayla oluşmuş gibi, bu önemli amaca ulaşılmasında siyasetçilerin, idare görevlilerinin ve Komisyon tarafından yetkilendirilen danışmanların işbirliğine güveniyordu.

Bütün kararlar, daha sonra yerini Mimari Danışma Konseyine bırakacak olan Komisyon tarafından öngörülecek danışma ve önerilere göre yapılacaktır.

Bu ilk aşamalarda uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmeler, bugün ilerdeki gelişmelerin temeli olarak görülmektedir.

Örneğin bu günlerde alınan kararlar sayesinde, kentin güneyinde bulunan kale hendeklerinin kapatılması engellenmiştir. Diğer kentlerde alınmış olan diğer önlemlerin, daha sonraki yıllarda, genellikle bu zaman içinde ortaya çıkan yapılara hiç dikkat edilmeksizin geri alınması gerekmiştir.

Komisyon tarafından, eski Nuremberg kentinin bir bölümünün imarı çalışmaları sırasında kent merkezinden geçen devreye taşkın kontrol sistemi yapılmasına öneri getirilmiştir. Alınan bu tedbirle, dere yatağı kenarında oluşturulan tüm yeni inşaat sahalarının kalitesi gözle görünür biçimde artmıştır.

Komisyon tarafından düzenli bir yeniden yapılandırma etkinliğine esas oluşturması açısından pafta ve projelerde gösterilen yapım hataları ve taslak projelerinin yerleşimini değerlendirmiş, hazırda erişilebilir alanların yeniden imarı yönünde öneri sunmuştur.

Bugün bu konu en önemli gündem maddeleri arasına yerleşmiştir. Zeminin ekonomik kullanımı, mekanların geri kazanımı ve askeri birliklerin terk ettiği alanların yeniden kullanımı bir slogan haline gelmiştir.

Yaya yollarının tesisi bile paftalarda son derece dar bir ölçekte belirlenmekle birlikte, 50'li yılların temel planlama tekniklerinin devamı niteliğindedir.

(3) Nuremberg Mimari Danışma Konseyi:

2. dünya savaşı sonrası imardan sorumlu İl Komisyonu, imara yönelik en önemli esas ve planlama konseptlerini oluşturup güvence altına aldıktan sonra 1955 yılında kaldırılmıştır. Bu tarihten sonra kentin nazım planlarının eski nazımlara tüm eklenti ve çıkmalarıyla birlikte aktarılmasından Komisyonun gelecekteki devamı olarak mimari danışma konseyi yürütmektedir. Usule ilişkin esaslar, Baviera Bayındırlık İşleri Yönetmeliğinde düzenlenmiştir.

Yönetmelik girişinde aynen şunlar kayıtlıdır:

Kent ve bölge planlama mimari projelere ilişkin önemli konularda bilirkişi görüşü oluşturup idareye sunmak üzere nazım planı onay ve plan tescil ve ruhsat işlemleri ile ilgili yürütme görevlerini de üstlenecek şekilde il encümenince mimari danışma konseyi göreve getirilmiştir.

Mimari danışma konseyi 8 mimar ve şehir planlamacısı, 2 peyzaj mimarı ve 2 proje teknisyeninden oluşmaktadır. Konsey ülkelerine seçilen üyelerin her bir en az 3 en çok 6 yıl süreyle göreve getirilmektedir. Kurumun çalışmalarında belirli bir miktarda süreklilik sağlanması oldukça önemlidir.

Tarihsel bazda şehrin imar ve kalkınma planlarına hakimiyet gerekmektedir.

Ayrıca bu kamu hizmetinde kusursuz düzeyde teknik bilgi ve birikim yanı sıra kişisel yeterlilik ve sorumluluk bilinci aranan şartlar arasındadır.

Mimari danışma konseyince hazırlanan değerlendirme raporları nitelikleri itibarı ile mahalle idarelerinin işleyiş

ve faaliyetlerine yönelik tavsiyelerde bulunur.

Diğer pek çok ilde de buna benzer kurumlar etkindir. Münih'teki kentsel tasarım komisyonu ile Regensburg ve Salzburg'daki proje danışma kurulu, bu kurumlara örnek gösterilebilir.

(4) Son Dönemlerde Nuremberg'den alınan danışma hizmetlerine örnekler:

Seçme örnekler bazında mimari danışma konseyinin projelerin sonuçlarını nasıl etkilediklerine aşağıdaki örneklerle dikkat çekmek isterim.

Örnek 1:

Eski şehrin merkezinde dev süper ve hipermarket inşaatları:

Projeden amaç bu dev yapıları mücavir alan ve yapıların genel stoklarıyla bütünleştirmek olmuştur. Bu konuda yapılan toplantıların ardından, mimari danışma konseyi planlama mimarları ve il Yerel Yöneticileri ile bir araya gelerek kabul edilebilir bir çözüm belirlemiştir.

Örnek 2:

Nuremberg'in eski şehir mıntıkasını çevreleyen yolu yapı ve atık alanlarına ilişkin tutarlı pozların belirlenmesi amacı ile sayısız kurul toplantısı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantılar sırasında bir yandan müşteri ve yatırımcıların yeterli kullanım alanı ve öncelikle haklarına ilişkin istekleri, diğer yandan da eski kent açısından yapılması gereken kentsel tasarımlarla ilgili ihtiyaç kalemi proje ve faaliyetler irdelenerek belirlenmiştir.

Örnek 3:

Eski şehrin kentsel dokusu içerisinde yer almakla birlikte kentin iç kesimlerinden artan yoğunlaşmalar sanat yapılarına olan gereksinmeyi büyük ölçüde arttırmıştır. Dolayısıyla mimari danışma konseyinin önerilerinden hareketle bir mimara büyük kenti kapsayacak bir demir yolu istasyonu projesi görevi atama yazısı ile birlikte verilmiştir.

Örnek 4:

En küçük çaplı projelerde dahi bazen ek danışma ve önerilere gereksinim duyulmaktadır. Kent merkezinden bir park etrafına toplu konut alanı planlaması buna örnek olmuştur. Yapılan toplantılar bağlamında planlama mimarları ile birlikte uyumlu ve olabilecek en kusursuz

bina pafta ve pozları belirlenmiştir. Öte yandan mimari danışma konseyi hiç çekinmeden açıkça olumsuz yanıt ve değerlendirme raporlarını geçmiş de göz önünde bulundurarak vermektedir. Son dönemde fuar alanları içerisinde bir otel gökdeleni dikilmesine yönelik olarak hazırlanıp sunulan mimari proje konseyce oy birliğiyle ret edilmiş, bunun sonrasında proje durdurulmuştur.

5-İl Mülki İdaresi ve encümeni ile ilişkiler:

Mimari danışma kurulunun faaliyetlerinin başarıya ulaşması ancak siyasi ve mülki iradenin, konseyin hazırlayıp sunduğu değerlendirmeleri denklik esasında karar alama usul ve mekanizmalarına dahil etmesi ile mümkündür. Bu işbirliği son 50 yıllık dönem içerisinde tüm katılımcılara derinleşmiş ve Mimari Danışma Konseyinin kuruluşundan bu yana güncellenerek gelmiştir. Bunun doğal bir sonucu olarak oldukça sık aralarda birbirleri ile bağdaşmayan değerlendirme raporları hazırlansa da bunlar neticede dengelenmektedir. Ayrıca Nuremberg Kenti'nin en önemli unsurlarından biri olan meskun çevre mümkün mertebe dikkate alınmakla kamu yararı gözetilerek tüm projeler ekonomik kültürel ve turizm potansiyellerine bakılmaksızın son bir değerlendirmeye tabii tutulmaktadır.

Kentin ekonomik ilişkilerinden sorumlu eski belediye başkanı yardımcılarında birisi Nuremberg'de bugüne kadar bir mimari danışma konseyi kurulmadıysa bu durumun bir eksiklik olduğunu ve Konseye mutlaka gereksinim olduğunu dile getirmiştir. Regensburg ile planlama Dairesi eski başkanı kendisine mimari danışma kurulunun kabulüne ilişkin olarak sorulan sorulara verdiği yanıtında şu ifadeleri kullanmıştır: "Mimari danışma kurulundan beklenen çalışmaların kapsam ve içeriği dikkate alındığında sorumlu siyasi partinin bu kurulun kurulmasına onay vermesi zorunlu bir şart olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak Böyle bir kurumun hayata geçirilmesiyle kentteki tüm tarafların yararına verimli bir temel oluşturulması söz konusudur.

6-Genel Bakış ve Gelecekteki İhtiyaçlar:

Gündelik işlemlerinde siyasi ve mülki idareler sıkça çabucak karar almak durumunda kalmaktadırlar. Yeni istihdam projeleri sunan bir takım yeni mesleki konu ve ticari çalışmaların oluşturulması ile ilgili formaliteler buna örnektir.

Ne var ki, planlama ruhsatının alalecele verilmesi diğer eşdeğer mevkilerle sıcak rekabet göz önünde bulundurulduğunda kesin bir kriter olarak öne çıkmaktadır. Alışlageldik yapıyı koruyan geleneksel ve aşırı şişmiş planlama makamları bu tip bir görevin yerine getirilmesine pek de elverişli değildir. Dolayısıyla aynı şartları karşılamak üzere yasal planlama sözleşme ve teknikleri dışında bir takım resmi olmayan belgelerin düzenlenmesi ve takası zorunludur. Esasen yuvarlak masa tartışmalarımızda bu tür planlama koordinasyonuna yönelik ihtiyaçları karşılamamız mümkündür. Ancak sivil planlama faaliyetlerine yönelik bir prosedür ortaya konması illa da gerekli tüm katılımcı tarafları kapsamın dışına itmek anlamına gelmez. Bir proje tasarımının değerlendirilmesi sürecinde bir danışma kurulunun yer alması ve doğrudan sürece müdahale etmesi kentsel kalkınmaya yönelik uzun vadeli hedeflerin oluşturulması ile bunların sürdürülebilir sonuçlara iletilmesi eski tasarımların ortaya konması bakımından eşsiz bir fırsattır. Zira kurul konusuna hakim ama siyasal bakımdan bağımsızdır.

Bunun yanı sıra, tüm bunların gerçekleşmesi için karar mekanizmalarının kurulca hazırlanıp önlerine sunulan değerlendirmeleri irdelemek için gerekli donanım ve hazırlığa sahip olmaları, fazlasıyla önem taşımaktadır.

Nuremberg'de yapılaşmalar bu güne kadar izlenen yolun doğru olduğunu kanıtlamıştır. Ortaya konan imar iskan durumu itibarıyla yalnızca hemşerilerin kendilerinin eski şehirle bütünleşmesin, ve yeniden oluşturulan kent yapılaşmasına yakın hissetmelerini sağlamamış, aynı zamanda dünyanın dört bir yandan kente ziyaretçi akınlarını cazip hale getirmiştir. Kentimizle gurur duyuyor ve kentimizi tüm konuklarla zevk ve heyecanla göstermeyi bekliyoruz.

29.12.2005

Brigitte Jupitz Bauordnungsbehörde

Nürnberg

**MİMARLAR ODASI VE İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YÖNETİM KURULLARINCA
BELİRLENEN 1 HAZİRAN - 30 HAZİRAN 2006 TARİHLERİ ARASINDA GEÇERLİ "YAPI BİRİM
MALİYETLERİ"**

YAPI TÜRÜ	BİRİM MALİYET	BİRİM
1 Konut (IV.sınıf)	425	YTL /m2
2 Konut (III.sınıf)	795	YTL /m2
3 Konut (II.sınıf)	640	YTL /m2
4 Yardımcı Binalar (I.sınıf)	410	YTL /m2
5 Apartman Tipi Konut	625	YTL /m2
6 Sendeli Dükkan	625	YTL /m2
7 Sendesiz Dükkan	545	YTL /m2
8 Okul	557	YTL /m2
9 Yurt	685	YTL /m2
10 Ofis Tipi Binalar (standart)	533	YTL /m2
11 Ofis Tipi Binalar (özellikli)	671	YTL /m2
12 Yanları Kapalı Garaj	425	YTL /m2
13 Fabrika (Atölye Tipi Binalar)	425	YTL /m2
14 Süthane,Salhane	480	YTL /m2
15 Fırın	642	TL /m2
16 Otel I	795	YTL /m2
Otel II	910	YTL /m2
Otel III	1.015	YTL /m2
17 Bungalov	675	YTL /m2
18 Yüzme Havuzu	740	YTL /m2
Yüzme Havuzu (olimpik)	817	YTL /m2
19 Sinema,Çok Maksatlı Salon	894	YTL /m2
20 Gazino,Lokanta	762	YTL /m2
21 Benzin İstasyonu	526	YTL /m2
22 Oto Tamirevi	425	YTL /m2
23 Ağıl	211	YTL /m2
24 Kümes	211	YTL /m2
25 Çatısı Saç veya Atermit türü duvarları yığma basit yapılar	407	YTL /m2
26 Otopark (Yanları Açık)	393	YTL /m2
27 Bodrum	424	YTL /m2
28 Sığınak Amaçlı Bodrum	526	YTL /m2
29 Sığınak (Blok)	445	YTL /m2
30 Parselasyon	148	YTL /m2
31 Telleme	78	YTL /m
32 Bahçe Duvarı	179	YTL /m2
33 Kapalı Havuz	1.115	YTL /m2
DEĞİŞEN VİZE HARÇLARI		
1 Rölöve Projeleri	22	YTL
2 Bina Taksimatı	26	YTL
3 Arazi Taksimatı	22	YTL
4 Yapıldı	22	YTL
5 Telleme	11	YTL